

MIRCEA PRAHASE

GLOSAR REGIONAL
(județul Bistrița-Năsăud)

Napoca Star

MIRCEA PRAHASE

GLOSAR REGIONAL

(județul Bistrița-Năsăud)

- **Prezentare grafică:**
IONELA DEAC – PASCARU
- **Culegere computerizată:**
ANCA MAXIN

Coperta I: Casa familiei Varvara și Ioachim Zinveliu, Zagra (sec. XIX) Coperta IV: „Și ce fată frumușică are mama” (Ana Maria Pop – Zagra)

FOTOGRAFII de Mircea Prahase

ISBN 978-973-647-605-1

MIRCEA PRAHASE

**GLOSAR
REGIONAL
(județul Bistrița-Năsăud)**

**COMPLEXUL MUZEAL
BISTRIȚA-NĂSĂUD**

2008

Moto:

„Să ne iubim neamul și să fim solidari la
sacrificii, dar înainte de toate să fim,
fiecare dintre noi, cineva”

(Constantin Rădulescu-Motru,
Sufletul neamului nostru.
Calități bune și defecte,
București, 1910)

DE ACELAȘI AUTOR:

a). Cărți scrise în colaborare:

- **Județul Bistrița-Năsăud** (colectiv),
Ed. Sport-Turism, București, 1980
- **Zagra – o monografie posibilă** (cu Gavril Rus) – Ed. Carpatica, Cluj-Napoca, 1997
- **Bistrița-Năsăud. Mediul și tradiția**
(cu Ioan Chintăuan), Ed. Supergraph,
Cluj-Napoca, 2001
- **Bistrița-Năsăud. Locuri și oameni**
(cu Ioan Chintăuan), Ed. Supergraph,
Cluj-Napoca, 2004

b). Cărți de autor:

- **Fragmentarium.** Ed. Supergraph,
Cluj-Napoca, 2003
- **Periplu istorico-toponimic: Valea Zăgrii.**
Ed. Supergraph, Cluj-Napoca, 2004
- **Porecle și supranume din bazinul superior
al Someșului Mare,** Ed. Supergraph,
Cluj-Napoca, 2005

NOTA AUTORULUI

Județul Bistrița-Năsăud este situat în partea de nord-est a României, între paralelele 47° 37' și 47° 48' latitudine nordică și între meridianele 23° 27' și 25°36' longitudine estică. Conform organizării administrative, se învecinează cu județele Maramureș (nord), Suceava (est), Mureș (sud) și Cluj (vest). Înglobând zona de contact a Carpaților Orientali cu Podișul Transilvaniei, respectiv bazinul superior al Someșului Mare cu afluenții săi (Ilva, Sălăuța, Țibleș, Zagra), județul Bistrița-Năsăud se întinde pe o suprafață de 5355 km², adică 2,24 % din suprafața țării și 15,68 % din suprafața Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest.

Pornind de la existența acestor cuvinte cu o circulație regională s-a născut ideea alcătuirii unui glosar, idee sugerată și de plasticiana Ionela Deac, cea care asigură și prezentarea grafică a lucrării, care mi-a destăinuit că, fiind în vizită la rude (în zona Teaca), a întâlnit o serie de cuvinte folosite de vârstnici dar ale căror sensuri ea nu le cunoștea. A adunat câteva zeci de asemenea cuvinte (regionalisme, arhaisme, variante fonetice dialectate ale unor cuvinte existente în lucrările lexicografice

principale etc.). Acesta a fost începutul după care, apelând la anchetele mele dialectale mai vechi (1968) și mai noi (1995, 2000, 2004), precum și la o bibliografie de specialitate, nu totdeauna cuprinzătoare, m-am oprit la circa 1100 de asemenea cuvinte, cele care alcătuiesc acest glosar.

De un real ajutor mi-au fost micromonografiile numeroase redactate în județ imediat după anul 1989, micromonografii realizate în spiritul școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti, având ca autori, de obicei, dascăli de istorie sau limba română, fiecare dintre ei simțindu-se datori să realizeze, în anexe, liste de cuvinte cu o circulație mai restrânsă, fără a fi însă însoțite de explicațiile filologice absolute necesare.

Lucrare de referință a lexicografiei românești, **Dicționarul Academiei***, conceput ca un dicționar tezaur, atestă multe cuvinte cu o circulație mai restrânsă, cuvinte care, deși, unele dintre ele mai fac și astăzi parte din fondul principal lexical al unor graiuri, din păcate, n-au mai fost preluate de dicționarele ce au apărut ulterior. Iată de ce „reinventarierea” lor, ținând seama de aria de circulație, precum și de restrângerea sau, eventual, lărgirea sensurilor acestora pe parcursul celor mai bine de nouă decenii de când au fost semnalate în

* Dicționarul Limbii Române, București, Ed. Socec et Comp și G. Sfetea, 1913 și urm.

susamintitul dicționar, este, considerăm noi, benefică.

Ce este, de fapt, un glosar? Ne vom opri doar la câteva definiții din multele date de lucrările lexicografice. Pentru **Dicționarul Academiei**, glosarul „este un **dicționar de cuvinte** (s. n.) ale unei limbi, unui autor, care au nevoie de explicare”. – etimologie gr. *glosa* = limbă (D. A. T₂, P₁, p. 277). Pentru Alexandru Resmeriță și al său **Dicționar etimologico-semantic al limbii române** (Craiova, 1924, p. 298), glosarul este un „dicționar care explică vorbele vechi sau rare ale unei limbi”. **Dicționarul explicativ al limbii române** (București, 1975, p. 377), glosarul reprezintă o „listă sau colecție de cuvinte regionale, învechite sau puțin cunoscute, însoțite de explicația lor, concepută ca o operă anexă ori independentă” (etim. **lat.** *glossarium*, **fr.** *glossaire*).

În ceea ce privește răspândirea lor, cuvintele cuprinse în acest glosar pot face parte dintr-o arie mai largă (nordul și nord-estul Transilvaniei), o arie mai restrânsă (actualul județ Bistrița-Năsăud) sau pot fi specifice numai unor anumite graiuri din anumite localități ale județului. Fără îndoială însă, cele mai importante sunt cuvintele inexistente în alte lucrări lexicografice, precum și cele cu sensuri neînregistrate în dicționare.

Acestea dau, desigur, consistență lucrării, reprezentând „o marcă” a județului și, așa cum se

va dovedi, acesta fiind un **nucleu destul de conservator**.

Satele din actualul județ Bistrița-Năsăud fac parte dintr-o arie dialectală mai largă. În general, aceste graiuri se încadrează, tipologic, în subdialectul moldovenesc, cu unele influențe ale subdialectului maramureșan, Transilvania, se știe, neconstituind o arie dialectală de sine stătătoare.

Pornind de la la mai multe cercetări dialectale proprii, am întâlnit o serie de cuvinte și expresii vechi; unele păstrate direct din limba latină sau slavă, construcții ce dau notă distinctă acestor graiuri. Câteva dintre acestea cunosc o circulație mai largă (întregul bazin superior al Someșului Mare), altele fiind „redescoperite” de o serie de scriitori din secolul al XIX-lea, iar câteva au rămas complet necunoscute și dau impresia unor vestigii apărute în urma unor recente campanii arheologice. Să ne oprim asupra câtorva dintre aceste cuvinte și construcții.

agest – cuvânt cu sensul de „îngrămădire de lemne butuci, surcele, vreascuri și nămol, aduse de ape și depozitate la mal”. Pe lângă acest sens original, care ne trimite la latinescul **aggestum**, cuvântul a mai primit în satele de pe valea superioară a Someșului Mare și un sens secundar, peiorativ, acela de „venetic”, de om străin. De aici s-a format și verbul *a agestui*, a alunga dintr-o colectivitate (DLRM).

amproor – vreme când pleacă oile la pășune, dimineața, de a cărui complexă etimologie s-a ocupat Nicolae Drăganu. Etimologiile propuse (neogrecescul **prooros**), „timpuri”, lat. *per rarem, per roura, provolare, priulus, prohora*) sunt, aproape toate, justificate atât fonetic cât și semantic, de aceea originea sa rămâne obscură. Subliniem, de asemenea, că în zona cercetată, sensul său nu este acel atestat în unele dicționare, de „pășutul oilor înainte de răsăritul soarelui” ci înseamnă venitul ciobanilor cu oile la stână, în jurul orei zece, ca să mănânce¹.

a apleca – a da mielul să sugă la oaie, cu derivatul aplecătoare; oaie la care suge alt miel decât cel propriu. Cuvântul are ca etimon latinescul *applivare*, derivatele formându-se pe teren românesc (DA).

blem – din latinescul *ambulemus*, cu sensul imperativ „să mergem, să plecăm”. Foarte rar folosit astăzi (numai bătrânii cunoscându-i sensul), cuvântul poate fi întâlnit însă în culegerea „*Doine și strigături din Ardeal*”, pagina 62, a lui Victor Onișor, originar din Zagra:

„Haida mândră, haida *blem*,
La vlădica să jurăm”.

brace – cuvânt întâlnit, după câte știm noi, doar în satele de pe Valea Zăgrii, cu sensul de *haine noi*, ca în formularea: „Am făcut niște *brace* la

Câșlegi atâta de faine!". Ca sens, cuvântul nu are nimic comun cu omonimul său ce denumește un instrument popular (*violă, contră*). Sensul acesta nu este atestat în dicționare, etim. lat. *bracae* („un fel de pantaloni largi”).

carâmb – cuvântul interesează nu atât prin denumirea unei părți a carului sau a cizmei, ci prin sensul de „răboj”, de băț marcat în diviziuni, care se utilizează la măsuratul laptelui de oaie la stână.

C. A. D. E. propune ca etimon lat. *calamus*, ceea ce, din considerente fonetice, este dificil de susținut dacă nu acceptăm că nazala bilabială *m* s-a „despicat” întâi în *mb* și abia apoi *a* s-a aflat în poziție nazală, condiție necesară pentru a putea să se închidă la *â*. Trebuie să presupunem așa-dar un cuvânt intermediar „cărămb”, neatestat.

Verbul *a/sella* – păstrează în graiurile de pe valea superioară a Someșului Mare ambele sensuri din limba latină (*lavare*): *a spăla rufele* dar și *a se spăla pe cap. ospăț, oaspe, a ospăta* – cuvinte latine păstrate (**hospitiem, hospes** – itis, **hospitare** – DEX), dar care, cu timpul, au suferit alunecări semantice, primind sensuri speciale. Așa cum arată Romulus Tudoran: „înțelesul cel mai răspândit al lui *ospăț* este cel de *nuntă*, pe care, de mirat, nu-l dă nici unul din dicționarele noastre. Paralel cu evoluția semantică a lui *ospăț* s-a dezvoltat înțelesul de *nuntaș* al lui *oaspe* (În „Dacoromania”, nr. XI, 1984, p. 128).

pedestru – din latinescul **pedester**, avea în trecut sensul de om care merge pe jos (cf. *militarul pedestraș*). Astăzi el a primit un sens peiorativ : *slăbănog, om fără căpătâi, vagabond*.

Substantivul *stâlpăre*, cu înțelesul de ramură de pom fructifer, considerat ca aparținând limbii vechi, transmis din generație în generație prin intermediul colindelor, este curent în satele de pe Valea Someșului Mare. Ba, mai mult, așa cum nu s-a întâmplat în nici un alt sat din zonă, în *Zagra* acest cuvânt și-a extins sensul și asupra arborilor nefructiferi. Să se compare în acest sens două variante ale aceleiași colinde. Iată textul din satul Ilva Mare:

„Colo-n sus la răsărit
Este un **pom** mândru-nflorit
Cu *stâlpăre* de-argint
Vântul când îl *clătina*
Merele pe jos cădea”.

Și iată acum textul cules la *Zagra*:

„La mijlocul râtului
Este-un *brad* încetinat
Cu **stâlpări** până la cer”.

D. E. X. definește acest termen ca fiind „ramură verde, crenguță înflorită” și propune ca etimon latinescul (neatestat) *stirparia* derivate de la *stirp-is*.

străghiată – atât sensul cât și etimologia acestui cuvânt specific păstoresc, întâlnit în unele arii ale dialectului dacoroman precum și la istroromâni, au dat naștere la numeroase discuții. Cel mai cunoscut sens, dat de aproape toate dicționarele noastre, este cel de „lapte covăsit, prins, închegat”.

E. Petrovici a notat și sensurile de „zer ce se ridică, după ce cașul a fost frământat” sau „Zerul limpede, albastru, ce se ridică deasupra laptelui închegat”, sau „„caș nestrecurat”². I. A. Candrea îl consideră probabil moștenit de la păstorii romani” derivându-l de la *strangulatum* „lapte prins”³, G. Giuglea dă ca etimon latinescul *strangulata* – „acoperit cu o pătură, cu o pieleță”, de la *strangula* „învelitoare”⁴. G. Pascu propune etimonul *extracoagulum*⁵.

Pornind de la unul din informatorii anchetei noastre, care a precizat că „zerul subțirel, ca o pânzucă albă, aceea-i străghiată” înclinăm să credem că etimologia adevărată este cea propusă de G. Giuglea⁶.

stur – din latinescul *stylus*, cu înțelesul de „chiciură, promoroacă”. Se cunoaște în această zonă și verbul *a stura* (pădurea).

vipt – cuvânt cu o circulație încă destul de mare în această arie dialectală, ca și în Maramureș. El are două sensuri:

- a) sacul cu grăunțe pe care-l duce cineva în spate la moară;
- b) toți sacii cu grăunțe sau cu făină care se găsesc la un moment dat într-o moară.

Ni se pare interesant de remarcat faptul că doi intelectuali de renume din Țara Năsăudului foloseau curent acest cuvânt cu sensul de „*hrană*”, introducându-l și în studiile lor cu caracter monografic. Este vorba de lucrarea **Istoria școlilor năsăudene**, apărută la Bistrița în 1913, autori fiind Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu. La pagina 15 citim următoarele: „astfel fură introduși cei dintâi 50 elevi în institute, unde primeau gratuit *vipt* și în parte și vestminte”; iar la pagina 47: „Afară de aceasta, directorul beneficia de: cvartir și 8 stânjeni de lemne de foc, învățătorii de locuință și 6 stânjeni, iar adjunctul de *vipt* și îmbrăcăminte”. În povestirile sale cu subiect transilvan, Mihail Sadoveanu a utilizat și el acest cuvânt, tocmai pentru că l-a simțit foarte vechi și deosebit de plastic: „*Vipt* am găsit la ospătărie, fără să sperăm mai mult” (vol. *Depărțări*, 1930).

Cuvintele discutate mai sus sunt moștenite din limba latină și au o circulație restrânsă. Unele ar putea fi urme ale vechiului substrat traco-dacic. În cea mai mare parte, ele se referă la o ocupație străveche pe aceste meleaguri – păstoritul, iar folosirea lor frecventă și astăzi reprezintă dovezi de netăgăduit ale existenței și continuității românești

în vatra carpato-dunăreană. În același timp, ele sunt mărturii ale unei culturi materiale străvechi și înfloritoare.

O altă categorie de elemente latinești au intrat mai târziu în graiurile satelor din județul Bistrița-Năsăud prin intermediul textelor bisericești, deci, nu sunt elemente moștenite. Este cazul cuvântului *șpuri*, copil din flori, cu corespondentul feminin *șpureaucă*. (aspectul lingvistic al acestui cuvânt a fost pe larg discutat de Nicolae Drăganu în revista „Dacoromania”, XI, 1922, p. 612-615).

O serie de alte cuvinte, străine sau formate pe terenul limbii române, prezintă interes pentru configurarea graiurilor la care ne referim. Iată câteva dintre ele: *bărc* – pădure mică și deasă de pe malul unei ape; *cioclonț* – contaminare lexicală dintre două sinonime (*cioc* și *clonț*), *a descilini* – a despărți, a separa, a distinge; *font* – unitate de măsură pentru 0,5 kg; *forobraz* – iarăși o contaminare lexicală între prepoziția *fără* și substantivul *obraz*; *horaiță* – râpă, mal foarte abrupt; *hurlup* – prună deformată, oprită din copt, cu gust dulce-acrișor; *lăturean* – om venit din alt sat la o nuntă, petrecere sau la horă duminicală; *leaca!* – interjecție cu care se alungă câinele; *paisăc* – furuncul, buboi; *pomniță* – fragă; *struț* – buchet de flori; *tuluc* – pui de urs; *a țingălui* – a suna din clopoțel (la școală); *vâj* – moșneag. Sub aspect etimologic, cele mai multe dintre aceste cuvinte s-au

format pe terenul limbii române (cioclont, lătorean, forobraz etc.) altele provin din limba germană (font, glajă, struț) sau maghiară (bărc). Având o circulație restrânsă, ele nu sunt consemnate în dicționare, cu câteva excepții.

Am lăsat intenționat la urmă trei cuvinte, care, după părerea noastră, dau o individualitate și mai distinctă graiurilor din județul Bistrița-Năsăud.

Primul este verbul *a iniia*. El face parte din familia cuvântului slav, de o mai mare circulație, *ine*, înregistrat de principalele noastre dicționare cu înțelesul de „zăpadă care începe să se cristalizeze pe suprafața unei ape” sau „sloi subțire de gheață, moale și fărâmicioasă, care plutește pe apă”. Există în Țara Năsăudului și derivatul adjectivului *inos*, după cum rezultă și dintr-o poezie culeasă de Emil Bocșa și cuprinsă în antologia *Poezii populare din granița Năsăudului*, Sibiu, 1933, p. 29;

„Râu-i mare și *inos*.
Pagubă de om frumos
Râu-i mare și cu *ine*,
Pagubă de om ca tine”.

Al doilea cuvânt este *traste*, păstrat în aceste graiuri cu sensul etimologic primar, cel din limba slavă, adică de „patimi, suferințe, chinuri” și, mai ales, cu acela de *denii*.

Dar nu numai cuvintele vechi (ca cele precedente) reprezintă interes. Am înregistrat un cuvânt cu o circulație extreme de restrânsă deși a

intrat recent în graiurile transilvănene: adjectivul *mosgrin* (cu variantele locale: *muzgrim*, *muzgrin*, *mosgrim*). Înțelesul acestui adjectiv este de „verde ca mușchiul de pădure, verde muced”. Cuvântul nu era cunoscut acum circa 70 de ani și a fost introdus prin intermediul sașilor, fie în urma relațiilor directe, fie prin comerț, oricum, cutiile cu vopsele utilizate în industria casnică textilă purtau și poartă și astăzi numele german al culorii respective. Cuvântul s-a impus în aceste graiuri românești, desigur cu unele alterații de ordin fonetic. Etimonul este german „*moosgrün*”, cu sensul de „verde cenușiu, verde de crom”.

Trebuie incluse în cadrul elementelor vechi păstrate în graiurile satelor năsăudene și cele două construcții pe care le-am discutat pe larg, printre alții, Nicolae Drăganu și profesorul universitar Gavril Istrate. Este vorba de „*zo te custe*”, derivată din expresia latină „*deus te constat*” și de „*ciraleisa*” derivată din expresia grecească „*kirie eleyson*”. Este interesant de remarcat faptul că prima expresie amintită are, în toată zona Năsăudului, un derivat: substantivul *cost*, din locuțiunea verbală „*a ține în cost pe cineva*”, cu sensul de a ține în chirie, și, eventual, a de a asigura și hrana pentru omul respectiv. Dănuirea în timp a acestei locuțiuni se poate explica și prin faptul că, peste sensul primar al lui *cost*, rămășiță a expresiei „*zo te custe*”, s-a suprapus

noțiunea mai nouă de *cost*, cu sensul de „rest de plată, datorie, debit”.

Despre construcții vechi se poate vorbi și la nivelul sintaxei propoziției. Ne vom opri doar la două cazuri. Ca în vechile monumente de veche limbă românească (vezi *Psaltirea Scheiană*), sau ca în poeziile din tinerețe ale lui Mihai Eminescu, în graiurile la care ne referim, reluarea pronumelui personal cu funcție de complement direct este deosebit de frecventă: *l-am auzitu-l*, *l-am vazutu-l* etc. Ion Budai Deleanu consideră acest fapt de limbă ca o greșeală și cerea să se renunțe la astfel de construcții. Cu toate acestea, ele mai persistă, având, în același timp, și o valoare stilistică deosebită.

Al doilea element de sintaxă la care ne referim, este construcția complementului circumstanțial de scop cu prepoziția *a*: *merg a pești*, *merg a cosî*, *merg a făină* etc. Acest *a*, folosit în cazurile de mai sus, poate fi un urmaș semantic al prepoziției latine *ad*, dintr-o construcție de tipul: *si duxit ad venare* (a plecat la vânătoare). În orice caz, construcția este încă vie și reprezintă o caracteristică a acestei zone din nord-estul Transilvaniei.

Nu putem încheia aceste sumare considerații, fără a arăta că vocabularul din părțile Năsăudului a contribuit la îmbogățirea limbii literare românești pe diverse căi și că, anumite cuvinte chiar dintre cele mai rare discutate mai sus,

se întâlnesc în poezia lui Coșbuc și în proza lui Rebreanu, două culmi ale literaturii naționale și europene.

Iată câteva exemple de cuvinte inexistente în dicționare: **bicauă** în expresia a lega (calul) în bicauă pron. bġicăuă (a împiedica animalul de picioarele dinainte); **a bricela**= a se juca de-a bricelatul, obicei ce se practică doar la Mocod, în a doua zi de Rusalii, și constă în a pedepsi tinerii mai șturlubatici prin bătaia la tălpi cu leașca (Dicționarul lui A. Scriban, Dicționarul limbii românești, Iași, 1939, singurul în care este atestat verbul, trimite la **vergelat**, ca fiind o variantă a acesteia); **a buburuza** (despre fete) a începe să crească, precum o floare care dă boboci; **bucșe** = stelele mărginașe din Ursa Mare; **bucșă** = îmbucătură; **cioloboc** = picior de porc; **ciște** = pleoape; **cotilat** = cu coturi, întortocheat; **drobolat** = ceva mare și urât; **froaie** = boieroaică, săsoaică măritată; **gior** = durere de cap și de măsele; **hanț**=carne (numai la Zagra și variantele **hantș** „carnivore” și **a hănțui** = „a tranșa carnea, a măcelări”); **hlud** = un fel de staul ce împiedică oile să se răspândească prea departe; **a se hoi** = a se juca, a alerga unul după altul, a se drăgosti; **iroase** = ființe închipuie, strigoi, iele, moroi; **împupăzată** = fată nebotezată care, după moarte, conform credinței, se preface în strigoaie; **jâgnitură** = groapă nu prea mare; **jdeaucă** = găoace; **latrie** = curvie;

lăncuță = fetiță; **leopci** = un fel de mâncare obținută pe bază de untură și lapte acru de oi; **năprui** = prost, idiot, tont, netot, nătâng; **noajă** = haită; **parom** = ființă închipuită; **pocie** = par, stâlp, prăjină subțire; **a poțai** = a răsfăța; **prifont** = pâine de calitate inferioară ce se dădea militarilor din Imperiul Austro-Ungar; **a rări** = a slăbi; **răsunărele** = sunete, tonuri; **rânsă** = mugure, mâțișor; **sălăteț** = grad inferior în armata; **sânzău** = partea în forma literei „T” a lanțului de la car; **stoh** = adâncul apei; **ștelung** = înfățișare, alură; **turlac** = amețit de băutură; **țâhelt** = chibrit; **țiribogar** = cărăbuș; **a vâcui** = a stăpâni; **a vijgă(u)i** = a arăta pe față cărțile de joc, a etala; **vrojă** = căpățână de varză; **a zăpătui** = a împrăștia, a pierde; **zotar** = sfârc etc.

Am notat și expresii utilizate încă, după cunoștința noastră, doar în zona Năsăudului: **tăt meș** „foarte ud și murdar”, etimologic necunoscută (cf. DLR subst. **meci** 2) **nu șe răne** „să nu te deochi”.

Lista **cuvintelor cu sensuri inexistente în lucrările lexicografice** este mult mai largă. Exemplificăm: **agod** = treabă, rânduială, muncă, rând (doar în zona Năsăudului), **a alina** = a șchiopăta, a-și târi piciorul; **băbătie** = încăperea în care iese fumul din sobă sau din cuptor; **broștean** = liliac, **borodău** = horn din piatră, cuptor de făcut cărămizi, dulap pentru vase fixat în perete; **burdă** = om cu pânțece mare; **bureți** = pistrii; **butucel** = unealtă din lemn folosită la tors și depănat; **cătușă** =

pisică (sens comun cu aromânii și meglenoromânii); **cicară** = greier, **clint** = mișcare, **cobaie** = orificiu în podul casei pentru a ieși fumul afară, **coardă** = sabie, muchea de sus, arcuită, a fierului de coasă; **cocârță** = mâncare ciobănească făcută din caș dulce amestecat cu jintuit; mâncare preparată din urdă dulce și zer acru sau din lapte dulce fiert cu caș; **colceșei** = cartofi ruși de jumătate (numai la Zagra), **a conteni** = a nu se opri, a nu înceta (contrariul sensurilor din dicționare!), **coptătură** = colacii din praporii morturlui; **corciuie** = cutie de lemn pe care sunt așezate plugul și grapa; **cori** = fân adunat la un loc pentru a se usca; **cricală** = un fel de tocană de ceapă și slănină, îngroșată cu făină, cu apă și oțet; **degerătură** = ogor de toamnă; **drob** = mămăligă prăjită cu ceapă și usturoi, **fețișoară** = față de pernă; **fleașcă** = un fel de cataplasma, aluat sau altceva cu conținut moale; **floștină** = femeie bețivă; **gândac** = șarpe; **geandă** = mâncare făcută din brânză friptă cu ceapă și, eventual, cu slănină; **habuc** = partea de jos a cânepii, **hanc** = vreasc, **hudă** = spărtură între uluci și zid, dar și groapă, coborâtură, gaură; **a (se) înciocâlta** = a pune ceva la cale, a se lega împreună, a face ca doi tineri să se căsătorească, a pune ceva în ordine, a înjgheba, a pune la loc, **încruntare** = sângerare, rană, **întorcătură** = ospățul pe care-l dau, după nuntă, tinerii căsătoriți, în cinstea nașilor; **înțurțurat** = împodobit excesiv; **a jăcui** = a fura, a prăda, a a

duna impozite, **lespede** = tigaie, **a leșui** = a pândi, **limpezaș** = distilarea a doua a rachiului de fructe, **măzărea** = curat, limpede, cristalin (despre apă), **mojiță** = adunare de oameni, **mușcătură** = brânză în cantități mici; **oarzână** = oaie care se mișcă repede, pricepută; **pasăre** = vrabie, **a pālui** = a curăța boabele de materiile străine, a vântura, **pătimaș** = suferind, torturat, nefericit, chinuit, **pițur** = pitulice, colobatură, dar și ardei iute, **poneagră** = pădure desfrunzită toamna, **prisacă** = gard de nuiele împletite, **primărași** = nuntașii din partea miresei, **pupegioi** = numele unei plante erbacee, **răteze** = lăntșorul cu care se leagă briceagul la curea, **sălaș** = sicriu, **sălitră** = chibrit, **scorușă** = scovarză, clătită, **spetează** = trestie, **șopârlaiță** = guturai, răceală, răgușeală, astm, **tătarcă** = gălmă, zgaibă, ulmă, umflătură la gât, **țugui** = găuri la cuptor, **zămuță** = ciulama, papricaș, **zăvoi** = lapte prins amestecat cu brânză de vacă etc.

La o privire mai atentă, termenii din aceste două categorii se referă, cu predilecție la domenii ca: agricultură, creșterea animalelor (în special a ovinelor), relații interumane, prepararea hranei tradiționale, armată etc.

Prezența în glosar a numeroase cuvinte cu etimologii maghiare și germane nu trebuie să mire pe nimeni, aceasta fiind perfect explicabilă prin condițiile istorice ale zonei. Amintim doar că, în perioada Regimentului al II-lea de graniță, pentru

grăniceri au funcționat școli în limba germană, iar năsăudenii, au participat la marile bătălii ale Europei, lexicul îmbogățindu-se și pe această cale. În zona Năsăudului și Bistriței, elementele germane sunt mai numeroase decât în celelalte zone ale județului (Câmpie de exemplu) deoarece în aceste zone, n-au fost sate cu o populație germană compactă.

Materialul lexical din acest glosar permite, într-o anumită măsură, conturarea câtorva dintre tendințele ce se manifestă în prezent în lexicul graiurilor românești din nordul și nord-estul țării, la precizarea stării actuale a acestui compartiment al limbii din aria dialectală cercetată. Aceasta într-un moment în care frumoasa limbă românească este asaltată și bombardată nemilos de toate sferile mass-media cu neologisme care nu prea își au locul. Așadar, glosarul de față se vrea și un „memento”, un moment de „respiro” într-o lume în care uneori, uităm că suntem români, vorbind neîngrijit, maimuțărindu-ne frumoasa limbă.

*

* *

*

Pentru fluiditatea lecturii am utilizat următoarele sigle și abrevieri:

CADE = I. A. Candrea, Gh. Adamescu. **Dicționarul enciclopedic ilustrat**. București, 1926-1931.

CDDE = I. A. Candrea, Ov. Densusianu. **Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine**. București, 1907-1915.

DA = **Dicționarul limbii române publicat de Academia Română**. București, 1913, urm.

DER = Al. Ciorănescu. **Dicționarul etimologic al limbii române**. București, 2002.

DEX = **Dicționarul explicativ al limbii române**. București, 1975.

DR = Revista „Dacoromania”, Cluj I-IX, 1921-1948.

adj = adjectiv

adv = adverb

alb = albaneză

bg = bulgară

cr = croată

fr = franceză

germ = germană

interj = interjecție

it = italiană

lat = latină

magh = maghiară

ngr = neogreacă

on = onomatopee

pl. t = substantive pluralia tantum

pol = poloneză

rom = română

rus = rusă

rut = ruteană

s. f = substantiv feminine

s. m = substantiv masculine

săs = săsească

sg. t = substantive singularia tantum

slv = slavă veche

sn = substantiv neutru

srb = sârbă

tc = turcă

vb = verb (conj. I-IV)

NOTE

1. Viorel Văsieș, *Câteva observații asupra terminologiei păstorești în ținutul Năsăudului*, în „Arhiva someșană”, Năsăud, vol. IV, 1977, p. 298.
2. E. Petrovici și P. Neiescu, *Persistența insulelor lingvistice*, în: „Cercetări de lingvistică”, Cluj, vol. IX, 1964, nr. 2, p. 205.
3. Vezi: *Grai și suflet*, III, fascicula 2, 1928, p. 428-429.
4. Vezi: *Dacoomania*, III, Cluj, 1922-1923, p. 616.
5. Cf. Russu, I. I., *Dacoromania*, IX, Cluj, 1948, p. 166.
6. Vezi: Viorel Văsieș, *op. cit.*, p. 290.

A

(a) **abRICTĂLUI**, vb. IV, tranz. = a muștrului, a pune la punct pe cineva, etim. **magh.** abriktolni < **germ.** abrichten. (R. Todoran, **Vâlcele**, p. 52).

a (se) abȚIGUI, vb. IV = a pedepsi, a bate, a mustra; forma reflexivă **a se abȚIGUI** = a se ameți de băutură; etim. probabil **germ.** abziehen „a trage în jos, a scădea”

(a) **abZICE**, vb. III = a renunța la ceva, a se lipsi de ceva, etim. **germ.** absagen (V. Arvinte, **Glosar**, p.13).

àCAR, adv. = oricine, orice; etim. **magh.** akàr < akarni = a vrea; cf. careva (D. A. T₁P₁, p. 11; CADE).

acĂSTĂU, s. m. = om înalt subțire și slab, furci, spânzurătoare, etim. **magh.** akasztó („care atârnă”) sau akasztofa („spânzurătoare”), (D. A. T₁P₁, p. 11; DER nr. 33).

acĂȚ, **acĂȚI** s. m. = salcâm, etim. **magh.** akác, împrumutat din **germ.** Akazie, amândoi termenii provenind din **lat.** acacia (DER nr. 34).

acurĂT, adv. = sigur, tocmai, exact, evident, precis, limpede, îngrijit, etim. **germ.** akkurat. (D. A. T₁P₁, p. 27; DER nr. 66).

(a se) adâncă, vb. I = a se cufunda, a se adânci; etim. **lat.** * adancare (în loc de aduncare) „a desface, a deschide” (D. A. T₁P₁, p. 30; DER nr. 82).

adecă, adv. = anume, la drept vorbind; etim. **lat.** id ist (D. A. T₁P₁, p. 36-37).

(a) adevăsi, vb. IV = sensul fundamental este de a risipi, adeseori obiectul fiind averea, s-a născut sensul de **a cheltui, a prăpădi, a pierde, a consuma** etim. **necunoscută**. (D. A. T₁P₁, p. 40).

agést, -uri, s. n. = grămădire de lemne, surcele, butuci, vreascuri, mâl aduse de ape; **figurat**: venetic, om de nimic etim. **lat.** aggestum. (D. A. T₁P₁, p. 68; DER nr. 128).

(a) agâmba, vb. I = a se îmbolnăvi de boala copiilor (epilepsie); a strechea, a muri, a se enerva fără motiv, etim. **lat.** * aggimbare < gimbus, deformare a lui gibbus (DER nr. 131).

agod s. n. = treabă, rânduială, muncă, plan, rând; etim. **necunoscută**, atestat doar în zona Năsăudului (D. A. T₁P₁, p. 71).

(a) aiepta, vb. I = a arunca, a se repezi cu putere, a-și lua avânt, a îndrepta pe cineva, a trimite, a arăta, a indica; etim. **lat.** ejectare („a arunca afară”) (D. A. T₁P₁, p. 76-77; DER nr. 151).

aierlea (var. **airlea**), adv. = aiurea, în alte locuri; etim. **nesigură**. (cf. Al. Cristureanu, **Glosar...** p. 404).

aișor s. m. = narcisă, sens nementionat în dicționare, etim. **rom.** ai < lat. *allium* („usturoi”) + suf. dim. -ișor („ghiocel”, „crin de pădure” „usturoiță”) (D. A. T₁P₁, p. 78).

alac, s. sg. tantum = o specie de grâu cultivat mai ales în locurile muntoase („*Triticum Spelta*”); etim. **necunoscută**, cf. magh. alakor (D. A. T₁P₁, p. 90; DER nr. 166).

alaș, s. m = schelă, etim. **magh.** állás. (D. A. T₁P₁, p. 92).

aldan, (var. haldan) s. m = cânepă de toamnă; etim. **necunoscută**. (D. A. T₁P₁, p. 104; DER nr. 185).

(a) **aldui**, vb. IV = a dori binele, a sorcovi, a binecuvânta; etim. **magh.** áldani. (D. A. T₁P₁, p. 105).

(a) **alegădui**, vb. IV = a mulțumi, a îndestula; etim. **magh.** elégedni (D. A. T₁P₁, p. 106).

(a) **alepta**, vb. I = a se asemăna; etim. **necunoscută**; sens neatestat în dicționare.

(a) **alina**, vb. I = a șchiopăta, a-și târî piciorul; etim. **incertă**, cf. **lat.** allenare; sens neatestat în dicționare. (D. A. T₁P₁, p. 117).

almar s. n. = variantă de la **armar** = dulap de bucătărie, raft; etim. **lat.** armarium. (D. A. T₁P₁, p. 259).

ampror, subst. sg. tantum = vremea când sunt duse oile la pășune, dimineața; venitul păstorilor cu oile la stână, în jurul orei 10, ca să mănânce; etim. **gr.** prooros. (D. A. T₁P₁, p. 154; CADE).

amăsurat, adj. = potrivit, conform cu; etim. **lat.** mensurare – cu a protetic.

amnari, s. n. = chibrit, sens nementionat în dicționare; etim. **rom.** mână cf. **lat.** manuaris –a, -um. (D. A. T₁P₁, p. 151).

(a) **amuți**, vb. IV = a asmuța, a ațâța (în special referitor la câini); cf. a **asmuți**; etim. **lat.** * exmucciare. (D. A. T₁P₁, p. 315-316; DER nr. 473).

(a) **andăli**, vb. IV = a plănuși, a scorni, a pune la cale, a bate câmpii, a-și pierde vremea, a pleca; etim. **magh.** indulni („a porni, a pleca”). (D. A. T₁P₁, p. 165).

ansă (a da) = a da motiv, a pricinui, a cauza etim. **necunoscută** (cf. hansă=tufiș cu spini). cuvânt inexistent în lucrările lexicografice.

aorea, adv. = câteodată, uneori, altădată; etim. **rom.** a + oare (ori) cf. adeseori, arareori; vezi și **alb.** ahere. (D. A. T₁P₁, p. 183).

(a) **arăstui**, vb. IV= a face strigările la biserică în vederea căsătoriei; etim. **magh.** ereszteni („a elibera, a da drumul, a da voie”). (D. A. T₁P₁, p. 222).

archenea (uă), s. f. = joc țărănesc; o parte din ceremonialul miresii în cadrul nunții tradiționale românești; etim. probabil de la subst. **arcan** (**tătărăscul arcan**); în Moldova existând un joc cu acest nume. (D. A. T₁P₁, p. 230).

ardău s. n. = paznic de câmp; etim. poate **magh.** erdélyi (erdör), („ardelean” „transilvănean”). (D. A. T₁P₁, p. 232).

aret s. m. sg. t. = împrejurimi, preajmă, ținut, jur; etim. **necunoscută**, se pare că forma primară este **arăt**, adică un substantiv postverbal de la **a arăta**; când cuvântul desemna noțiunea de regiune, el s-a întâlnit cu subst. **arie**, fiind considerat ca un derivat cu sufixul **-et** al acestui cuvânt (cf. preajmă > prejmet). (D. A. T₁P₁, p. 238).

arete s. m. = berbec nejugănit lăsat pentru prăsilă, berbec frumos, etim. **lat.** aries, *aretem (= arietem). (D. A. T₁P₁, p. 238; DER nr. 386).

arie, s. f. = locul unde se treieră cerealele (mai rar: curte, bătătură), etim. **lat.** area. (D. A. T₁P₁, p. 252).

- arină**, s. f. = nisip (în special cel folosit la mortar)
etim. **lat.** arēna. (D. A. T₁P₁, p. 253).
- ariște**, s. f. = arest, închisoare, carceră, privare de libertate cf. **arest**, etim. **germ.** Arrest. (D. A. T₁P₁, p. 237).
- arșău**, s. m. = valetul de la jocul de cărți (cele ungurești); etim. **magh.** álsó („sapă”). cf. **srb.** aršov. (D. A. T₁P₁, p. 269 și p. 288).
- astalâș**, s. m. = tâmplar; etim. **magh.** asztalos. (D. A. T₁P₁, p. 276).
- așchiuță** s. f. sg. t = chibrituri; etim. **rom.** așchie + suf. dim. -uță < lat. ascla (diminutiv din **assis** „scândură”).
- astară** adv. = aseară, astăsează, deseară; etim. **rom.** astă + seară.
- avam** adj., adv. = om sărac, mișel; etim. **tc.** havan („perfid”) intrat în limba română prin filieră grecească. (D. A. T₁P₁, p. 377).
- (a) **azânta**, vb. I = a merge la recrutare; etim. **germ.** assentieren.

B

badoc (var. badoacă) s. f. = cutie pentru ținut mărunțișuri; etim. **necunoscută**, pentru forma feminină, etimonul poate fi **magh.** bödke („cutie”) (D. A. T₁P₁, p. 416).

bagău, s. sg. t = tutunul ars, rămas pe fundul pipei; etim. **magh.** bagó. (D. A. T₁P₁, p. 425; DER nr. 597).

baier, s. n. = sfori legate de torțile găleții de lemn sau la traistă; etim. **lat.** bajulus sau *baliulus. (D. A. T₁P₁, p. 433-434).

balț, s. m. =voal de mireasă de pe creștet; etim. **lat.** balteus și balteum („cingătoare”). (D. A. T₁P₁, p. 462-463; DER nr. 651).

barșon, s. n. = catifea neraiată, etim. **magh.** bársony. (D. A. T₁P₁, p. 503).

bartă, s. f. = tivitură la izmene, brăcinar, etim. **germ.** Borten, cf. **magh.** pártá (D. A. T₁P₁, p. 503).

basamă, adv. = probabil, parcă; etim. **rom.** din expresia **bag seama că** (D. A. T₁P₁, p. 506).

a bâcsi, vb. IV = a umple ceva până la refuz, a îndesa, a îngrămădi, a ticsi, a înghesui; etim. **necunoscută**; pare a fi o contaminare între **a băga** și **a ticsi**. (D. A. T₁P₁, p. 410).

băbătie, s. f. = încăperea în care iese fumul din sobă sau din cuptor; sens neatestat în dicționare; etim. poate fi vorba de o **creație metaforică**. (cf. D. A. T₁P₁, p. 403).

băcuiet, s. n. = față de pernă când este folosită în loc de sac; etim. **magh.** bakó („un fel de traistă”) (D. A. T₁P₁, p. 411).

băjgană, s. f. = desagă; etim. **nesigură**, probabil dintr-o limbă slavă, sârbă, poloneză, ruteană; vezi și **magh.** zsák („sac”) (D. A. T₁P₁, p. 439).

(a) **bântăli** (var. **bântălui**, **bândălui**) vb. IV = a deranja, a cutreiera grădinile pentru a fura fructe; etim. **rom.** a bântui < **magh.** bontani („a nu lăsa în pace”, „a chinui” „a supăra”, „a jigni”). (D. A. T₁P₁, p. 483).

(a) **bănui**, vb. I = a regreta, a se căi, etim. **magh.** bänni. (D. A. T₁P₁, p. 485-486) (DER, nr. 667 etim. **magh.** bänom „regret”).

(a) **bărădi**, vb. IV = a insista, a se certa, a stăruii; a nu slăbi pe cineva cu gura, (var. **a bărăni**) a tinde, a năzui; etim. **necunoscută** (var. **a bărăni**). (D. A. T₁P₁, p. 490).

bărburi s. pl. t = clin la cămășile bărbătești; etim. **lat.** barbula. (D. A. T₁P₁, p. 496).

(a) **bărăi** vb. IV = vb. IV = a stăruii, a insista; etim. **necunoscută** (D. A. T₁P₁, p. 490).

bărc, s. n. = pădurice deasă pe malul unei ape etim. **magh.** berek (D. A. T₁P₁, p. 497).

bărdaș, s. m. = dulgher, lemnar, etim. **rom.** bardă + suf. -aș (**magh.** bārde = secure mică) (D. A. T₁P₁, p. 497-498).

bărnac, adj = (despre culoarea feței și a ochilor) oacheș, negricios, smead etim. **magh.** barnás. (D. A. T₁P₁, p. 501).

basámcă adv. = probabil, parcă; etim. **rom.** locuț. verbală **bag seamă că**. (D. A. T₁P₁, p. 506).

(a) **băsădi (var. băsădui)** vb. IV = a vorbi, a sta de vorbă, a plănuși, a pune ceva la cale; etim. **rom.** bäsada („convorbire, voroavă, vorbă”) etim. **palslv.** besëda sau **magh.** beszéd („vorbă”). (D. A. T₁P₁, p. 506).

(a) **bâcsi**, vb. IV = a burduși, a înghesui multe lucrări într-un spațiu limitat, a umple până la refuz prin îndesare, a ticsi, a înghionti, etim. **necunoscută**, pare o contaminare din vb. **a băga+a ticsi**, în acest caz, forma **a bucsi** se datorește obișnuitei treceri a lui **á < o** sau **u**, după consoanele labiale (D. A. T₁P₁, p. 410).

bândură, s. f. = pânză de calitate dură, de obicei din cânepă, sub formă de ștergar; etim. **necunoscută** (D. A. T₁P₁, p. 481).

bâtâcă, s. f. = pipotă de pasăre, etim. **necunoscută** (D. A. T₁P₁, p. 529).

berbință, s. f. = vas de lemn pentru depozitarea brânzei și a laptelui acru; etim. **magh.** berbence, börbönce („butoiaș”) (D. A. T₁P₁, p.

544). **(a se) bâzgoia** vb. I = a se holba, a se uita mirat, a căsca ochii, a face ochii mari, a se zgâi, a se uita urât la cineva; etim. **necunoscută**, cf. vb. a (se) zgâi. (D. A. T₁P₁, p. 532)

batăr adv. = măcar, doar; etim. **magh.** bátor. (D. A. T₁P₁, p. 516).

bechi (variantă de la **bechiu**) = subst. invariabil = om care nu știe nimic, prost; etim. **necunoscută**, probabil din **magh.** betü „slovă, literă”. (D. A. T₁P₁, p. 534).

(a) berlui, vb. IV = a căptuși, a înfunda, etim. **magh.** bérelni. Vezi și subst. **berleş** „căptușeală”; cuvânt inexistent în dicționare.

bertiță, s. f. = cunună de mărgele cu care își împodobesc fetele capul, sau cu care își ornează flăcăii pălăriile, etim. diminutivul de la subst. bartă < **germ.** Borten, prin filiație săsească (D. A. T₁P₁, p. 503).

(a) beșteli, vb. IV = a certa, a atenționa, a face observații etim. **creație expresivă**. (D. A. T₁P₁, p. 547).

bibă s. f. = gaură, bortă, etim. **neprecizată**. (D. A. T₁P₁, p. 553).

bicașău, s. n. = o bucată mai mare de cremene sau piatră dură, etim. **magh.** békaso. (R. Tudoran, **Vâlcele**, p. 55, D. A. T₁P₁, p. 555).

bicauă, s. n. pl. tan. = în expresia: a lega (a împiedica) în bôicăuă (calul), a-l împiedica de

picioarele dinainte; cuvânt neatestat în lucrările lexicografice, etim. **necunoscută** (cf. D. A. T₁P₁, p. 554).

bili, s. n. = oală de noapte; etim. prescurtare a **germ.** Scherbeli, cf. **magh.** bili (serbli); cuvânt neatestat în dicționare.

bindeu, s. n. = burduhan, stomac, pânțece, etim. **magh.** bendö; inexistent în dicționare.

birgăle, s. f. pl. t. = cizme înalte cu șireturi; etim. **nesigură** cf. **germ.** Bürger sau **magh.** bör („piele”) + galó („gală”)

biriş s. m. = servitor, slugă ce lucrează cu carul și sania sau are grijă de vite, etim. **magh.** béres. (D. A. T₁P₁, p. 566).

bișcă, s. f. = vezica porcului, probabil varianta lui **chișcă**, creație expresivă.

bitang, s. m. = copil din flori, ștregar; puști; bastard; etim. **magh.** bitang, cf. **germ.** Bütunge (D. A. T₁P₁, p. 569; DER nr. 893).

biță, adj. = oaie cu lână albă și lungă; etim. probabil din **biț** „lână”; cuvânt neatestat în dicționare, cf. miț, viță, șuviță, probabil din **biț** („lână”) (cf. D. A. T₁P₁, p. 569).

bîț, s. n. = joardă, nuia mai groasă; este o variantă fonetică a subst. **băț**, etim. **necunoscută**. (D. A. T₁P₁, p. 512).

bizai, s. m. = muscă mare, de culoare închisă, care face vitele să fugă, streche, tăun, sclept; etim. onomatopea bîz! (D. A. T₁P₁, p. 531).

blaznă s. f. = supărare, înșelăciune, indispoziție, amăgire, ciudă; etim. v. sl. blaznŭ („greșeală”). (D. A. T₁P₁, p. 576; DER, nr. 919).

blef s. n. = tablă, etim. germ. Blech. (D. A. T₁P₁, p. 577).

blem, vb. imperativ = mergem!; etim. lat. ambulemus. (D. A. T₁P₁, p. 578).

(a) **blești**, vb. IV = a nu putea vorbi, a vorbi împiedicat, a amuți, a articula cu greu un sunet, a răguși; derivate din **bleasc** („scuipat, salivă”) etim. **palslv.** blëska („luciu, lucru sclipitor, bale”). (D. A. T₁P₁, p. 581).

(a) **blizgui**, vb. IV = a ninge cu vânt și fulgi mici, etim. probabil onomatopee.

boactăr, s. m. = paznic de noapte; **boctărie** = canton de cale ferată, etim. germ. Wäckter („păzitor”), cf. magh. bakter (D. A. T₁P₁, p. 584).

boaldă (var. boltă) s. f. = prăvălie mică, băcănie, dugheană; etim. lat. bolta. (D. A. T₁P₁, p. 585).

boanghen, s. m. = nume de bațjocură (generic) dat ungurilor; etim. forma stâlcită a **paleoslavului** vagrină („ungur” – cf. vengher) (D. A. T₁P₁, p. 586).

boboș, adj. = pestriț, pătat, cu picățele (despre animale); etim. **magh.** babos (D. A. T₁P₁, p. 590).

(a) **boboti**, vb. IV = a arde cu zgomot, cu vâlvătăi, cu trosnituri; a se umfla, a se inflama; etim. **srb.** bobotati, **bg.** bobotă („a face zgomot, a bubui”). (D. A. T₁P₁, p. 691).

(a) **boda**, vb. I = a împunge; derivat sigur de la s. m. **bodai** „om căruia nu-I poți niciodată intra în voie, când lucră tot lucră, când doarme tot doarme”; etim. **necunoscută**, înțelesul primar ar putea fi „bou care împunge, împungaci, în care caz ar putea proveni de la **slv.** bodą-bosti „a împunge”, cf. **srb.** bodač, **rut.** bodjan „bou cu coarne ascuțite”; prin transfer, om arțăgos, ursuz. (D. A. T₁P₁, p. 595).

bohandă, s. f. = femeie urâtă, proasă, toantă; etim. **rom.**, compusă din cuvintele **magh.** bohá („prost, nătâng) și bolond (bolund) (D. A. T₁P₁, p. 599).

bomotoance (nedefinit) = ceva urât, diform; etim. **creație expresivă.**

bondină s. f. = bivoliță, etim. **neprecizată.**

bole, boleacă, s. f. = gândac mic; termen de alintare adresat fetițelor; etim. **ucr.** bolëak, **rus.** boljaga (D. A. T₁P₁, p. 608).

bolfos, adj = (fig.) om cu stare, avut, bogat, bine făcut (la Poiana Ilvei), etim. **necunoscută**, cf.

bolfaș „calul care are o umflătură la foale sau în altă parte a trupului”, vezi: **bolfă** „umflătură, nodul” (Sever Pop, D. R. V, p. 146). N. Drăganu (DR V, p. 334-337) pleacă de la etimonul maghiar **golyva** (gölyva, giva), toate din forma metatezată a sl. gliva,

scr. bliva, subliniind că, în maghiară trecerea lui **g** în **b** este atestată (cf. taragonca > tarabonta și torobonca (D. A. T₁P₁, p. 608; DER nr. 990).

(a) **boncăl(u)i**, vb. IV = a rage, a mugi, a mormăi ca buhaiul, a plânge tare și urât; etim. **palslv.** bonkati („a mugi”), vezi și onomatopeea bonc(a)! (D. A. T₁P₁, p. 614).

bondră, adj. =prostalău, mutalău; etim. **germ.** bändel. (N. Drăganu, DR VI, p. 280-282; DER, nr. 1013).

bondriș, adj. = om îmbrăcat cu haine grele și umblă încet, om invidios,răutăcios, căruia nu-i intri niciodată în voie; etim. **magh.** bondrus („om mascat”). Vezi mai sus **bondră**. (D. A. T₁P₁, p. 615).

bongalău, s. m. = bondar de câmp ce face miere, cf. vb. a bongoi. (c. f. D. A. T₁P₁, p. 615).

bonzar, s. m. = cărăluș, etim. vb. a bonzăi (onomatopee). (D. A. T₁P₁, p. 616).

borcut, s. n. = apă minerală, etim. **rut.** borkut (cf. **magh.** bor=vin+kut= fântână) (D. A. T₁P₁, p. 618).

borneu, s. n. = raniță, prin extindere de sens, om cu nasul mare; etim. **magh.** bornju. (D. A. T₁P₁, p. 620).

boroană, s. f. = grapă cu colți de fier, etim. **rut.** (rus) boroná sau magh. borona „grapă”. (D. A. T₁P₁, p. 620).

borodău, s. n. = horn din piatră, cuptor de făcut cărămizi; dulap pentru vase fixat pe perete; sensuri neconsemnate în dicționare; etim. **neprecizată.** (D. A. T₁P₁, p. 621).

borză s. sg. t = busuioc, cuvând inexistent în dicționare, etim. **nesigură.** (D. A. T₁P₁, p. 623).

borzoș, adj. = zgârcit, cu părul vâlvoi, înfoiat, reticent; etim. **magh.** borzas. (R. Tudoran, **Vâlcele**, p. 571, D. A. T₁P₁, p. 623).

(a) **boscăi**, vb. IV= a bolborosi, a horbocăi; etim. onomatopee. (D. A. T₁P₁, p. 623).

bosorcoi, s. m. = strigoi; etim. **magh.** boszorkány (D. A. T₁P₁, p. 625).

boromeț, s. n. = mâncare din caș proaspăt, sfărâmat mărunț, amestecat cu zer cald (D. A. T₁P₁, p. 621).

botcan, s. m. = cui de lemn în care se agață căldarea la stână (în cujbă) (D. A. T₁P₁, p. 628).

botei s. n. = turmă de 150-400 oi; etim. **nesigură.** (D. A. T₁P₁, p. 628-629).

boț, s. n. = bulz de mămăligă, resturi de cânepă, cocoloașe nefierte de mămăligă; etim.

nesigură; probabil **lat. pop. *botium** (bottia). (D. A. T₁P₁, p. 627).

(a) **bozăi**, vb. IV = a prinde mucegai, a se strica, a se acri, a se altera; etim. derivate din **bozá** tc. boza (buză), un fel de bragă obținută prin fermentarea meiului, băutură ușor acidulată. (D. A. T₁P₁, p. 634).

bozgoane, subst. f. pl. t. = farmece, vrăji, descântece, etim. **ngr.** bascania. (D. A. T₁P₁, p. 624).

box s. m. sg. t = cremă de ghete; etim. **nesigură**, probabil germ. Wachs, din care vine și vax („cremă”), cu trecerea lui v în b (cf. Wächter>boactăr) (V. Arvinte, **Glosar...**p. 20)

(a) **brăcui**, vb. IV = a capta roiurile de albine sălbatice, sens inexistent în dicționare; etim. **rut.** bracuvati („a alege”). (D. A. T₁P₁, p. 635-636).

(a) **bricela**, vb. I = a se juca de-a **bricelatul**, obicei ce se practică de Rusalii și care constă în a pedepsi tinerii vinovați de anumite greșeli, prin bătaia la tălpi cu leașca, etim. **necunoscută**, dicționarul lui Scriban (singurul în care este atestat) trimite la **vergelat**, ca fiind o variantă a acestuia. (cf. D. A. T₁P₁, p. 651).

brihan, s. n. = pânțece umflat; etim. **neprecizată**, cf. burduhan. (D. A. T₁P₁, p. 651).

broc s. n. = cozonac, sens neatestat în dicționare.

D. A. T₁P₁, p. 654 îl definește ca „mâncare pregătită, de obicei, din felii de pâine peste care se toarnă apă clocotită în care a fiert brânză (urdă, prune etc.); etim. săs. Brök („miez de pâine”).

(a) **brohoti**, vb. IV = a forfoti, a fierbe zgomotos; etim. **nesigură**, cf. borhot(i). (cf. D. A. T₁P₁p. 655).

broștean, s. m. = liliac (arbust), sens neatestat (D. A. T₁P₁p. 657 atestă boroștean, după Lexiconul de la Buda, cu sensul de „iederă”, cuvânt ce provine din **magh.** borostyán).

brotacână, adj. = cu ugerul umflat (despre oi); etim. probabil din **brotac** + **ană**, cf. broască „umflătură la vite, pe limbă sau sub falcă”, cuvânt neatestat în dicționare.

broză, s. sg. t. = bicarbonat de sodiu; etim. **magh.** **dialectal** bróza, cuvânt inexistent în dicționare.

bruș, s. m. = bucată de pământ, bulgăre (de pământ sau zăpadă) etim. **neprecizată**; cf. vb. **a îmburji**. (D. A. T₁P₁, p. 659).

(a) **buburuza**, vb. I = (despre fete) a începe să crească, precum o floare dă boboci; etim. din **buburuz** („bubuliță, zgrăbunță”) din **magh.** buborék („bășică”), buborcsek („negel”) cf. **srb.** baburica (D. A. T₁P₁, p. 663).

buciniș, s. n. = cucută, pătrunjelul câinelui, anghelică; etim. probabil derivate de la **bucin** (bucium), din tulpina acestuia copiii își confecționează fluieri și stropitori cu apă (deși este foarte otrăvitor!) cf. **bg.** bučiniš. (D. A. T₁P₁, p. 668).

buclă, s. f. = creastă, sens neatestat în dicționare; etim. **fr.** < **lat.** buccula („obrăjor”). (D. A. T₁P₁, p. 669).

bucșe, s. f. pl. t = stelele mărginașe din constelația Ursa Mare; cilindrul de fier cu care se căptușește în interior butucul roții; etim. **lat.** buccela –am („guriță”), sens inexistent în dicționare cf. și **magh.** buksa (cf. DEX p. 101).

budacă (var. budașcă) = vas mare din doage de lemn pentru păstrarea laptelui la stână; vas pentru transportat lichide; etim. **magh.** bödöny. (D. A. T₁P₁, p. 672).

budigăi, s. pl. t = chiloți, izmene, etim. **nespecificată**, cf. **magh.** bugyigó (onomatopee).

budihace, s. f. = arătare, monstru, sperietoare, uriciune, drac; etim. **nesigură**, probabil onomatopee. (D. A. T₁P₁, p. 673).

budilariș, s. n. = portofel, etim. **magh.** bugyelláris.

buduhai, **buduhaiță**, **buduhală**, s. f. = om gras și greoi, ciarhă, momâie, pasăre de noapte; etim.

neprecizată, probabil onomatopee. (D. A. T₁P₁, p. 673).

bufă, s. f. = gălușcă de post; etim. **nesigură**. (cf. D. A. T₁P₁, p. 675).

bufteș, adj. = om gras, plinuț, rubicond; etim. rom. subst. **buf** („pântece, burtă”) + suf. **-eș**. (D. A. T₁P₁, p. 676).

bugă s. m. = taur, etim. tc. buga („Taur”). (D. A. T₁P₁, p. 676).

bugăt adv. = destul, atât, etim. **neprecizată**. (D. A. T₁P₁, p. 676).

(a) **bugni**, vb. IV = a izbi, a lovi, a (se) potrivi, a atinge din neatenție, a incomoda, a suferi un eșec, etim. onomatopea **buf!** (D. A. T₁P₁, p. 675). (cf. a bufni).

buhaș, s. m = brad, etim. **neprecizată** (n. n. Fructul coniferelor se numește în zonă „pară de buhaș”). (D. A. T₁P₁, p. 678).

buhon, s. m. = stomac de animal, etimologie **nesigură**. (D. A. T₁P₁, p. 678).

(a) **bui**, vb. IV = a da buzna, a țâșni, a năvăli; etim. sl. bujati, cf. srb. bujica („pârâu de munte, șuvoi, torent”). (D. A. T₁P₁, p. 679).

buiac, s. m și adj. = care prisosește, crește prea mult (despre vegetație), răsfățat, alintat, dezmiardat, care nu mai poate de bine, nu-și mai încape în piele, sălbatic, nebunatic, ștregar, nechibzuit, zburdalnic, zvăpăiat;

etim. **palslv.** bujaka („nebun”) cf. (D. A. T₁P₁, p. 679).

buică, s. f. = surtuc de pănură pentru femei; etim. **magh.** bujka (D. A. T₁P₁, p. 679).

bujă, s. f. = bujor, etim. **nesigură** (în zonă se mai numește și **ruja-buja**). (D. A. T₁P₁, p. 681).

bul. s. f. = privighetoare, etim. **nesigură**, probabil persană.

bulă, s. f. = haină rea, buleandă, zdreanță, femeie stricată, fleoartă, cârpă, târfă; etim. **magh.** bulya („cârpă, femeie stricată”). (D. A. T₁P₁, p. 682).

(a) **buigui**, vb. IV. = a aiura, a vorbi prin somn; etim. **magh.** bolyo(n)gni („a rătăci”). (D. A. T₁P₁, p. 680).

bulihău, s. n. = iarbă mare, cotoare de plante diverse, aglomerare de ierburi mari, crescute dezordonat în locuri ferite; etim. **nesigură** (D. A. T₁P₁, p. 686).

bungăr, s. n. = livadă, neatestat în dicționare; etim. probabil **germ.** Baumgarten. (cf. G. Istrate, A. Turculeț, **art. cit.** p. 205); cf. **magh. dial.** bungord; **săș.** Bangert.

(a) **buntuzui**, vb. IV = a face deranj, a deranja; etim. **magh.** *bontozni (bontani, bontzolni) și bontoz (D. A. T₁P₁, p. 695).

burdă, s. f. = om cu pânțe mare, sens neatestat în dicționare; cf. **bujdă** („casă mică,

sărăcăcioasă, cu pereții slabi", bordei"), etim. pol. burda („ceartă, dispută, joc de cărți”) (D. A. T₁P₁, p. 697).

bureți s. m. pl. t = pistrui, etim. lat. *boletis. (în loc de bobtus – sens neatestat în dicționare) (cf. D. A. T₁P₁, p. 699-700).

buzdunar, s. n. = buzunar; etim. neogrec. (D. A. T₁P₁, p. 716).

bulgi, s. n. = târg, etim. nesigură.

buligă s. f. = pasăre mare de pradă, etim. necunoscută, cf. uligaie, (contaminare lexicală uliu+gaie). (cf. D. A. T₁P₁, p. 686).

bumbușcă, s. f. = mărgea, ac de gămălie, spelcă; etim. refăcut după pluralul **bumbuști** < magh. gombastü (k). (D. A. T₁P₁, p. 689).

bungeag, s. a = complex de mai mulți mușchi de pădure formând un covor verde și moale; etim. necunoscută; cf. magh. boncs („nod, pachet”), boncsok („Lycopodium clavetum”), rus. rut. bunciucă, pol. bunciuk (D. A. T₁P₁, p. 694).

burcuș, adj. = stufos, mișos, etim. magh. burkos (idem). (D. A. T₁P₁, p. 697).

bușcă, s. f. = îmbucătură; etim. pare să se fi dezvoltat din *bucică, iar acesta din tulpina buc- (cf. bucătură, a îmbuca), după analogia cu dușcă. (D. A. T₁P₁, p. 706).

but, s. n. = supărare, necaz, sfidare, ciudă, antipatie, împotrivire, mai ales în expresia **în butul cuiva**; etimologie **nesigură**. (D. A. T₁P₁, p. 709).

buticău, s. n. = butelie, clondir; etim. **magh.** buty(i)kó, cf. **bute** < **lat.** büttem (D. A. T₁P₁, p. 711, DER. nr. 1234).

butini s. n. pl. t = scosul lemnului din pădure; etim. **nesigură** probabil din vb. a butini („a se revărsa, a da năvală, a da buzna”); cf. **srb.** butati („a impinge”), **magh.** bugyogni („a țâșni”), (Sever Pop. DR V, 1927-1928 p. 146). **rut.** bytin („Holzschlag”).

butucel, s. m. = unealtă din lemn folosită la tors și depănat; etim. de la **butuc** +suf. dim . . **el.** etim. **necunoscută**. (D. A. T₁P₁, p. 711-713).

C

calapăr, s. n. sg. t. = calomfir („Chrysanthemum balamita”) (D. A. T₁P₂, p. 695; DER nr. 1337; DEX. p. 110).

camerar, s. m. = controlor superior la mine; etim. rom. **cameră** (it. camera) + suf. agent – ar(i). (cf. D. A. T₁P₂, p. 67-68; DER nr. 1358).

camf(l)uter, s. m. = om de calitate îndoielnică, nesimțit; etim. **magh.** kamfuter (probabil din limba germană) „soldat care curăță closetul” (în armata austro-ungară).

canceu, s. n. = vas din lut sau tablă, ulcior pentru lichide; etim. **magh.** kancsó. (D. A. T₁P₂, p. 74).

cantă, s. f. = cană de metal sau de sticlă pentru băut apă; etim. **magh.** kanta. (D. A. T₁P₂, p. 83).

capău, s. m. = câine de vânătoare, copoi; etim. **magh.** kopó. (D. A. T₁P₂, p. 101).

captă, s. f. = calapod, șan; etim. **magh.** kapta (cf. a căptuși) (D. A. T₁P₂, p. 112).

carâmb, s. m. = răboj (la stână), parte a carului, parte a cizmei, etim. **lat.** calamus. D. A. T₁P₂, p. 126).

castăn, s. n = dulap pentru vase jumătate închis;
etim. germ. Kasten. (D. A. T₁P₂, p. 182).

călăpaci, s. n. = clește, ciocan; etim. sl. klepač, cf.
magh. kalapács.

cănură, s. f. sg. t. = lână de oaie după ce se
spală, se scarmână, se piaptână, se trage
ușor cu mâna și se aleg din ea firele mai
lungi, care se numesc **păr** și firele mai
scurte, adică **cănura**. Din acestea, după încă
o scarmănare, se alege **miezura**; etim. lat.
*carula – carere („a scarmăna”). T. Papahagi
spune că la aromâni înseamnă **țeava** pe care
se deapănă tortul pentru bătătură, fiind, în
acest caz, etimon lat. canula („țeavă mică de
trestie”) (D. A. T₁P₂, p. 88).

(a) **căpăl(u)i**, vb. IV = a prăși; etim. magh.
kapálni. D. A. T₁P₂, p. 95).

(a) **căpăra** vb. I = a apuca durerea de șale, a
junghia, a durea; etim. magh. kaparni „a
râcâi, a scurma”. (D. A. T₁P₂, p. 96; DER nr.
1403).

căprină, s. f. sg. t = păr de capră; etim. lat.
caprina. (D. A. T₁P₂, p. 112).

căput, s. n. = haină bărbătească scurtă și groasă;
etim. magh. kaput (D. A. T₁P₂, p. 116; DER
nr. 1440).

cărărabă, s. f. = guile comestibilă, etim. magh.
karalábi. (D. A. T₁P₂, p. 127).

- căștulă**, s. f. = variantă de la cutie (de orice fel)
etim. rom.
- ceacanău**, adj. = prost, incult; terchea berchea,
etim. neprecizată. (D. A. T₁P₂, p. 127).
- cătret**, s. n. = adăpost pentru păsări de curte,
coteț, cușcă, etim. magh. ketrec (D. A. T₁P₂,
p. 217-218).
- cățușă**, s. f. = pisică (înțeles comun cu aromâni
și meglenaromâni); bucată de lemn, prinsă
de proțap, în care se fixează jugul; etim. lat.
catā < lat. catta „pisică” + suf. -ușă.
- cățân** (var. cățâm) s. m. = stâncă pleșuvă, stei,
vârf de piatră mare; etim. lat. catinum
(„strachină”) (D. A. T₁P₂, p. 198).
- ceacău**, s. n. = chipiu de paradă pentru soldații
austrieci, etim. magh. csákó < germ.
Tschako. (D. A. T₁P₂, p. 248).
- ceaglă**, s. f. = săpoi, ciocan de spart gheața,
târnăcop, etim. magh. csáklya, ciger (czéger,
cöngör) (D. A. T₁P₂, p. 249).
- ceaclău** (var. ceatlău) s. n. = scurtătură, bucată
de lemn, bucată de lemn tare cu care se
răsuțește funia sau lanțul; magh. csatló. (D.
A. T₁P₂, p. 262-263).
- ceahlău**, s. m. = vultur, namilă, matahală,
cilioaie (cf. N. Drăganu), etim. magh. cash
blo („care schiaună”) (D. A. T₁P₂, p. 249;
DER nr. 1602).

- cearnapoacă**, s. f. = femeie urâtă și neagră, etim. **nesigură**, probabil creație expresivă (D. A. T₁P₂, p. 256).
- cealău**, s. m. = viclean, invidios, pungaș, înșelător, ademenitor, hoț (fig.) ; etim. **magh.** csaló. cf. vb. **a celui** (D. A. T₁P₂, p. 250).
- celturi**, s. pl. t. = adăposturi formate dintr-o singură cameră; etim. **nesigură**, cuvânt inexistent în dicționare.
- cenușar**, s. n. = cearșaf din cânepă; etim. **rom.** cenușă+suf. -ar (<lat. *cīnusia). (D. A. T₁P₂, p. 281).
- cergă**, s. f. = cearceaf, sens neatestat în lucrările lexicografice; etim. **magh.** cserge („pătură”), čerga, **țig.** čerga („cort”). (D. A. T₁P₂, p. 301; DER nr. 1675).
- (a) **cermălui**, vb. IV = a face zgomot, larmă, tămbălău, etim. **magh.** csármalni (D. A. T₁P₂, p. 301).
- cerșag**, s. n. = înșelătorie, sens neatestat în dicționare; etim. vb. **a cerși** (< formație lexicală nouă, formată din aoristul **cerșun** și participiul **cerșit** al vb. **a cere**). D. A. trimite la substantivul **cearșaf** (<tc. čaršaf, čerčaf).
- ceruză**, s. f. = creion; etim. **magh.** ceruza (variantă: **țeruză** este influențată de fonetica germană). (R. Tudoran, **Vâlcele**, p. 100, D. A. T₁P₂, p. 307).

ceternă, s. f. = jgheab, burlan; etim. **magh.** csatorna, cf. **it.** cisterna (DER nr. 1684).

(a) **cetlui**, vb. IV. = a lega strâns, etim. **magh.** csatolni (D. A. T₁P₂, p. 312-313).

cetoare, s. f. = gaică pentru nasturi, cheutoare; colț de lemn (îmbinare) la casă, etim. **lat.** **pop*** clautoria (< *clautus în loc de clavatus). (D. A. T₁P₂, p. 333-334).

ceucă, s. f. = specie mică de cioară („papagal țigănesc”); etim. **magh.** csóka, vezi și **bg.** čavka, vezi și **srb.** čâvka. (D. A. T₁P₂, p. 313).

cheheș, adj. = bolnav de plămâni, tuberculos, ofticos; etim. **magh.** keh(e), („astmă, tuse”) (D. A. T₁P₂, p. 321).

chetalău, s. n. = perie mare de țesălat animalele; etim. **magh.** kefe. (D. A. T₁P₂, p. 320).

chepeneag, s. n. = pelerină, zeghe, glugă, manta, etim. **tc.** kepenek, cf. **magh.** köpönyeg < **tc.** kepenek („mantaua ienicerilor”) (D. A. T₁P₂, p. 102; DER nr. 1413).

cheș, adj. = animal pestriț; etim. **magh.** kese (kesej, kesely „bălțat, brun cu pete albe”). (D. A. T₁P₂, p. 338).

chimă, s. f. = bărbie; etim. **germ.** Kinn, vezi și **srb.** kima (D. A. T₁P₂, p. 357).

(a) **chinzui**, vb. IV = a (se) chinui; etim. **magh.** kinozni. (D. A. T₁P₂, p. 366).

chiomb, adj. = care nu vede tocmai bine, chior; dar și prost, nătărău; etim. **necunoscută**, cf. **magh.** dialectal tömpe – tompa („nătărău, netot, idiot”). (D. A. T₁P₂, p. 366; DER nr. 1808).

chișafău, s. n. = lemn prins de crucea căruței de care se leagă ștreangurile hamurilor; etim. **magh.** kisámfa (kis „mic” + hám „ham”).

chișiță, s. f. – înțelesul principal este „smoc de păr”, dar și legătură de lemne despicate, pământuf, grămadă, rădăcină, cioată; etim. **srb.** kičita („coroana copitei calului, mănunchi, creastă”) și **bg.** kitica („copită”). (D. A. T₁P₂, p. 384).

chit, s. n (variantă **chită**, la Zagra). = un fel de suman mai scurt, din pănură, mai ales neagră, etim. **germ.** Kittel. (D. A. T₁P₂, p. 385).

chizăși, s. m. = feciorii, cu armata făcută, care organizează hora satului; etim. **magh.** kezes. (D. A. T₁P₂, p. 310-312).

ciacanău, adj. subst. = nătâng, terchea-berchea, într-o doagă, îndărătnic, etim. **magh.** csökönyös (D. A. T₁P₂, p. 247 – nu se dă nici o etimologie).

ciaun, adj. = nebun; etim. **neprecizată**, probabil creație expresivă.

cicară, s. f. = greier; sens neatestat în dicționare; etim. probabilă tc. čykryk („o parte a morii”) sau magh. csikorka („care troznește”). (cf. D. A. T₁P₂, p. 400).

cicea, adj., adv. invariabil = drăguț, bun, frumos; etim. rut. čiča („frumos” în limbajul copiilor). (D. A. T₁P₂, p. 401).

cici! interj. = pentru chematul caprelor; etim. identic poate cu adv. **cice(a)** („aici, încoace”). (D. A. T₁P₂, p. 401).

cici s. m. pl. t. = tăieței groși; etim. magh. csik („tăieței”). (D. A. T₁P₂, p. 401).

cicic, s. m = un soi de pește mic; etim. magh. kicsi(ny), kicsid („mic”).

ciciri, s. n. = irisul ochilor; etim. nesigură, probabil tc. čiček („floare”).

cigă, s. f. = mai de crăpat lemne, titirez, belciugul din nările taurilor, scripete, macara, etim. magh. csiga (D. A. T₁P₂, p. 404).

cilav, adj. = bolnav de picioare, olog (variantă fonetică a adj. **schilav**, schilod). (DER nr. 7557).

cilezi, s. m. = copii, urmași, descendenți; etim. magh. cseléd. (D. A. T₁P₂, p. 274).

cinaș, adj. = frumos, fin, distins, îngrijit; etim. magh. csinos. (D. A. T₁P₂, p. 415).

(a) cingăni, vb. IV= a răni, a vătăma; creație expresivă, rezultată, probabil din formulele de eliminare din jocurile copiilor (D. A. T₁P₂, p. 415).

ciobacă, s. f. = ploscă de lemn, luntre scobită dintr-un trunchi de copac, șeică; etim. **rut.** čobac („vas”) cf. **magh.** csobak („bucată noduroasă din trunchiul unui arbore; ploscă de lemn”). (D. A. T₁P₂, p. 435).

ciocârlat, adj. = încovoiat, adus de spate, strâmb, sucit, sens inexistent în dicționare; etim. **magh.** sakarlát (roșu stacojiu) (D. A. T₁P₂, p. 443).

ciocârlău s. n. = os mare, ciolan, sens inexistent în dicționare; etim. **nesigură.** (vezi și ciocâltău cui, scurtătură de lemn,) etim. **magh.** csikoltó (D. A. T₁P₂, p. 439).

cioclont, s. n. = cioc, plisc de pasăre; etim. **rom.** contaminarea dintre subst. cioc+clont.

ciocroș, s. f. = panglică, cuvânt inexistent în dicționare; etim. **nesigură.**

cioflendăr, s. m. = om de nimic, lichea; etim. **neprecizată**, (vezi și cuvântul următor).

cioflingar, s. m. = vagabond, om de nimic; etim. probabil **germ.** Schuhflicker („cârpaci”). (D. A. T₁P₂, p. 450).

cioloboc, s. n. = picior de porc; probabil o contaminare între subst. **ciolan**+**labă**+suf. – **oc**. (cf. D. A. T₁P₂, p. 453).

ciolomadă, s. f. (var. ciolomag) = hrană pentru animale, tulei de porumb tocat mărunț, nutreț pentru vite; etim. **magh.** csalamáde. (D. A. T₁P₂, p. 453).

cioparipă, var. **ciacaribă**, **ciocarâbă**, s. f. = cartof dulce, batată („*Helianthus tuberosus*”); etim. **magh.** **csoka** („stăncuță, ceucă”) + **répa** („sfeclă, nap”); prin extensie, „cartoful stăncuței, cartof sălbatic”). Susținem etimologia din D. A. T₁P₂, p. 248 **germ.** Steckerübe („nap”) cu rostire săsească.

ciopoc, s. n. = scule de fier, unelte de tot felul; etim. **rut.** čopok (diminutivul lui čip „cep, felurite unelte”). Există și vb. **a ciopocări** = a lucra ceva cu securea, a trebălui prin gospodărie (D. A. T₁P₂, p. 460).

ciopor s. n. = mai multe animale de același fel; o parte din târla de oi (cuprinzând, de obicei, mioarele, sterpele și mânzările); uneori se confundă cu **turma** sau **cârdul**; etim. **magh.** csopor sau csoport (cf. N. Drăganu, DR, IV, p. 754; D. A. T₁P₂, p. 460-461; DER nr. 1981).

ciormag, s. m. = larva cărăbușului, etim. **magh.** csormolya, pl. csórmolyák; Vezi și **sl.** čirmů, care, la origine, însemna un fel de **vierme**,

apoi „roșu”, cu aceeași trecere de înțeles ca în fr. vermeil < lat. vermiculus (D. A. T₁P₂, p. 464; DER nr. 1986).

ciornoglav, subst., adj. =capră cu coarnele date pe spate; etim. **bg.** cernoglava („cu cap negru” (D. A. T₁P₂, p. 464-465).

ciuroi, s. n. = izvor, pârâu, etim. derivat postverbal a **ciurui** (D. A. T₁P₂, p. 518; D. R. III, p. 664).

ciorpag, s. n. = vârzob, minciog, linguroi, căuș cu coada lungă; etim. **rus.** čorpakŭ („vas de băut”). (D. A. T₁P₂, p. 467).

(a) **cipili**, var. (a) **cepeli**, vb. IV= a avea un defect de vorbire; etim. **rut.** šepeljati („a vorbi peltic”) (D. A. T₁P₂, p. 282).

(a) **ciotrica**, vb. I = a vorbi multe și mărunte, a cleveti, a pune țara la cale, a critica, a bârfi; etim. **creație expresivă**. (D. A. T₁P₂, p. 522).

cipcă, s. f. = împletitură făcută cu acul, dantelă, horbotă, etim. **magh.** csipke, cf. **srb.** čipka. (D. A. T₁P₂, p. 471; DER nr. 2003).

cirifală s. f. sg. t. = zloată, mâncare subțire și rea; etim. **creație expresivă**, (cf. **magh.** csorva „nisip”) (D. A. T₁P₂, p. 517).

ciriz s. m. sg. t. = pap, lipici făcut din făină și apă; etim. **tc.** čiriš cf. **magh.** csiriz. (D. A. T₁P₂, p. 480).

cisartău, s. m. = ortac, tovarăș, camarad, acolit, prieten; etim. **necunoscută**. (D. A. T₁P₂, p. 480).

ciște, s. f. pl. t = pleoape; cuvânt inexistent în dicționare, etim. **necunoscută**.

citov, adj. = întreg, sănătos, nevătămat; etim. **bg.** čitav. (D. A. T₁P₂, p. 487).

ciucău, s. m. = cocean de porumb; etim. **magh.** csukló. (D. A. T₁P₂, p. 490).

ciucă, s. f = creasta găinii, moț, dar și șuviță de apă (sens neatestat în dicționare) etim. **magh.** csuklya („glugă”). cf. **bg.** čukla („vârf de munte”) (D. A. T₁P₂, p. 492).

ciuf, s. m. = om mascat, bufon, păcălici; om de nimic; sensul de „măscărici” este primit din limba maghiară; etim. **nesigură**. (D. A. T₁P₂, p. 496-497).

(a) **ciuful(u)l**, vb. IV = a-și bate joc de cineva, a batjocori, a păcăli etim. în parte derivate **rom.** din ciuf și din **magh.** csúfolni. (D. A. T₁P₂, p. 497-498).

ciuhă, s. f. = bucată de lemn (prăjină) înfipt în pământ ca sperietoare pentru păsări, ca semn de opreliște pentru păscutul vitelor sau traversatul atelajelor, pentru a marca hotarul (mejdie), opreliște în fața casei miresei **dar și**: buchetul de flori și verdeață ce se pune pe frontal unei clădiri recent

ridicate (cf. **struț**); etim. probabil avem a face cu subst. **ciuf**. (D. A. T₁P₂, p. 499-500).

ciul, s. n. = scul sau mănunchi (sens neatestat în dicționare) etim. **complexă**. (D. A. T₁P₂, p. 500).

(a) **ciumili**, vb. IV = a molfăi mâncarea; cu acest sens cuvântul nu poate fi despărțit de **vb**.

ciumulesc („mestec, molfăiesc, folfăiesc”) întrebuințat cu sens figurat pentru „a spune prostii, a glumi, a înșela; etimologie nesigură. (D. A. T₁P₂, p. 506).

ciumpav, adj. = cu mers greoi, bolnav de picioare, olog, schilod, tăiat, rupt, etim. **necunoscută**; avem de a face cu două cuvinte de origine diferită **bg.** čup, čupav („cu urechile retezate, ciul, cârn, ciut”) și **magh.** csámpa („cu mersul greoi”) csámpas („greoi la umblat, cu picioarele moi și strâmbe”); poate fi vorba și de origine onomatopeică. (D. A. T₁P₂, p. 506-507).

(a) **ciumurlui**, vb. IV = a fi cu stomacul deranjat, a mânca prea mult, a i se apleca; etim. **magh.** csömörlik (cf. **bg.** čemer „otravă, drac”) (D. A. T₁P₂, p. 507-508).

ciungără, adj. = oaie fără coarne, sau cu coarne rupte, etim. **rom.** ciung. (D. A. T₁P₂, p. 509).

ciup, s. n. = mătasea porumbului, șuviță încâlcită de păr; etim. probabil **rus.** čupi,

ucr. čuper, srb. čupa. (V. Arvinte, Glosar, p. 25) (D. A. T₁P₂, p. 510).

(a) **ciupăra**, vb. = (despre păsări) a-și curăța penele cu ciocul, a zmulge, a jumuli, a ciuguli etim. **magh.** csipérész („a ciupi, a șterpeli”) (D. A. T₁P₂, p. 512). C. Lacea (DR. V. p. 398) „Credem că este o contaminare a verbului **a depăra** („a zmulge părul din cap”), **frecvent pe Someș** (s. n.) și **a ciupeli** („a jumuli sau ciupi”) cf. **ciup**.

(a) **ciurbăl(u)i**, vb. IV = a agita zeama de varză pentru a se acri și a se săra în mod uniform, a pritoci, etim. **magh.** csurbol, csorboló („fedeleș, vas de lemn în care se pritocește varza”) (D. A. T₁P₂, p. 516).

ciurfă, s. f. = mocirlă, noroi subțire, glod, pământ desfundat, vezi și: **ciurufleacă**, **ciurufală**, **cirifală**, etim. **magh.** csorva („nisip”) (D. A. T₁P₂, p. 517).

ciurgău, s. n. = izvor care curge pe un scoc, cioroi, izvor care țâșnește cu putere dintre pietre; etim. **magh.** csurgó (csorgó) (D. A. T₁P₂, p. 517).

ciurlan s. m. = buruiană cu ramuri ghimpoase, crescute chiar de la rădăcină și foarte des ramificate, cu vârful sub formă de glob; etim. **nesigură**. (cf. **ciurlă** „om nepieptănat”) (D. A. T₁P₂, p. 518).

cicădară, s. f. = fructul măceșului, etim. **nesigură**; vb. **a căca** (CADE), D. A. Îl consideră de origine necunoscută, apropiat de vb. **a căca** (D. A. T₁P₂, p. 11).

(a se) căcări, vb. IV = a se chinui să facă ceva, fără a avea spor la lucru, a (se) moșmondi, etim. derivate din vb. **a căca** sau subst. **căcărează**. (vezi mai sus).

(a se) cânta, vb. I refl. = a plânge, etim. **lat.** cantare. (D. A. T₁P₂, p. 83-85).

clicos, adj. = argilos, lutos, lipicios, vâscos; etim. **magh.** kljuk („boștină”). (D. A. T₁P₂, p. 553).

clint, s. n. = mișcare, derivat regresiv din vb. **a (se) clinti** < etim. aparent de origine slavă, care însă nu are corespondent în limbile slave contemporane, un * klentiti ar putea fi rezultatul unei contaminări între **klenuti** („a mișca, a agita”) și **klatiti** („a clăti”), contaminare care ar fi putut avea loc și pe teren românesc clăti+sminti. (D. A. T₁P₂, p. 555).

cloambă, s. f. = creangă, cracă, ramură; etim. probabil **săș.** klompen < **germ.** Klumpen („butuc, măciucă”). (D. A. T₁P₂, p. 561-562).

ciupă, s. f. = cădiță pentru îmbăiatul copiilor; etim. pare a fi un cuvânt de origine slavă (cf. **bg.** čipa „copil nou născut nebotezat încă”

vezi și **rus.** čepă „găleată, puțină). (D. A. T₁P₂, p. 511).

clăfant, s. m. sg. t. = bucată mare de pâine tăiată, felie mare, etim. **necunoscută**, creație expresivă, cuvânt neatestat în lucrările lexicografice.

cloțan, s. m. = șobolan; etim. **srb.** klocati („a hăpăi, a prinde repede cu gura”) cu sufixul -an. (D. A. T₁P₂, p. 574).

cluțcă, s. f. = cloșcă, etim. **ucr.** klótska. (D. A. T₁P₂, p. 574).

coanciș, adj. = cu defect de vedere, sașiu, etim. **magh.** konty („scufie, moț”) (D. A. T₁P₂, p. 708).

coardă, s. f. = sabie („muchea de sus, arcuită, a fierarului de la coasă”), sens inexistent în dicționare; etim. **lat.** chorda -am („strună”) (D. A. T₁P₂, p. 595).

cobaie, s. f. = orificiu în podul casei pentru a ieși fumul afară, sens neatestat de dicționare; etim. **nesigură**. (D. A. T₁P₂, p. 601).

cobălă, s. f. = obiect de ridicat sau de dus greutate (cf. **cobilă** dar și unealtă ciobănească; etim. **slv.** kobyla („iapă, traglă la plug”). (D. A. T₁P₂, p. 603-604; DER nr. 2199).

- cobăr**, s. m. = acoperiș de lemn sau de metal, coviltir, etim. **săș.** kober. (D. A. T₁P₂, p. 601).
- cobârlău**, s. n. = coteț de găini; bârlog de urs, ungher în perete; etim. neprecizată cf. **magh.** kobor („coș împletit”); prin extensie de sens și figurat „hoț, tâlhar, om care vagabondează”. koborla (cf. N. Drăganu, DR II, p. 900 și III p. 153) (D. A. T₁P₂, p. 601; DER p. 2196).
- cocâltău**, s. n. = loc rău, anevoios de umblat, pieziș, râpă abruptă; etim. **creație expresivă**, cf. coclău. (D. A. T₁P₂, p. 669).
- cocârbău**, s. n. = curcubeu; etim. probabil contaminare între curcubeu și cocârlă („lemn îndoit sub formă de cârjă” etim. **slv.** kuka „cârlig” **srb.** kukura „cârligul plugului”). (D. A. T₁P₂, p. 610).
- cocârlă**, s. f. = obiect sau partea unui obiect cu formă de cârlig (fig. „babă adusă de spate”); Există și vb. **a cocârli** = a strâmba, a răsuci, a încovriga; etim. **sl.** kuka („cârlig de plug, cucură”), **bg.** kukora („cârlig de plug, cucură”), **bg.** kukora („curbat”) (D. A. T₁P₂, p. 611).
- cocârță** [var. **cocârțiță**], s. f. = mâncare ciobănească făcută din caș dulce amestecat cu jintuit; mâncare făcută din urdă dulce și zer acru sau din lapte dulce fiert cu caș; caș

dulce sfărâmat și amestecat cu jintuit; derivate **cocârțau** = dumicați de pâine sau mămăligă prăjiți în untură sau unt; etim. **neprecizată**. (D. A. T₁P₂, p. 612).

cocleț, s. n. sg. t = firele din care se compun ițele (la războiul de țesut, la Zagra), greșeală de nevedit printre ițe și spată; scândura pe care se fac ițele; lemnul ce se așează peste cașul pus la uscat; ivărul ușii, etim. **necunoscută**, mai mult ca sigur este o contaminare lexicală multiplă între cuvinte cu origini diferite (D. A. T₁P₂, p. 616-617).

cocoradă, s. f. = plăcintă făcută din mălai, unt, ouă, umplutură cu brânză, urdă, carne și mărar; etim. probabil cuvânt din limbajul copiilor, cocă. (D. A. T₁P₂, p. 623).

cocoși, s. m. sg. t. = floricele de porumb, etim. sl. kokosī < lat. coccus (D. A. T₁P₂, p. 623-624; DER nr. 2223).

codăț, s. m. = vierme cu coadă care se face în brânză, carne și slănină; dar și pui de broască, sens neatestat în dicționare; etim. rom. subst. coadă+suf. -ăț.

codău, codel s. m. = câine ciobănesc; etim. rom. subst. coadă+suf. -el; -ău. (D. A. T₁P₂, p. 628).

cofă, s. f. = vas de lemn pentru transportul apei de băut; etim. germ. Kufe, pătruns prin

intermediul slavilor, cf. **bg.** kófa, kova („găleată de scos apă”). (D. A. T₁P₂, p. 635-636).

coiorcan, s. m. = hoț, borfaș, cuvânt neatestat în dicționare, etim. **nesigură**.

colduș, s. m. = sărac, orfan, cerșetor; există și verbul **a colduși** = a fura, a cerși; etim. **magh.** koldus. („cerșetor”) (D. A. T₁P₂, p. 651).

coită, s. f. = cățea, femeie cochetă, frumoasă, dar leneșă, stricată; etim. **magh.** kojtat („care umblă încoace și încolo cântând, umblă razna, umblă după bărbat”). (D. A. T₁P₂, p. 639).

coșarcă, s. f. = coș împletit din salcie; etim. **magh.** kosárka („coșuleț”) (D. A. T₁P₂, p. 815-816).

colbăț, s. f. = căciulă, cușmă, cuvânt inexistent în dicționare; etim. posibil din subst. **colb** (etim. necunoscută, posibil **rus.** kolobŭ „gălușcă” sau okoloběti „a se învolbura”).

colceșei s. m. pl. t = cartofi tăiați (la Zagra); etim. vezi **colteș** = retezătură dintr-un butuc, lemn scurt, etim. **rut.** kotatya („așchie”), (D. A. T₁P₂, p. 669; DER nr. 2279).

colibele s. f. pl. t = instalații confecționate din pari și scânduri pe care se așează uneltele necesare aratului și semănatului, sens

inexistent în dicționare; etim. **colibă** (**bg.** koliba) + suf. dim. **-ele**. (D. A. T₁P₂, p. 655-656; DER nr. 2259).

colobot, s. n. = gălăgie, zarvă, larmă, zgomot, ceartă, hodorogeală, zguduială; etim. **necunoscută** vezi **magh.** kalabólni („a vorbi încruntat, alandala”). (D. A. T₁P₂, p. 650; DER nr. 2250).

colteș, s. n. = retezătură scurtă dintr-un lemn sau butuc; etim. **rut.** kototyca („așchie, despicătură dintr-un copac”; de aici și expresia: **a tăia colteșei, cartofi** = a nu-i tăia în strujele netede, ci a-i rupe (cu cuțitul!) de jumătate (vezi mai sus). (D. A. T₁P₂, p. 669).

colțun, s. m. = un fel de cizmă făcută din pânură; ciorapi; etim. **it.** calzone prin mijlocire **maghiară** kolcon („cizmă cu carâmbul scurt”). (D. A. T₁P₂, p. 55-56).

comarnic, s. n. = parte a stâniei unde se fierbe zerul și se prepară brânza; și unde locuiește ciobanul; polița sau leasa pe care cașul se pune la scurs și uscat; etim. **bg.** komarnik. (D. A. T₁P₂, p. 676; DER nr. 2289).

comănac, s. n. = pălărie împletită, de soare; capacul de la cazanul de fiert țuica; etim. cuvântul se întâlnește și la istroromâni (coromac); A. Scriban îl pune în legătură cu **srb.** kalamank („scufie care se pune pe capul

copiilor nou născuți”) **pol.** kolomajaka („un fel de postav de lână”). **rus.** kalamjonok („șesătură netedă de in sau cânepă”), **germ.** Kalamank („șesătură de lână”); a se vedea și **lat. med.** calamancum („căiță”). (D. A. T₁P₂, p. 671-672; DER nr. 2287).

comândare, s. f. = înmormântare, jertfă în amintirea unui om mort, etim. **lat. pop.** commandare. (D. A. T₁P₂, p. 675).

(a) **comânji**, vb. IV = a murdări, a mâzgăli, a unge, a face deranj; etim. **nesigură**, dacă-l considerăm ca un derivate de la vb. **a mânji**, rămâne neexplicabil inițialul **co-**, un astfel de prefix neexistând în limba română; Al. Philippide propune **lat.** commingere („a murdări cu pișat”). (D. A. T₁P₂, p. 676).

conciș, adj. = cu defect de vedere, cu albeață, pe ochi, sașiu; etim. **creație expresivă** (a se vedea și subst. **ponciș** = drum înclinat, cărare abruptă) și adj. **cruciș** (cf. D. A. T₁P₂, p. 708).

(a) **conteni** = a nu se opri, a nu înceta, acest sens nu există în dicționare fiind chiar contrariul vb. a conteni (a sta, a se opri, a înceta); etim. **lat.** continere sau **lat.** * continare; există și adj. **contenit** = loc oprit de la pășunat în anumite perioade ale anului. (D. A. T₁P₂, p. 745-746).

copârșău, s. n. = sicriu, raclă, coșciug; etim. **magh.** koporsó. (D. A. T₁P₂, p. 764-765; DER nr. 2384).

copileț, s. m. = dulap în trei laturi, agățat de perete, în care se țineau actele și băuturile, sens neînregistrat în dicționare, etim. **rom.** subst. copil+suf. dim. -et; (cf. (D. A. T₁P₂, p. 774; DER nr. 2383).

coptătură, s. f. = colacii din praporii mortului, sens inexistent în dicționare; etim. **lat.** coctura-am. (D. A. T₁P₂, p. 578-580).

corastă, s. f. = laptele cel dintâi al unei vite, după ce a fătat, lapte brânzit, serbezit; lapte acru (sens inexistent în dicționare), etim. **lat.** cölostra-am. (D. A. T₁P₂, p. 648; DER nr. 2249).

corator, s. m. = epitrop al bisericii; etim. **germ.** Kurator < **lat.** curator-orem (D. A. T₁P₂, p. 1013).

corcalău s. n. = fag mare; etim. **rut.** korokulja („nod de copac”) cf. **rus.** korokoličatyï („noduros și cu crengi strâmbe”). (D. A. T₁P₂, p. 782).

corciuie, s. f. = gratie de nuiele ce se pune iarna pe sanie ca să stea fânul, podină; **dar și:** cutie de lemn pe care sunt așezate plugul și grapa, sens neatestat în dicționare; etim. cf. **magh.** korcsolya („scară de coborât în

pivniță”) și **rut.** korčuhy („sanie scurtă de cărat butuci”). (D. A. T₁P₂, p. 783).

coreală, s. f. sg. t. = diaree; etim. coleră (**holeră**) prin metateză.

corfă, s. f. = coș împletit din nuiele, cotarcă; etim. **germ.** dial. korf (lit. korb). (D. A. T₁P₂, p. 791; DER nr. 2417).

corhă var. **corhană** s. n. adj. = loc abrupt, râpă; surupătură, ruptură de pământ, versant repede de munte; etim. cf. **magh.** korha („putred”). (D. A. T₁P₂, p. 791-792).

(a) **corhăni**, vb. IV = a trage buștenii fasonați până la o cale de comunicație; a munci din greu (fig.), a certa, a freca, etim. ucr. kurhan, cf. **magh.** korhol („a certa”), sau korha („putred”) (D. A. T₁P₂, p. 791-792; DER nr. 2419).

corhaz, s. n. = spital, etim. **magh.** kórház (**kor** „boală” + ház „casă”) (D. A. T₁P₂, p. 792).

cori, s. sg. t. = pojar; etim. **rus.** kori. (D. A. T₁P₂, p. 793).

cori, s. sg. t. = fân adunat la un loc pentru a fi adunat mai repede în căpițe; etim. **nesigură**; există și vb. **a cori**.

corlă, s. f. = adăpost pentru oi, fără pereți, numai acoperișul, etim. **magh.** korlát. (D. A. T₁P₂, p. 794).

- corobaie**, s. f. = scorbură, trunchi de copac găunos; etim. înrudit cu **scorbură**, cf. **bg.** koruba („scorbură”), **sb.** koruba („jgheab”).
- corobeți**, s. m. pl. t. = viermi, etim. probabil din coroabă+suf. -eți. (D. A. T₁P₂, p. 804).
- coroi**, s. m. = specie de șoim, dar și poreclă dată țiganilor, etim. **magh.** karoly. (D. A. T₁P₂, p. 805).
- corșag**, s. n. = diaree, epilepsie, manie, boală, nebunie, streche; etim. **magh.** kórsag. (D. A. T₁P₂, p. 809).
- corvoadă**, s. f. = muncă gratuită pentru stat, muncă făcută în silă; dar și, prin extensie de sens: bătaie de joc, cal de bătaie, slugăreală; etim. după **fr.** corvée < **lat. med.** corvada. (D. A. T₁P₂, p. 813; DER nr. 2449).
- cosaștină**, s. f. = cositură, teren cu iarbă de cosit, etim. vb. **a cosi** < v. **sl.** kositi. (D. A. T₁P₂, p. 821; DER nr. 2463).
- cosomor**, adj. = mânios, bosumflat, supărat; etim. în loc de posomor (v. **sl.** pasmurėti). (D. A. T₁P₂, p. 826).
- (a) coși**, vb. IV = a se beșica, a se umfla, a se balona, a crește, a coji, a snopi în bătaie; etim. **rut.** kosi tisja (D. A. T₁P₂, p. 721-822).
- coșnie**, s. f. = greblă de fân; platformă pentru furaje; cuvânt neatestat în dicționare, etim. **neprecizată**.

- cost**, s. n. sg. t = nutriment, hrană, pensiune; etim. **germ.** Kost., ajuns prin filiație maghiară. (D. A. T₁P₂, p. 827). (vezi mai sus!)
- coșargău**, s. n. = damigeană; etim. **magh.** kosárka.
- coștei**, s. n. = pătul, coșar pentru porumb, hambar, etim. **rut.** košili („coșar”), cf. **magh.** kastély (< **germ.** Kastel < **lat.** castellum) (D. A. T₁P₂, p. 828-829; DER nr. 2456).
- cotângan**, (var. cotâng) s. m. = copilandru bine făcut, copiloii; etim. presupune un **magh.** *katangó (în loc de katangoló, „cel care umblă făcând gălăgie”). Din cotângău, prin schimbarea sufixului au-oi, se ajunge la reconstituirea primitivului **cotâng**. (D. A. T₁P₂, p. 835).
- cotârloi**, (var. cotârlău) s. n. = ponor, vizuină, gaură în pământ; etim. **magh.** kotyrló. (D. A. T₁P₂, p. 836).
- cotârjă**, s. f. = cuvânt de batjocură pentru animalele slabe și bătrâne, etim. **sb. crt.** kotrešan - šna – šno. (D. A. T₁P₂, p. 836).
- cotfas**, s. m. sg. t = murdărie; dar și a pregăti mâncarea fără pricepere, cf. cotfoseală = lucru fără spor, zeamă îngroșată, a cotfosi; etim. **magh.** kotyfolni („a găti mâncare rea”). (D. A. T₁P₂, p. 840).

cotilat, adj. = cu cotituri, întortocheat; etim. posibil din contaminarea subst. **cot** + adj. **lat.**, cuvânt neatestat în dicționare.

cotoz, s n. = mâncare din lapte acru de oaie în care s-a duminat mămăligă sau pâine, cf. vb. a (se) cotozi = a (se) murdări; etim. **Necunoscută**. (cf. **magh.** kotu „tină subțire”. (D. A. T₁P₂, p. 851

cotrău, s m. = coșar, hornar; etim. **magh.** kotró (cf. kotorni „a râcâi”). (D. A. T₁P₂, p. 851).

(a) **cotrâmba**, vb. I = a se suci, a se răsuci, a se schimonosi, a se **strâmba**; etim. **rom.** contaminare între **cotumbă** (vezi mai jos) și a se strâmba (D. A. T₁P₂, p. 851).

cotreang, s. m. =fir gros de cânepă ce nu se coace până toamna; iarbă îmbătrânită și încâlcită; etim. **necunoscută**, **cotrihoi**, etim. **Neprecizată**. (D. A. T₁P₂, p. 851). vezi și mai jos.

cotrihoi, s. m. sg. t = fân buruienos; etim. **necunoscută**, probabil o contaminare între **cotrenci** (iarbă îmbătrânită”) și trifoi (D. A. T₁P₂, p. 852).

cotruț, s. n. = vatră mică în jurul cuptorului de pâine, sau de sub horn; adâncitură (firidă) în perete (un fel de fereastră oarbă) în care se țin chibriturile, sarea etc. etim. **bg.** kótóru

- („gaură, grajd, închisoare”) (D. A. T₁P₂, p. 854-855).
- cotumbă**, s. f. = cujbă, gânj, laț; etim. rom. a cotrâmba (D. A. T₁P₂, p. 855).
- coțcă**, s. f. sg. t = bucată pătrată de zahăr; etim. magh. și srb. kocka. (D. A. T₁P₂, p. 837).
- coțobâră**, s. f. = veveriță; etim. rut. kocobirka. (D. A. T₁P₂, p. 844).
- coțob**, s. n. = încuietoare, ivăr, arătătoarele de la ceas, cuvânt inexistent în dicționare; etim. creație expresivă. (D. A. T₁P₂, p. 844).
- coțobrea**, s. f. = porumbele, fructele spinului; etim. rut. kocjurba. (D. A. T₁P₂, p. 844).
- coțorob**, s. n. = lobul mic al urechii; etim. nesigură. (cf. D. A. T₁P₂, p. 850).
- covertă**, s. f. = plic pentru scrisoare; etim. germ. K(o)uvert < fr. couvert. (D. A. T₁P₂, p. 859).
- crancău**, s. m. = corb, cioară mare; etim. rom. substantiv postinterjecțional derivat din onomatopeea **cronc!** (cf. croncan) (D. A. T₁P₂, p. 920).
- craniză**, s. f. = galerie de lemn, sculptată, pentru perdele și draperii; etim. necunoscută, cuvânt neatestat în dicționare.
- credență**, s. f. = bufet, etim. germ. Kredenz (D. A. T₁P₂, p. 889).
- crengare**, s. f. = creangă; etim. bg. granke (D. A. T₁P₂, p. 884-885; DER nr. 2548).

cricală, s. f. sg. t = un fel de tocană de ceapă și slănină, îngroșată cu făină, cu apă și oțet; etim. **nesigură**. (cf. vb. **a cârcăli**); (D. A. T₁P₂, p. 906).

crihană, s. f. =bucată mare, halcă de pâine sau de mămăligă, etim. cf. crifoiu < sl. kruch („fragment”) , **srb.** kruch („pâine”), **rut.** keicha („fărâmă”). (D. A. T₁P₂, p. 907).

crintă, s. f. = vas pentru scurgerea zerului din caș (cf. D. R. III, p. 573); masa sau bucata groasă de \ lemn pe care se taie carnea (pentru cârnați) etim. sl. krinica („masă pentru cereale, tigaie), care a dat în lb. română ***crintă** (pl. crinti), după care, probabil, s-a reconstituit, analogic, un singular **crintă** (pl. crinte – cf. N. Drăganu, D. R. VI, p. 272). (D. A. T₁P₂, p. 909; DER. nr. 2577).

croșnă, s. f. = bolfă, umflătură; etim. s-au combinat, pe cât se pare, două cuvinte slave: krošna (**bg.** **srb.** **rut.** „coș mare, leagăn”) și krosna (**bg.** **srb.** „cadru”). (D. A. T₁P₂, p. 923).

crupe, s. f. pl. t = uruială, arpacaș, măciniș mare: etim. **rut.** krupa. (D. A. T₁P₂, p. 933).

cubleș, adj. = cu șira spinării încovoiată, ghebos, cocoșat, adus de spate; etim. **magh.** köblös („găunos, scobit, concav”). (D. A. T₁P₂, p. 943).

cucovă, s. f. = lebădă sălbatică; etim. probabil tc. koughou („lebădă”). după Cihac (cf. D. A. T₁P₂, p. 947).

cujeică, s. f. = furcă de tors; etim. ucr. kyželica. (D. A. T₁P₂, p. 961; N. Drăganu, D. R. I, p. 294).

culduș (var. **colduș**) s. m. = sărac lipit pământului, cerșetor, păduche, etim. magh. koldus („cerșetor”). (D. A. T₁P₂, p. 951).

culină, s. f. = bucătărie, cuhnie; etim. lat. culina. (D. A. T₁P₂, p. 965).

culducușă, s. f. = corcodușă; etim. nesigură, probabil onomatopee.

(a) **cura**, vb. I = a șterge, a curăța, a tăia o pădure, a defrișa, a lăzui, a alege grâul de neghină (la Zagra), a (se) vindeca, a scăpa de ceva, a se curăța de placentă (vezi mai jos curătură); etim. cuvântul este un omonim în care s-au amestecat două verbe latine: **colore** („a curăți, a strecura, a limpezi”) și **curoare** („a îngriji”) (D. A. T₁P₂, p. 1004).

cuplărai, var. **cuprăraie**, s. f. = bordel, casă de toleranță, casă rău famată, etim. magh. kupleráj < germ. Kupplerei („ademenire, proxenetism, intermediere”).

curătură, s. f. = curățeală, placentă (la vite); etim. lat. curatura („grijă”) și colatura („ceea ce s-a strecurat”). (D. A. T₁P₂, p. 1013).

cuștie, s. f. = cutie de orice fel, etim. contaminare lexicală între **căștulă** (căștuie) și **cutie**; variantă: șcutâie.

(a) **cuștul(u)i**, var. a **coștoli**, vb. IV = a degusta mâncarea, etim. magh. *kostol*, *kostolni* < germ. *Kosten* (D. A. T₁P₂, p. 1044; DER nr. 2732).

(a) **cutruzui**, vb. IV = (var. a **cotrozăi**, a **cutrului**) = a scotoci, a cotrobăi, a fi încercat (de boală); etim. magh. *kotorázni* (D. A. T₁P₂, p. 1054).

cuță, s. f. = femeie de moravuri ușoare, depravată, etim. magh. *koca* („scroafă”) (D. A. T₁P₂, p. 1047).

cvartir, s. n. = gazdă, adăpost, locuință provizorie; etim. germ. *Quartier*, cf. rus. *kvartira*.

D

dată, s. f. = rânduială, ordine, soartă, destin, **datină** (sens neatestat în dicționare); etim. rom. verbul a da. (DER, nr. 2793).

dâcă, s. f. = furie, mânie; etim. sl. dikŭ („sălbatic”) cf. **bâzdâc**. (DEX p. 274 și p. 88)

(a) **dălui**, vb. IV = a plânge după mort, a boci, a jeli; etim. **onomatopee**.

dărab, s. n. = bucată mare de pâine, slănină, mămăligă etc. etim. magh. darab. (DEX, p. 230)

(a) **dârlăi**, vb. IV = a cânta fals la un instrument; a striga la nuntă, etim. **creație expresivă** ce pornește de la **onomatopee**. (cf. DEX, p. 274).

(a) **dârmăli**, vb. IV = a (se) veșteji, a (se) supăra; a (se) șifona; etim. **nesigură**.

deauna, adv. = imediat

(a se) **deda**, vb. I = a se obișnui cu ceva; etim. lat. dedare. (CADE, DER nr. 2820; DEX, p. 236).

degerătură, s. f. = ogor de toamnă (sens neatestat în lucrările lexicografice), etim. vb. a degera+suf. -ură < lat. * dĕgĕlăre < var. populară de la gĕlere. (DEX, p. 239).

delniță, s. f. = bucată de pământ, de obicei lungă și îngustă; etim. sl. *dělnica*. (CADE; DEX, p. 241).

detunat, adj. = prost, limitat, îngust la minte, sensuri neșemnalate de dicționare; etim. vb. **a detuna** (< lat. *detönare*), cf. **a tuna**. (DEX. p. 257).

diblă, s. f. = vioară, etim. sb. slv. *dipla* („fluiet”). (DEX. p. 263).

diug, s. n. = om leneș, putoare, om murdar; etim. magh. *dög*. (R. Todoran, *Vâlcele*, p. 67, N. Drăganu, D. R, V, 1926-1927, p. 367).

diugliș, adj. = leneș, etim. magh. *döglés* (vezi mai sus **diug**).

drob, s. n. = mănunchi; **dar și**: mămăligă prăjită cu ceapă și usturoi (sens inexistent în dicționare); etim. bg.,scr. *drob*. (DEX. p. 282).

drobolat (nedefinit) = ceva mare și urât; cuvânt neatestat în lucrările lexicografice.

drugă, s. n. = bârnă de lemn, dar și fus; de aici și vb. **a îndruga** „a răsuci firul de tort pe fus”, etim. scr. *druga* (DEX. p. 282).

ducucit, adj. = alintat, șmecher, etim. necunoscută; creație expresivă.

(a) **ducului**, vb. IV = a se cuveni, a se cădea, a trebui; etim. magh. *dukálni*. (CADE; Al. Cristureanu, *Glosar*, p. 406).

dudă, s. f. = fructul arborelui; canal, fistulă, dar și cucută, din tulpina căreia copiii își confecționau stropitori cu apă (sens neatestat în dicționare); etim. **magh. sb.** duda; vezi și dudoi „corn făcut din coajă de cireș”. (DEX. p. 284).

duflaș, adj. = gras, dublu; etim. **neprecizată** (adjectivul este folosit la jocul de cărți, dublând miza, este, de fapt, o comandă de joc), probabil **magh.** dupla.

duhan, s. n. sg. t = tutun, tabac; etim. **sb.** duhan, **arab** duhân, **magh.** dohány, **alb.** duhan. (DEX. p. 284).

durgălan, s. m. = fir de cânepă gros, care face sămânță; etim. **neprecizată**, cf. vezi mai sus **drugă**, a îndruga.

durăitură, s. f. = așchiile rămase după cioplitul lemnului, după rindea, talaș; etim. **lat.** dolare („a edifica, a construi, a ciopli lemnul”); din vb. a durăi + suf. -tură (DEX. p. 286).

durlău, s. n. = copilandru, etim. **neprecizată**, probabil creație expresivă.

E

elestău, s. n. = drojdie pentru pâine; etim. **magh.** elesztö („drojdie”). (DEX. p. 291).

erede, s. m. = moștenitor; etim. **neprecizată**; vezi și subst. **heredie** = avere, lucruri, găzdușag, etim. **lat.** heres – heredem (D. A. T₂P₁, p. 387).

F

- facie**, s. f. = făclie; etim. **lat.** *facula* (DER nr. 3233).
- facilă**, s. f. = bucată subțire de lemn utilizată la aprinsul focului, surcea; etim. **incertă**. (cf. DER nr. 3234)
- faciol** (var. *fațiol*), s. n. = voal pentru morți, lințoliu, stofă foarte subțire, etim. **magh.** *fátyol* (cuvântul de origine latină – **facies** – ei „față”). (D. A. T₂P₁, p. 24 și 85).
- fan**, s. n. = cutia de sticlă a felinarului; etim. **n. gr.** *fanos* („lanternă, fanar”). (D. A. T₂P₁, p. 43).
- fapt**, s. n. sg. t = boală la oi, care se manifestă prin bube pe tot corpul; etim. **lat.** *factus* („facere”), *factum* („făcut”) (D. A. T₂P₁, p. 4950).
- fălcios**, adj. = urât, noduros, contorsionat, etim. **rom.** *falcă* (< **lat.** **falca* < *falx*-cem) + suf. **-ios** (cf. D. A. T₂P₁, p. 36).
- faraon** s. m. = țigan; etim. **palslv.** *faraon*, **gr.** *faros* (D. A. T₂P₁, p. 61).
- fănar** (var. *fonar*) s. n. = felinar, etim. **n. gr.** *fanari*; sensul de opaiț nu este trecut în dicționare. (D. A. T₂P₁, p. 44).
- fărină**, s. n. = cernutul făinii; etim. **lat.** *farina*, **ae.** (D. A. T₂P₁, p. 33).

fârșang, s. n. = câșlegi, carnaval, serbare populară; etim. **magh.** farsang, iar acesta din **germ.** Fasching. (D. A. T₂P₁, p. 65).

fârtai, s. n. = sfert; fânar (reprezintă ¼ din grajd); etim. **magh.** fertály < **germ.** Viertel. (D. A. T₂P₁, p. 66).

fârțaguș (var. fânțacuș), s. m. = corcoduș; etim. **necunoscută**, probabil onomatopee (D. A. T₂P₁, p. 67).

fârțoagă, s. f. adj = om neastâmpărat, zglobiu, femeie ușuratică; etim. **rom.** derivat din **fârță** („ceva mic ce se mișcă mereu” „cea care fuge de la unul la altul purtând minciuni”, „persoană indecentă”) + suf. peiorativ **-og**. (D. A. T₂P₁, p. 68).

fechezău, s. m. = frânar la tren, acar, om neserios, etim. **magh.** fékezö, cf **magh.** fék („frână”).

fedăr, s. n. = arc, etim. **germ.** Feder (cf. **magh.** féder). (R. Todoran, **Vâlcele**, p. 68; DEX. p. 328).

fedeleș, s. n. = butoiaș mic; vas de lemn în care se păstrează laptele pentru acreală; etim. **magh.** fedeles („cu capac”). (D. A. T₂P₁, p. 90; DER nr. 3303)

fele, s. f. = măsură de capacitate de o jumătate de litru; vas de 1/2-3/4 litri, care se folosește la muls; etim. **magh.** fele. (formă flexionară a lui

fél (vezi ALR II, vol. II, h. 837; D. A. T₂P₁, p. 93).

feleherț, s. n. = crucea carului; etim. **magh.** feléherc. (D. A. T₂P₁, p. 93; DER nr. 3307).

feleștoc, s. n. = pământuf; etim. **necunoscută**. (D. A. T₂P₁, p. 94).

felezeu, s. n. = mătură pentru gunoaie mărunte; etim. **magh.** felezö (fölezö) („care mătură”). (D. A. T₂P₁, p. 94; DER nr. 3310).

ferhang (var. firhang, ferhong), s. f. = perdea; etim. **germ.** Vorhang („draperie”) cf. **magh.** firhang.

fene, subst. sg. t. = doar în imprecății fără sens precis, etim. **magh.** fene („drac”, boală rea, naibă). (R. Todoran, **Vâlcele**, p. 69).

fest, adj. = des, repede; etim. **neprecizată**.

fețișoară, s. f. = față de pernă; etim. **rom.** față + suf. dim. -oară.

filcău, s. m. = joc de cărți care are ca atu dama, etim. **magh.** filkó; cuvânt inexistent în dicționare.

filgorie, s. f. = balcon, verandă, cameră mică, cerdac, târnaț, foișor, chioșc; etim. **magh.** filégoria. (D. A. T₂P₁, p. 123; DER nr. 3370).

firetic, adj. = furios, cu toane, coleric, pretențios; etim. **lat.** probabil phreneticus, sau din **fire** (după A. Scriban) (DER nr. 3395)

firiște, s. f. = soi de viță de vie (pron. șiriște, numai la Zagra); etim. rom. fire+ suf. colectiv -iște. (D. A. T₂P₁, p. 129-130).

fitingău, adj.,subst. = ștregar, hoinar, vagabond, om fără rost, fătălău, etim. magh. fityego (cf. vb. fityeg „a hoinări, a se plimba”) (D. A. T₂P₁, p. 107 și 131).

fistău, s. n. = ciocan mare cu care se sparge piatra; etim. germ. Fäustel. (D. A. T₂P₁, p. 131).

fleaură, s. f. = gaură, cavitate, gură spurcată, care vorbește multe, etim. necunoscută. (D. A. T₂P₁, p. 138).

fleoartă, s. f. = femeie de moravuri ușoare, depravată; etim. necunoscută (cf. fleandură). (D. A. T₂P₁, p. 137). **Notă:** Acest tip de substantive, conținând grupul fl a fost pe larg discutat de I. Jordan (Vezi: Note lingvistice, în: „Buletinul Institutului de filologie Română” Alexandru Philippide, vol. II, Iași, 1935, p. 167-194): „Așadar, fleandură, fleancă, fleanță, fleoancă, fleoartă, fleaură, fleștură cu variantele și derivatele respective, au toate o singură origine, onomatopeică. Elementele lor fonetice fundamentale sunt f și l, care, fie unite printr-un sunet de tranziție, ca în a fâlfâi, fie sprijinite pe vocala următoare, exprimă zgomotul unei păsări (sau insecte) în zbor sau al unei bucăți de pânză expusă în

bătaia vântului. **Înțelesul primitiv** (s. n.) și propriu a fost de „cârpă, petic, zdreanță”, din care s-a dezvoltat paralel cel de „gură, limbă”, precum și cel de „femeie ordinară, stricată” (p. 171-172). Din aceeași categorie I. Iordan mai citează: **cioflânc, foflea** (în Năsăud), **a flecări, fleură, fleășc, a fleșcăi, a flișcăi, floștină, fluștan, fofoloc, feleștoc, a flocăi**, etc.

(a) **fircălui**, vb. IV = a mâzgăli, a semna un act; etim. **magh.** firkálni (D. A. T₂P₁, p. 125).

(a) **fișcăi**, vb. IV = a fluera printre dinți sau printre degete; etim. **onomatopeea** fâș! (D. A. T₂P₁, p. 68).

fleașcă, s. f. = un fel de catapasmă (aluat sau altceva cu conținut moale) etim. derivate din interjecția **fleașc!**, cf. **lat.** flaccus, **fr.** flasque, **alb.** fl'akareše („palmă”), **pol.** flak, **germ.** Platsch etc. (D. A. T₂P₁, p. 136).

floștancă, s. f. = femeie leneșă; etim. **neprecizată**; cf. floștan = cotorul verzei (cf. D. A. T₂P₁, p. 145).

flostăr, s. m. = alee pietruită, pavaj, caldarâm, trotuar, etim. **germ.** Pflaster. (cf. D. A. T₂P₁, p. 141).

floștină, s. m. = femeie bețivă, etim. **creație expresivă**.

flusturi, s. sg. t. = bucățele mici de urdă rămase prin zer, jântiță, după ce s-a scos urda; etim. **nesigură**. (cf. D. A. T₂P₁, p. 145).

fodor, s. n. = încrețitură de pânză sau dantelă aplicată la mânecile iilor țărănești și formând un fel de manșetă; etim. **magh.** fodor („manșetă cu încrețitură”). (D. A. T₂P₁, p. 152; DER nr. 3450).

fogauă, s. n. pl. t = clești mari; etim. **incertă**, probabil **magh.** fago („a prinde”). (cf. D. A. T₂P₁, p. 153).

foitaș (var. fouaș, foiaș), s. n. = vânt cu zăpadă; etim. **magh.** szél fujás („bătaie de vânt”). (D. A. T₂P₁, p. 154; DER. nr. 3454) cf. **magh.** folyás.

foitău, s. n. = verigă de fier de pe osia carului, de pe butucul roții, etim. **magh.** fojtó (cf. vb. fojt „a strânge, a sufoca, a strangula”) (D. A. T₂P₁, p. 154).

font, s. m. = măsură de greutate de cca. ½ kg, etim. **germ.** Pfund. (D. A. T₂P₁, p. 195).

(a) **forcoti**, vb. IV = a fierbe cu zgomot mâncarea; etim. **onomatopee**. (D. A. T₂P₁, p. 158).

forobraz, adj. = obraznic, impertinent; etim. contaminare lexicală **fără+obraz**. (D. A. T₂P₁, p. 160).

(a) **forostui**, vb. IV = a lipi bucăți de metal, a suda; etim. **magh.** forrasztani (D. A. T₂P₁, p. 160; DER nr. 3462).

foroșag, s. n. = fel de a fi, alură, formă (la Sg. Băi), cf. **feliușag** (în Bucovina). N. Drăganu, (DR. V, p. 358) îl derivă din **magh.** forróság („fierbințeală”) având același radical maghiar cu al verbului **a forostui** (forrazt) (Vezi mai sus!) (D. A. T₂P₁, p. 160).

fosit, s. n. = cărucior cu patru roți, cuvânt neatestat în dicționare; etim. **neprecizată**.

foșalău, s. m. = unealtă de scărmanat lâna sau cânepa, în formă de țesală; etim. **necunoscută** (cf. **magh.** foszlani „a se destrăma”). (D. A. T₂P₁, p. 161).

foșlan, s. n. = cotorul ce rămâne în pământ după ce s-a recoltat varza; varză înaltă se s-a făcut căpățână, de proastă calitate; etim. creație **expresivă**.

foștoroagă, s. f. = par cu clenciuri pentru agățat otava uscată; etim. **creație expresivă**. (cf. D. A. T₂P₁, p. 162).

fotoghin, s. sg. t. = petrol lampant, etim. **germ.** Photogen, cf. **magh.** fotogén; cuvânt inexistent în dicționare.

friș (var. frij), s. n. = jerseu din pânză; un fel de cămeșoaie, purtat de femeile bătrâne („din lâna vopsită cu negru și roșu; ajunge până din sus de genunchi și-l poartă mai ales iarna”). etim. probabil, forma stâlcită, a **germ.** Frisierjacke („matinee [mantou] pe care-l

îmbracă femeile când se piaptănă”). (D. A. T₂P₁, p. 177).

frânsață, s. f. = (probabil) prospețime, mireasmă, frumusețe; etim. rom. frumusețe prin apocopă (fenomen fonetic ce constă din dispariția unui sunet sau a unui grup de sunete, **mai ales** la sfârșitul unui cuvânt, dar și în interiorul acestuia). (D. A. T₂P₁, p. 180).

froaie (var. frâuă), s. f. = boieroaică, săsoaică măritată; etim. **germ.** Frau+ suf. aug. românesc **-oaie** (cf. D. A. T₂P₁, p. 178).

fruscă, s. f. = fată, femeie tânără zglobie și zvăpăiată, etim. **magh.** fruska (cf. antroponimicului Frusina < Eufrosina, nume biblic). (D. A. T₂P₁, p. 183; DER nr. 3502).

fucie, s. f. = vas de lemn în formă de butoi; etim. **sb.** fučija. (D. A. T₂P₁, p. 183).

fugău, s. m. = potârniche („Perdix perdix”), etim. derivate din fugă + suf. **-ău**, cf. **magh.** fogoly (D. A. T₂P₁, p. 185; DER nr. 3506).

fuicaș, s. m. = în expresia „a umbla fuicaș” = a umbla fără rost, răzleț, a fugi de treabă; cel care face totul în grabă, de mântuială, zorit; etim. (cf. **fuioagă**) din **magh.** fujogni („a sulfa încoace și încolo”); om nebunatic, sărit din țâțâni, fără scaun la cap = cf. **magh.** fujkás („care se umflă în pene”). (D. A. T₂P₁, p. 186-187).

funderei, s. m. = claie începută de fân; bărbântă de brânză începută; etim. rom. **fund** (lat. fundus) + suf. **-erei**. (D. A. T₂P₁, p. 193).

furcalău, s. m. = bastard, copil din flori; etim. rom. furcă+suf. aug. depreciativ **-ălău** (D. A. T₂P₁, p. 196).

furcitură, s. f. = claie mai mică de fân (între căpiță și claie), etim. rom. **furcă**+ **itură** (interesant este și verbul, rar utilizat, **a furci** „a aduna cu furca”). (D. A. T₂P₁, p. 197).

(a) **fruştuca** vb. I = a lua micul dejun; etim. germ. Frühstück, cuvânt inexistent în dicționare.

futelniță, s. f. = pat; etim. creație expresivă (vezi lat. futtulere), (DER nr. 3547).

G

gagist, s. m. = angajat cu plată, creditor, sens neatestat în dicționare, etim. **nesigură**. (D. A. T₂P₁, p. 205).

gais, s. sg. t. = spirt, băutură spirtoasă, etim. **incertă**, probabil **germană** Geist („spirit” – confuzie cu spirt).

galascău, s. sg. t = piatră vânătă (sulfat de cupru); etim. **nesigură**.

galită, s. f. = toate vitele mari pe care le are omul pe lângă casă, dar și animale sălbatice (termen generic) sensuri neatestate în dicționare; etim. **nesigură**, cf. **rus.**, **bg.** **sb.** galica („corb, diferite păsări negre”), cf. **gadină** < **bg.** gadă („animal”). (D. A. T₂P₁, p. 217).

gampir, s. m. (var. grampir) = cartof; etim. **germ.** Grundbirne (săș. Grumpirren), intrat la noi în parte, prin intermediul lb. **maghiare** (kolompeř, krompe, krumpi, krumpli) sau **sârbească** (krumpir). (D. A. T₂P₁, p. 297).

ganzghibir, adj. = nou-nouț, cuvânt inexistent în dicționare, etim. **nesigură** (cf. adj. **germ.** ganz „tot”).

găbănaș, s. n. = magazine, cămară, grănar; etim. **magh.** gabanás. (D. A. T₂P₁, p. 239; DER nr. 3549).

gălendăr, s. m. = balustradă; etim. **neprecizată**, probabil **germ.** Galländer.

gang, s. n. = cerdac; etim. **germ.** Gang. (D. A. T₂P₁, p. 223).

(a) **găta**, vb. I = a termina, a isprăvi; a se pregăti (de ploaie, de plecare), etim. **rom.** adv. gata (**alb.** gat – cu –a adverbial).

gătat, adj. = dichisit, împodobit, ornat, etc. (D. A. T₂P₁, p. 235).

găun, s. m. = bărzăun; etim. **lat.** *cavo-ōnem. (D. A. T₂P₁, p. 238).

găvozd, s. n. = cui de lemn, ic; cui pentru șindrilit, etim. **palslv.** găvozdă. (D. A. T₂P₁, p. 240).

găzdușag, s. n. = avere, bogăție, bunăstare, agoniseală, etim. **magh.** gazdagság. (D. A. T₂P₁, p. 241).

gâf, s. n. = covată mică și rotundă pentru frământarea aluatului, cf. **găvan**, etim. pare a fi înrudit cu **bg. sb.** vagan („strachină de lemn”) cf. **ceh** vahan („disc de la cântarul de lemn”), care pare a fi o metateză. (D. A. T₂P₁, p. 204).

(a se) **gâmfa**, vb. I = (a se) umfla; etim. **lat.** conflare. (D. A. T₂P₁, p. 219).

gândac, s. m. = șarpe; etim. v. sl. gađak („bâzâitor”) **rut.** gundelj („cărăbuș”) (D. A. T₂P₁, p. 221).

gârbă, s. f. = cocoasă, spate, spinare, cârcă; etim. sl. gârbă („spate, cocoasă”). (D. A. T₂P₁, p. 226).

(a) **gârbi**, vb. I = a lătra; etim. **neprecizată**. (D. A. T₂P₁, p. 226).

gâț, s. m. = miel sau ied, dar și porc tânăr; ca adjectiv, **gâț** = murdar; etim. **nesigură**. (D. A. T₂P₁, p. 235).

geandă, (var. **jandă**) s. sg. t = mâncare făcută din brânză friptă cu ceapă și eventual, cu slănină; etim. **nesigură**. (D. A. T₂P₁, p. 244).

gemânare, s. f. = geamăn; crac la căruță; etim. **rom.** gemene + suf. -are. (< lat. geminus) (D. A. T₂P₁, p. 243).

gerdan, s. n. = salbă, colier, șirag de mărgel; etim. **tc.** gerdane (D. A. T₂P₁, p. 254).

ghezăș, s. n. = tren, locomotivă cu vapori, etim. **magh.** gözös (göz = vapor).

ghiorșon, s. n. sg. t. = repede, iute, rapid, prin extensie de sens, **diaree**, durere de burtă; etim. **magh.** gyros(an).

ghiufe, s. f. = chibrituri; etim. **magh.** gyufa (D. A. T₂P₁, p. 264).

ghiujă, s. f. = coajă; etim. **nesigură**, cf. **ghiuj** („bătrân, moșneag ramolit”), din **alb.** güş („bunic, moș”). (D. A. T₂P₁, p. 264).

gior (neprecizat) = durere de cap și de măsele; etimologie **incertă**, cuvânt neatestat în dicționare.

glajă, s. f. = sticlă (de orice fel); etim. **germ.** Glas. (D. A. T₂P₁, p. 271-272; DER nr. 3800).

goandă, s. f. = gândac; etim. **onomatopee**. (D. A. T₂P₁, p. 279).

goangă, s. f. = gândac mare și negru, care zboară; om care nu poate vorbi bine (bâlbâit, gângav); etim. **onomatopee**. (D. A. T₂P₁p. 279).

gog, s. m. = băiat prost, tehui, tont; etim. cf. **bg.** Goga, formă prescurtată de la Gheorghe.

gogă, s. f. = ființă închipuită cu care se sperie copiii, cf. **alb.** goge. (D. A. T₂P₁, p. 280; DER nr. 3826).

gogă = nucă proaspăt decojită; numai în expresia **a sta gogă** = a se ghemui de frig sau de boală; cf. **magh.** (în limba copiilor) gogó („nucă”). (D. A. T₂P₁, p. 280).

goge, s. f. sg. t = cântec morțesc (bocet); cântecul ce însoțește obiceiul cununii grâului (cântec târăgănat); cântecul miresei (cântec tânguit), etim. cf. **sb.** goditi **pslv.** govëti („a se logodi”). Vezi și vb. **a gogi** (D. A. T₂P₁, p. 290).

- goiob**, s. n. = glonț, bilă, rulment; etim. **nesigură**, probabil **magh.** gólyo.
- golan**, s. n. = șireturi; etim. **nesigură**, probabil din franceză (cf. D. A. T₂P₁, p. 218).
- golomoz**, s. n. = moloz, murdărie; etim. **nesigură**, cf. **slv.** gomól („harababură, adunare gălăgioasă de oameni”) și vb. gomotati („a se ghemui”), **magh.** kulimász („noroi, unguent, excremente”) (D. A. T₂P₁, p. 284-285).
- gomboț**, s. m. = papanasi, gălușcă cu prune sau marmeladă, etim. **magh.** gombóc (D. A. T₂P₁, p. 285).
- gordună**, s. f. = contrabas; etim. **magh.** gordon(ka) (DER nr. 3838).
- gotă**, s. f. = dihanie cu care se sperie copiii; etim. prescurtare de la **gogoriță** < cf. **pol.** gogolica (ramoniță-puturoasă – „Viburnum lantana”). (D. A. T₂P₁, p. 290).
- goz**, s. n. = murdărie, gunoi; etim. **magh.** gaz cf. gozăriță = făraș. (D. A. T₂P₁, p. 291).
- (a) **gratula**, vb. I = a felicita; etim. **lat.** gratulari. (D. A. T₂P₁, p. 301).
- greș**, s. n. = gol în structura unor țesături; etim. **rom.** a greși (derivate postverbal) < **palslv.** grešiti („a păcătui”), sens neatestat în dicționare. (D. A. T₂P₁, p. 305).

(a) **grămurda** (var. a **grămujdi**) vb. I = a tăcea mîlc, a nu vorbi, a nu deschide gura etim. **neprecizată**. (D. A. T₂P₁, p. 297).

grivă, s. f. =vrabie, sens neatestat în dicționare; etim. probabil din griv („pestriț”) < **bg.** griv („sur-vinețiu”). (D. A. T₂P₁, p. 314; DER nr. 3889).

grivală (var. crivală), s. f. = cujbă, bucățile de lemn pe care se pune drobul de sare în stâna oilor; crăcană; unealtă folosită la împletitul funiilor; cleștele de lemn al tâmplarului; unealtă cu care se recoltează fructele; etim. derivate al adj. **sl.** krivū („strâmb”), **pol.** krzywalec („lemn strâmb”). (D. A. T₁P₂, p. 915).

(a) **grumăzi**, vb. IV = a omorî, a ștrangula, a strange de gât; etim. **rom.** grumaz < **alb.** grumas < **lat.** pop. * grumus („gâtlej”). (D. A. T₂P₁, p. 321-322; DER nr. 3909).

gub, s. n. = sarică, căput de pănură (de obicei neagră); etim. **magh.** guba (D. A. T₂P₁, p. 323; DER nr. 3914).

(a) **guba**, vb. I = a pune suma cerută (la jocul de cărți); (var. a **gubăli**), etim. probabil de la subst. **gub** (suman) cu sensul de a **acoperi**. (cf. D. A. T₂P₁, p. 323).

gudă, s. f. = cățea, etim. **necunoscută**. (cf. **srb.** guda „scroafă”) (D. A. T₂P₁, p. 323; DER nr. 3916).

gugiuman, s. n. = căciulă; etim. **tc.** güğemin. (D. A. T₂P₁, p. 323-324; DER nr. 3917).

gugi, s. n. pl. t = un fel de guler lat și pătrat, care atârnă pe spate la sumanele țărănești; etim. vezi mai sus **gugiuman**.

gurgui, s. n. = gâtul sticlei (cf. gârlici); dar și vârful opincii sau un deal mai înalt; etim. **lat.** gurgulio-onem („beregată”). (D. A. T₂P₁, p. 329-330; DER nr. 3931).

gutunai (var. **gutunar**), s. n. sg. t = guturai, răceală; etim. **lat.** * gutturalium. (D. A. T₂P₁, p. 334; DER nr. 3938).

guț, s. m. = porumbel; etim. din tulpina onomatopeică – **guț** –, care se găsește în **bg.** gúcam („gunguresc”, despre porumbei). (D. A. T₂P₁, p. 333).

guzac, s. m. = șobolan; etim. **magh.** güzü + suf. rom. –ac. (D. A. T₂P₁, p. 334; DER nr. 3941).

H

habuc, s. n. = partea de jos a cânepii, sens neatestat de dicționare etim. pare a fi în legătură cu sl. chabiti („a strica”), rut. habužati („a arunca claie peste grămadă”). (D. A. T₂P₁, p. 336).

hac, s. n. (var. **hâcă**) = necaz, supărare, modru, chip, puțință, asemănare, etim. **neprecizată**, probabil magh. hök (D. A. T₂P₁, p. 337; DER nr. 3950).

hadă, s. f. = ceată, clan, bandă, neam, etim. magh. had („oaste, ceată”) (D. A. T₂P₁, p. 338; DER nr. 3955).

hagău, s. n. = râpă, loc accidentat, ogaș, urcuș, etim. magh. hág sau hágó („drum pe povârniș”) (D. A. T₂P₁, p. 338).

haidău, s. m. = câine mare și păros; flăcău; flăcău tomnatic; etim. magh. hajtó. (n. n. În zonă există și un dans fecioresc cu acest nume). (V. Arvinte, **Glosar**, p. 37; D. A. T₂P₁, p. 340).

hală, s. f. = monstru, dihanie, lighioană, duh necurat, faptă ce produce groaza, namilă, om gurmand; etim. sb. bg. hala („uragan, monstru, faptă îngrozitoare”). (D. A. T₂P₁, p. 346).

halău, s. n. = troacă lungă, de lemn sau piatră, pentru adăpostul vitelor, etim. **magh.** háló. (D. A. T₂P₁, p. 348; DER nr. 3984).

halubă, s. f. = haină rea, ponosită, rufe murdare; etim. **necunoscută**; (D. A. T₂P₁, p. 351).

hameș (var. hamiș), adj. = șiret, viclean, prefăcut; dar și lacom, etim. **magh.** hamis, cf. **alb.** hames („mâncău”). (D. A. T₂P₁, p. 353; DER nr. 4003).

handră, s. f. = femeie stricată; etim. **magh.** handra („zdreanță”). (D. A. T₂P₁, p. 354; DER nr. 4007).

handralău (var. **vandralău**), s. m. = fecior tomnatic, vagabond, fără căpătâi; etim. **rom.** handră + suf. aug. depreciativ **-alău**. (vezi mai sus).

hanc, s. n. = vreasc; etimologie **germ.** Hack (holz) (D. A. T₂P₁, p. 337).

hanț, s. n. = carne, carnivor; etim. **nesigură**; există și **vb.** **a hănțui** (var. a hânțui) = a tranșa carnea, a măcelări, a trage pe cineva cu putere la pământ. (cf. D. A. T₂P₁, p. 355).

haptic (var. **hopâc**, **hapuc**), s. n. = minge mică (din păr de vacă sau din cauciuc); etim. **rom.** onomatopee (cf. **magh.** hapkalkodni „a prinde ceva”). (D. A. T₂P₁, p. 357).

haptic! interj. = comandă „drepti” în armata austro-ungară, etim. **germ.** habt act!, cf. **magh.**

hapták (ordin militar); cuvânt inexistent în dicționare.

harampău, s. n. = clește, etim. **magh.** harapo (-fogó).

harhăl, s. n. = salbă, colan, șirag, colier; etim. **ngr.** harhali. (D. A. T₂P₁, p. 366; DER nr. 4036).

harhăț, s. n. = larmă, zgomot, ceartă, ciorovăială verbală; etim. **onomatopee.** (D. A. T₂P₁, p. 366).

haznă, s. f. sg. t. = folos, noroc; etim. **magh.** haszon. cf. **sb.** hasna. (D. A. T₂P₁, p. 375).

hăbuci, s. n. pl. t. = câlți; etim. pare a sta în legătură cu **sl.** chabiti („a strica”), cf. **rut.** habužati („a arunca claie peste grămadă”). (D. A. T₂P₁, p. 336). (vezi și mai sus).

(a) **hăhăi**, vb. IV = a râde pe înfundate, a chicoti; etim. **onomatopee.** (D. A. T₂P₁, p. 340).

hăițaș, s. n. = dig, baraj, zăgaz; etim. **magh.** hajtás („goană”). (D. A. T₂P₁, p. 345; DER nr. 3971).

hăizaș, s. n. = acoperiș; etim. **magh.** hajzás. (D. A. T₂P₁, p. 345).

(a) **hălădui**, vb. IV = a termina, a scăpa prin fugă; etim. **magh.** haladni („a pleca mai departe”). (D. A. T₂P₁, p. 346-347; DER nr. 3977).

(a) **hălăstui**, vb. IV = a amâna, a intarsia, a trece cu vederea, a păsui, a ierta, etim. **magh.** halaszt (D. A. T₂P₁, p. 346-347; DER nr. 3977).

- (a) **hămălui**, vb. IV = (despre cai) a mișca din cap în jos și în sus pentru a se apăra de muște; etim. rom. interj. Ham! (D. A. T₂P₁, p. 352).
- (a) **hăndrălui**, vb. IV = a vorbi mult și fără rost; etim. magh. handra („zdreanță”) cf. handralău (vezi mai sus).
- (a) **hăpăl(u)i**, vb. IV = a lătra, a bate ca și câinii; etim. magh. happolni („a mânca repede”) (D. A. T₂P₁, p. 356; DER nr. 4018).
- (a) **hăpșăli**, vb. IV = a mânca repede și zgomotos; etim. creație expresivă, de la subst. hapcă (D. A. T₂P₁, p. 357).
- hătălmaș**, s. m. adj. = puternic; etim. magh. hatalm („putere, forță”). (D. A. T₂P₁, p. 378).
- (a) **hăucăi**, vb. IV = a lătra; etim. rut. haukati. (D. A. T₂P₁, p. 381).
- hâcă**, s. f. sg. t = necaz, neplăcere, ceartă, supărare, sfadă; etim. cf. magh. hök! („înapoi”), hökölni („a merge înapoi, despre animale”). (D. A. T₂P₁, p. 337).
- (a se) **hâi**, vb. = a se surpa, a se lăsa într-o parte pământul sau construcția, a se nărui; etim. necunoscută, cf. magh. hajalni, hajolni („a se apleca într-o parte”). (D. A. T₂P₁, p. 340).
- hâlbe**, s. f. pl. t = resturi de mâncare, ceea ce se spală de pe vase și se dă la porci, lături; etim. neprecizată. (D. A. T₂P₁, p. 348).

hânsă, s. f. sg. t = ploaie scurtă și repede, aversă;
etim. **necunoscută**. (D. A. T₂P₁, p. 355).

a hârăi, vb. IV = a provoca la ceartă, a instiga, a se certa; etim. **onomatopeea** hâr. (D. A. T₂P₁, p. 360).

hârdoc, s. m. = berbece; etim. **rom.** interjecția hârdoua! cu care se depărtează berbecii. (D. A. T₂P₁, p. 365).

hârlă, s. f. = scroafă rău hrănită; etim. **neprecizată**;
vezi și **hârlog**, s. m. = vier, mascur bătrân. (D. A. T₂P₁, p. 362).

hebereu, s. m. și adj. = vagabond, om fără căpătâi;
etim. **creație expresivă**.

hecempeci, s. f. pl. t = măceșe; etim. **creație expresivă**. (vezi **germ.** Heckenrose, Hetschepetsch cf. **magh. dial.** hecsempecs).

hecti! = interjecție de alungare a animalelor, cuvânt inexistent în dicționare.

(a) **hegni**, vb. IV = a da înapoi, a se retrage (despre vite); etim. **necunoscută**, probabil de la vb. **a icni** (D. A. T₂P₁, p. 384; DEX nr. 411, etim. **bg.** iknah).

helză, s. f. = tub de cartuș, etimologie **nesigură**.

hepleș, adj. = olog, gângav, cherchelit; etim. cf. Haplea. (vezi și **bg.** haplju „nătărău, tont”) (D. A. T₂P₁, p. 357).

heredie, s. f. = avere, agoniseală, moștenitori, etim. **lat.** heres – edem. (D. A. T₂P₁, p. 387).

herleş, adj. = cu picioarele strâambe; etim. **neprecizată** (cf. hepleş). N. Drăganu (DR. V, p. 366); subliniază că adjectivul se referă atât la picioarele unui om cât și la coarnele animalelor și-l derivă din **magh.** herelös < heras („coios”) cf. **dulghes** < **magh.** dögös „Coioșii” sau „boșorogii” umblă de obicei cu picioarele depărtate încât fac impresia că sunt strâambe” subliniază N. Drăganu!

hert, s. n. = hală cu site, cuvânt inexistent în dicționare, etim. **necunoscută**.

(a se) **hibăli**, vb. IV = a se deranja; etim. **magh.** hiba („defect, greșeală, cusur”) (D. A. T₂P₁, p. 389).

hicleană, adj. = care nu stă la muls (despre oi); etim. **magh.** hütlen, hitlen (DER nr. 9235; DEX p. 1017).

hidede, s. f. = vioară, ceteră, cuvânt inexistent în dicționare, etim. **necunoscută**, probabil **magh.** hegedűs (D. A. T₂P₁, p. 390).

hideg, adj. = rece, etim. **magh.** hidég.

hie, s. f. sg. t = nevoie, lipsă, necaz, trebuință; etim. **magh.** hi („lipsă”). (D. A. T₂P₁, p. 390).

hinteu, s. n. = căruță, caleașcă, rădvan; etim. **magh.** hintó („trăsură, leagăn”). (D. A. T₂P₁, p. 391-392).

hir, s. n. = veste, știre, zvon; etim. **magh.** hir (D. A. T₂P₁, p. 392; DER nr. 4112).

hitioan, adj. = slab, uscat, tras la față, plăpând, slăbănog, etim. **magh.** hitvány. (D. A. T₂P₁, p. 393).

hîd, adj. = urât, murdar, etim. **ucr.** hyd. (D. A. T₂P₁, p. 338; DER nr. 4100).

hîrzob, s. n. = cerc de lemn pe care se împletește sfoară mai groasă, pe care se pune strecurătoarea la stână; grămadă de vreascuri cât poate duce un om odată în spate; potcoave legate pe talpa încălțăminteii, ca să nu aluneci; etim. **bg.** vîrzop („legătură”). (D. A. T₂P₁, p. 374; DER nr. 4126).

(a se) **hlinzi**, vb. IV = a se hlizi, etim. **sl, bg.** hlězja („a glumi”) **ceh** lizitise („a zâmbi”). (D. A. T₂P₁, p. 394; DER nr. 4136).

hlud, s. n. = un fel de staul ce împiedică oile să se răspândească prea departe; etim. **nesigură**; cuvânt neatestat în lucrările lexicografice.

hoampă, s. f. = groapă nu prea mare, pe drum sau în câmp; etim. probabil varianta de la **hoancă**; există și **homp**, s. n. (D. A. T₂P₁, p. 395-396).

hoaspă, s. f. = tărâțe, rămășițele de la bobul de grâu; etim. **neprecizată**. (D. A. T₂P₁, p. 396).

hoacăl, var. **hocăr**, s. n. = taburet, scăunel, etim. **germ.** Hockerl, cf. **magh.** hokkorli; cuvânt inexistent în dicționare.

(a) **hodăcăi**, vb. IV = a merge șchiopătând; dar și a moșmondi, a lucra încet; etim. **sl.** chodă

(„mers, umblat”), **rus.** hod („mers”). (D. A. T₂P₁, p. 397; DER nr. 4140).

(a) hodrânca, vb. I = a scutura; etim. **necunoscută**, probabil onomatopee. (D. A. T₂P₁, p. 398).

hoher(i), s. m. = hingher, golan, tâlhar; etim. **magh.** hóhér. (D. A. T₂P₁, p. 399; DER nr. 4146).

(a se) hoi, vb. IV. = a se juca, a alerga unul după altul, a se drăgosti; etim. **nesigură**. (cf. D. A. T₂P₁, p. 399).

hoiub, s. m. = cal bătrân și slab; etim. **nesigură**.

holcă, s. f. sg. t = gălăgie, zgomot, zarvă mare; etim. dintr-o formă **ruteană**, corespunzând **rus.** golka („răscoală”). (D. A. T₂P₁, p. 400).

holircă (var. horincă), s. f. = țuică dublu rafinată; etim. **ucr.** horelka, horinka. (D. A. T₂P₁, p. 401; DER nr. 4154).

holob, adj. = șchiop, care-și târâie piciorul; etim. cf. holomb. (D. A. T₂P₁, p. 401).

hondrobos, adj. = aspru (opusul lui neted); tont, prost, îmbrăcat neglijent, care nu se știe purta (sens inexistent în dicționare); etim. **necunoscută**. (D. A. T₂P₁, p. 402).

hont, s. n. = roabă, tărăboanță; etim. **germ.** Hund. (D. A. T₂P₁, p. 403).

hontroș, adj. = care-și trage picioarele după el; etim. **creație expresivă**.

(a) **hopăi**, vb. IV. = a striga (la joc sau la nuntă); etim. **onomatopeea** hop! (D. A. T₂P₁, p. 403; DER nr. 4159).

horaiță, s. f. = loc prăpăstios, râpă; etim. **dar și:** uliță, drum, stradă (cf. expresia „a umbla pe horaiță = a umbla fără scop, a bate drumurile fără rost); etim. **neprecizată** (cf. **rut.** goran „munte”+ suf. slav-aiță). (D. A. T₂P₁, p. 405; DER nr. 4162).

horă, s. f. sg. t. = resturi de spălatul lânii; sens inexistent în dicționare, etim. **necunoscută**. (D. A. T₂P₁, p. 404-405).

horean, adj. = sănătos, etim. **rom.** vb. a hori, subst. horă.

horjab, s. m. = par, cuvânt inexistent în dicționare; etim. **nesigură**.

horjalău, s. n. = mătură din pănuși de porumb pentru curățatul burlanelor la sobă, șterț, etim. **magh.** horzsoló (horzsol „a freca”) (D. A. T₂P₁, p. 406).

(a) **horli**, vb. IV = a umbla din târg în târg, a trece din mână în mână, a face comerț; etim. **necunoscută** (D. A. T₂P₁, p. 406).

hostoape, s. f. pl. t. = rămășițe, resturi, drojdii; etim. **neprecizată** (cf. hoaspe, huște, boștină). (D. A. T₂P₁, p. 408).

hoşbot, s. n. = diferite vase din lemn (bărbişte, găleţi, cupe) folosite la prepararea laptelui la stână; etim. **necunoscută**. (D. A. T₂P₁, p. 408).

hozate, s. f. pl. t. = hainele cuiva, trancote, catrafuse; bagaj, calabalâc, dotă, avere etim. **necunoscută**. (D. A. T₂P₁, p. 411) cf. **magh.** hozott („tu aduci”) contaminat cu **hozzád** („la tine”).

hreaucă, s. f. = fructe de tot felul, de obicei necoapte; etim. **nesigură**.

(a) **hrenui**, vb. IV= a supăra pe ceva, a bate la cap, a insista, a agasa, a cicăli, a enerva; etim. **rom.** derivat din subst. **hrean** (D. A. T₂P₁, p. 414).

huc (neprecizat) = în expresia **tăt huc** („absolut tot, toate”). (D. A. T₂P₁, p. 415).

huci, s. n. = pădure mică şi deasă răsărită din rădăcinile rămase în pământ, pe urma unei păduri tăiate; loc cu multe tufe de diferiţi arbori; etim. **ucr.** hušča, huščak („desime, tufiş”). (D. A. T₂P₁, p. 416; DER nr. 4196).

hudă, s. f. = spărtură (între uluci sau în zid); dar şi groapă, coborâtură, gaură, sensuri neatestate în dicţionare; etim. **neprecizată**. (D. A. T₂P₁, p. 416).

huiuş, s. n. = haine de pănură; etim. **nesigură**, cuvânt inexistent în dicţionare.

hurhulină, s. f. = femeie cochetă; etim. **creaţie expresivă**.

(a) **huțupi**, vb. IV= a mânca lacom și cu zgomot;
etim. **necunoscută**, mai mult ca sigur o
onomatopee (D. A. T₂P₁, p. 424).

huzdup, s. n. = arest, carceră, închisoare, necaz;
etim. **onomatopee**. (D. A. T₂P₁, p. 424; DER nr.
4216).

I

iegălaș, s. n. = hărmălaie, gălăgie mare (la Sg. Băi). N. Drăganu (D. R. V, p. 368) îl derivă din **magh.** jargalás („Streifzug” = „alinieră”), fiind o interesantă rămășiță militară de prin sec. XIV-XVII (Vezi și: Takács Sándor. **Jargalás és jargaló**, în Magyar Nyelo, I, 1905, p. 204-213.)

ierhă, s. f. = piele prelucrată fin; etim. **magh.** irha cf. **sl.** irha. (D. A. T₂P₁, p. 454).

ierugă, s. f. = canalul morii; brațul secăt al unei ape curgătoare; locul unde se strânge apa ce curge de pe roata morii; etim. **sb. rus.** jaruga („canal”). vezi și **tc.** jaryk (D. A. T₂P₁, p. 457; DER nr. 4292).

(a) **ijdăni**, vb. IV (var. a **ijderi**) = a afla, a descoperi ceva nou, a inventa, a scorni, a iscodi, a stârni, a ațâța, a zădări; a purcede, a se ivi, a se naște, a se trage, a proveni, a-și avea originea; etim. **necunoscută** cf. a zădărî. Vezi și **magh.** Istén (Dumnezeu) (D. A. T₂P₁, p. 464-465).

ilesti, s. p. t. = laptele acru cu care se unge bărbâța, înainte de a se turna laptele pentru a se acri; etim. **nesigură**. (vezi **tăt.** ülüş, ülüş

„parte”, **magh.** élést „articol”). (D. A. T₂P₁, p. 466).

inaș, s. m. = slugă, valet, fecior de casă, ucenic; etim. **magh.** inas. (D. A. T₂P₁, p. 554; DER nr. 4363).

ine, s. f. sg. t. = inie; etim. **palslv.** iniï („zăpadă care cade”, vezi mai sus). (D. A. T₂P₁, p. 703-704; DER nr. 4422).

iosag, s. n. = avere, câștig, proprietate, moșie, pământ, case și vite, lucru de preț, acareturi, odor; etim. **magh.** jószág. (D. A. T₂P₁, p. 884; DER nr. 4475).

iriță, s. f. sg. t. = mazărice, un soi de grâu de primăvară; etim. **bg.** erica, **sl.** jarica (D. A. T₂P₁, p. 892; DER nr. 4499).

iroase, s. f. pl. t = ființe închipuite, precum strigoaiele sau ielele, moroaiele; etim. variantă populară a cuvântului **ires** = **eres** (vezi **sl.** eresi) (cf. DEX. p. 304).

Î

- (a) **îmbăgiua**, (var. a **îmbăguia**)vb. I = a duce cu vorba, a amâna, a încurca pe cineva, a amăgi, a înșela, a ademeni, a momi; etim. derivă, poate, dintr-un substantiv pierdut * **îmbăgea(uă)**, care ar putea corespunde unui latin * **ambagella**, diminutiv din **ambages** („înconjur, subterfugiu” cf. V. Drăganu, „Dacoromania” I, p. 297-299). (D. A. T₂P₁, p. 471; DER – origine necunoscută nr. 4321).
- (a) **îmbăla**, vb. I = a umple ceva cu bale, a spurca, a spune cuvinte necuviincioase, a înjura, a spune minciuni, a pârî, a ocări, a insulta, a calomnia, etim. rom. derivat din subst. **bale**+prefixul **îm** (în). (D. A. T₂P₁, p. 475-472).
- îmbătăciune**, s. f. = amețeală, epilepsie; etim. rom. a îmbăta (lat. * **imbibitare**) + suf. -iune. (D. A. T₂P₁, p. 473).
- (a se) **îmburda**, vb. I = a se răsturna, a se da peste cap, a se prăvăli, a se prăbuși; etim. **nesigură**. Ar putea fi un derivat de la **bord** („bolovan”) iar sensul original ar fi acela de a se rostogoli (cf. G. Giuglea, D. R. III, p. 595). Ar putea proveni însă și de la a **zburda** < lat. * **îmburdare**, din **burdus**, us. =catâr). După .

Drăganu (DR III p. 838) cuvântul a însemnat la început în Ardeal a răsturna pe o latură, a da pe coastă la vale, și, în acest caz, ar putea fi un derivate din **magh. borda** („coastă”) (D. A. T₂P₁, p. 487).

(a) **împlunta** (var. **împrunta**), vb. I = a împlânta, etim. **rom.** a împlânta < **lat.** *planto, are. (D. A. T₂P₁, p. 508).

(a se) **împujăica**, vb. I = a se lua la întrecere, a rivaliza, a concura; etim. **necunoscută** (cf. **rus.** pužati „a băga frică în cineva, a intimida”; **rut.** pužati sja „a lua la goană, a fugi”; vezi și **rut.** pužak, pužalo („codoriștea biciului”). (D. A. T₂P₁, p. 530) – numai la Zagra).

(a) **împulăi**, vb. IV = a striga pe cineva de departe; etim. **interj.** pu măi! (numai la Zagra (D. A. T₂P₁, p. 530).

împupăzată, adj. = fată nebotezată, care, după moarte, conform credinței, se preface în strigoaie; cuvânt inexistent în dicționare, etim. **rom.** pupăză (cf. **alb.** pupë „moț” pupui „cocoșă”) + prefixul -îm. (cf. DER nr. 6973).

(a) **incinia**, vb. I = a pune pe cal toate cele necesare, spre a-l face gata de încălecat; etim. **rom.**, derivat din **cinie** (**vsl.** činije, činiti, a rându-i, a alcătui, a face”) + suf. in-. (D. A. T₂P₁, p. 588).

(a se) înciocâlta, vb. I (var. **a înciocăla**) = a pune ceva la cale, a se lega împreună, a face ca doi tineri să se căsătorească, a înjgheba, a pune ceva în ordine, a pune la loc; etim. **săș.** Tschachel („zală de lanț”). (D. A. T₂P₁, p. 588).

(a se) încredința, vb. I = a se logodi, a-și jura credință; etim. **rom.** derivate din credință (**lat. pop.** *credentia*). (D. A. T₂P₁, p. 604-605).

(a) încrojni (var. **a încrojmăna**, **a încroșna**) vb. IV = a înfofoli, a împovăra, a îmbrăca gros; etim. **rom.** derivat din croșnă (**bg. sb.** *krošná* „coș mare, leagăn” și *krosna* „codru, leagăn”). (D. A. T₂P₁, p. 608).

încruntare, s. f. = sângerare, umplere de sânge, rană; etim. **lat.** *cruento-are* („a umplea de sânge”) + prefixul **in** (D. A. T₂P₁, p. 609).

(a) înfiera, vb. I = a fereca, a băga în fiare, etim. subst. **fier** (< **lat.** *ferrum*) + prefixul **in -**; (D. A. T₂P₁, p. 657).

îngădaci, adj. = moale, leneș, îngăduitor; etim. **magh.** *engedni* („a îngădui, a permite”). (D. A. T₂P₁, p. 679).

(a) îngruzi, vb. IV = a confecționa, din piele udă, opinci; a face crețe, a boți, a coase în mod provizoriu gaura dintr-un sac; etim. subst. * **gurz**, iar acesta dintr-un **lat. pop.** * *gurgeus* (în loc de *gurses*); sensul primar este acela de a

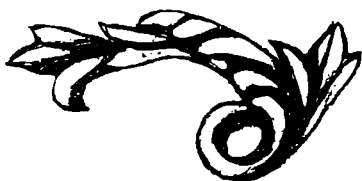
da forma gurguiului opincii. (D. A. T₂P₁, p. 700).

- (a) **înhojda**, vb. I = a coase, a lega ceva rău; etim. probabil, cu pref. **in** din subst. **oajdă** (cu forma mai veche **hoajdă** „funie, sfoară, curea, legătură, ștreang, urzeală”); etim. **rom oajdă**. (cf. D. A. T₂P₁, p. 703; DR. III, p. 833).
- (a) **iniepta**, vb. I = a se repezi, a se arunca, a împinge, a năvăli, a ataca; a-și lua avânt, a se forța; etim. **lat. injecto** -are („a arunca în ceva”). (D. A. T₂P₁, p. 704; DER nr. 4423).
- (a) **înjârda**, vb. I = a ațâța, a provoca, a îndârji; etim. sensul originar pare a să fi fost „a bate câinele cu joarda, a jărdia”, deci poate avem a face cu un cuvânt înrudit cu **palslv. žrudī** („prăjină”). (D. A. T₂P₁, p. 710).
- (a) **întălălui**, vb. IV = a se da în dragoste cu cineva, a se potrivi cu cineva, a se alia pentru anumite interese (sens peiorativ); etim. **magh. talólni** („a găsi, a da peste ceva”) (D. A. T₂P₁, p. 769).
- (a) **întofola**, vb. I = a se încălța cu opinci mari, în care se pun obiele multe; etim. **necunoscută** (D. A. T₂P₁, p. 815).
- (a) **întonca**, vb. I = a-i veni cuiva ceva în minte, a-i trece prin cap, a se hotărî mușește la un lucru; etim. **derivat** din **toancă**+pref. **in-** (cf. **sl. tača** „ploaie”). (D. A. T₂P₁, p. 816).

întorcătură, s. f. = ospățul pe care tinerii căsătoriți, îl sau, după nuntă, în cinstea nașilor; etim. rom. a întoarce + suf. -ătură.

întrulp, adj. = trupeș, arătos, bine făcut, dintr-o bucată; această formă, pe care G. Coșbuc susținea că a născocit-o el, ca să o potrivească într-o rimă, este o reconstituire din **întrulpat**, iar acesta se reduce la adv. **întrulpic** = într-o clipă, deopotrivă (cf. N. Drăganu, DR. II, p. 300). Există și vb. **a întrulpica**, care nu vine de la a întruchipa (cf. D. A. T2P1, p. 840), deoarece are sensul de „a egaliza (din punct de vedere calitativ) grinzile, cornii, șindrilele. (Vezi D. Maniu. **Note lexicale**. în: „Studii și cercetări etnoculturale”, I, Bistrița, 1996, P. 163-164).

înțurțurat, adj. = împodobit excesiv, de la subst. țurțure + prefixul **in**; etim. necunoscută.

J

jacă, s. f. = săculeț, trăistuță; există și subst. **jăcuțau** și **jașcău** (pungă de piele pentru tutun, funcționarul care are sarcina de a strânge impozitele și taxele) și vb. **a jăcui** (a colecta impozitele, dar și cu sensul de **a fura**); etim. **magh.** *zsák, zsácskó*. (DER nr. 4577).

jandră, s. f. sg. t = (var. *geandră*) mâncare din brânză, cu ceapă friptă și mămăligă; etim. **neprecizată**.

jăb, s. n. = buzunar; etim. **magh.** *zseb*. (DER nr. 4595; DEX. p. 478).

(a) **jăcui**, vb. IV= a fura, a prăda, a strânge impozite (subst. **jăcuțau** = funcționarul care strânge impozitele); etim. **pol.** *zak* („*jaf*”) (DER nr. 4579; DEX. p. 478). Vezi mai sus.

jămnă, s. f. = chiflă, jimblă, etim. **germ.** *Semmel* („*pâine albă*”) prin intermediul **magh.** *zsemlye*, **pol.** *żemla*, cf. **sb.** *žimiška* („*pâine franțuzească*”). (DER nr. 4609; DEX. p. 479).

jăr(u)itor, s. n. = cârlig pentru jar, vătrai; bățul cu care se așează uniform jarul în cuptorul de copt pâine; etim. **rom.** *jar+itor* (**sl.** *žarū*). (DER nr. 4593; DEX. p. 478).

jâb, adj. = solid, voinic, mare, puternic, robust; etim. necunoscută cf. **magh.** zсіб („actor comic”), **rut. rus.** živ („viu”). (DER nr. 4605).

jâg, s. m. sg. t = arsură pe gât, de la stomac, hiperaciditate; etim. v. **sl.** žegŭ, **sl.** *žeganije („usturime”) (DER nr. 4596; DEX. p. 479).

jâgnitură, s. f. = groapă nu prea mare, cuvânt inexistent în dicționare; etim. **nesigură.** (cf. **a jigni** < **scr.** žignuti) (cf. DEX. p. 479).

jântalău, s. n. = instrument folosit la stână pentru bătut untul, confecționat într-un băț de fag cu cercuri fixate pe el; etim. **rom.** din **jântiță** (etim. necunoscută) + suf. aug. – alău. (DER. p. 4612 propune **sl.** *žętica < * žęti „a presa, a stoarce”; (DEX. p. 479).

jârebe, s. f. = scul de lână sau de cânepă, jurubiță; etim. **sl. pol.** żerebie, żerebij („parcelă, lot de pământ”) **dar** și **magh.** zseréb („scul”). (DER nr. 4616; DEX. p. 481).

jdeaucă (**var.** **jdeaucă**) s. f. = găoace; cuvânt inexistent în dicționare; etim. **creație expresivă.**

jeler, s. m. = țăran, de regulă fără proprietate; etim. **magh.** zsellér. (DER nr. 4597; DEX. p. 478).

julă, s. f. = muiere, femeie; etim. **țg.** žuli, ğuli („femeie vagaboandă, buleandră, fleandură”). (DEX. p. 482).

L

(a) la; (a se) la, vb. I= a spăla rufele; a se spăla (femeile) pe cap; etim. **lat.** lavare. (DER nr. 4661; DEX. p. 485).

lab, s. n. = lot de teren arabil; lan de cereale; etim. **magh.** láb.

laboș, s. n. = castron mai mare; etim. **magh.** lábos.

landră, s. f. = femeie de moravuri ușoare, depravată, etim. **creație expresivă**.

laibăr, sn. = vestă, jiletcă, pieptar din pănură sau pânză; etim. **săș.** leibel, din **germ.** Leiber. (DER nr. 4685; DEX. p. 486).

laptă, var. **loabdă**, s. f. = minge, etim. **magh.** lapta/labda.

latrie, s. f. sg. t = curvie; cuvânt inexistent în dicționare; **creație expresivă**.

lăcrișă, s. f. = diminutiv de la lacră (cf. raclă) cutie, lădișă, sicriu, coșciug, copaie, covată; etim. **bg.** rakla < **sl.** raka („mormânt”). (DER nr. 7015; DEX. p. 767).

lădoi, s. n. = cu sensul de hambar, sens neatestat de dicționare, etim. **rom.** din ladă+suf. aug. – oi (**germ.** Lade, **magh.** láda). (DER nr. 4676; DEX. p. 486).

lăicer, s. n. = țesătură decorativă din lână care se așează pe laiță; etim. **rom.** laiță (laviță < **sl.** lavica) + suf. -er; sens neatestat în dicționare. (DER nr. 4740; DEX. p. 489).

lăițer, s. n. = laviță înfundată, în care se pot ține haine sau alte lucruri; etim. **vezi mai sus**.

lăncuță s. f. = fetiță, cuvânt inexistent în dicționare; **creație expresivă**.

lășcuțe, s. f. pl. t = mâncare din turtă, cocă tăiată, un fel de tăieței (de obicei cu varză); etim. **magh.** laska („tăieței”) + suf. dim. -uțe (DER nr. 4717).

lătorean, s. m. = flăcău plecat la joc sau la nuntă în alt sat decât cel natal; etim. **rom.** latură(e) + suf. -ean. (< lat. *latora) (DER nr. 4731; DEX. p. 489).

leaca! Interj. = se alungă câinii.

leașcă, s. f. = lopățică din scândură, în special cea cu care se ia făina din coșul morii și se pune în saci; etim. subst. **leafă** („parte scobită a unei linguri, polonic, lingură de lemn, paletă”) < **germ.** Löffel („lingură”) prin intermediul **săs.** leifel. (DER nr. 4751).

lecvar, s. n. sg. t. = magiun de prune, etim. **magh.** lekvár; cuvânt inexistent în dicționare.

leopci, s. m. pl. t = un fel de mâncare obținută pe bază de untură și lapte acru de oi; etim. **creație expresivă**, cuvânt neatestat în dicționare.

lepedeu, s. n. = cearșaf țesut în casă; etim. **magh.**

lepedö. (DER nr. 4790; DEX. p. 496).

ler, s. m. = cuptor la soba de gătit, etim. **magh.**

dial. ler, cf. **germ.** Rerle, **săș.** rêr.

lespede, s. f. = tigaie, tingire, sens neatestat în

dicționare; etim. **rus.** lepest („bucată, foaie”)

din vb lepestiti („a rupe în bucăți”), cf. **lat.**

lapidem. (DER nr. 4796; DEX. p. 496).

(a) **leşui**, vb. IV = sensul primar este cel de „a

slăbi, a pierde puterea”, în zonă însă

înseamnă a **pândi**, sens neatestat de

dicționare; etim. **sl.** lišiti („a lipsi”) cf. top.

Leșu (Ilvei). (DER nr. 4797; DEX. p. 496).

leti, s. f. = pâine necoaptă; etim. **creație expresivă.**

Vezi și **germ.** Letten („argilă”).

levent, s. m. = viteaz, voinic, dar și afemeiat; etim.

tc. levend („levantin”) cf. **bg.** levent, **magh.**

levente.

leveșă, s. f. = supă de carne, etim. **magh.** leves.

libov, s. n. sg. t = ospăț la nuntă; etim. **sl.** liboviti

(„a se ospăta, a se desfăta).

(a) **liciori**, vb. IV = a înmuia hainele, a spăla

superficial rufele, a face ceva de mântuială;

etim. probabil **onomatopee.** (DEX. p. 499).

liliom, s. m. – iris, stânjenel, crin; etim. **magh.**

liliom, cf. **germ.** Lilie. (DER nr. 4830).

lihod, adj. = flămând, palid, fără vlagă, livid;

etim. **gr.** lihoidis („flămând”). (DER nr. 4827)

limpezaș, s. n. = fierberea țuicii a doua oară pentru a-i crește tăria; etim. **rom.** din adj. limpede + suf. -aș (< **lat.** limpidus). (DER nr. 4835; DEX. p. 501).

lizniță, s. f. pl. t. = fructe de tot felul, de obicei necoapte; etim. **necunoscută**; cuvânt neatestat în dicționare.

liucă, s. f. = mătușă; etim. **necunoscută**, probabil din limbajul copiilor.

liurcă, s. sg. t. = vin slab, amestecat cu apă; etim. subst. **liur** („poșircă, must”) + suf. -că; cf. **rut.** ljura sau **magh.** lóre; vezi leoarcă. (DER. nr. 4882; DEX etim. **ucr.** ljura, p. 504).

lompău, s. n. = dovleac, tigră, cucurbitaceu cu care se trage vinul din butoi, etim. **magh.** lopótök (**lop** „a fura” + **tök** „bostan”) (DER nr. 4907).

lopitău, s. n. = fund de lemn, curpător, etim. **magh.** lapító.

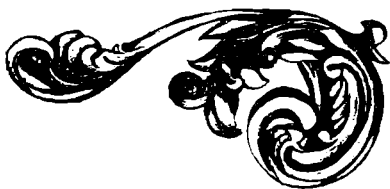
lucicoș, s. n. sg. t. = supă de varză cu carne (eventual), etim. **magh.** lucskos.

ludău, s. n. = dovleac, bostan, etim. **sb.** ludoja. (DER. p. 510)

luhăr, s. m. sg. t. = un soi de trifoi; etim. **necunoscută**, probabil **magh.** lóhere (**ló** „cal” + **here** „testicol”).

lupare, s. f. sg. t = boală foarte rea (nedefinită);
etim. lat. lupalis („de lup”). (DER nr. 4948;
DEX. nr. 513).

lupav, adj. = crud; etim. nesigură.

M

macău, s. n. = bătă ciomag, vergea, baston; etim.

magh. *mankó*. (DA T₆, p. 205).

(a) **mădări**, vb. IV = a dezmierda, a răsfăța, a alinta, a cocoloși, a răzgâia, a (se) fandoni; etim. **incertă** (DA, T₆, p. 213-214). Scriban propune **germ.** *maddern*; poate fi și creație expresivă. (DA, T₆, p. 213-214; DER nr. 4976;).

maioș, s. n. = caltaboș, pateu, etim. **magh.** *májos* (DA, T₆, p. 45-46; DER nr. 5009).

majă, s. f. = greutate de 100 kg., chintal, cântar mare, etim. **ucr.** *maža*, **magh.** *mázsa* (< **lat.** *massa*) (DA, T₆, p. 56-57; DER nr. 5020).

malină (var. malnă) s. f. = zmeură; etim. **magh.** *málna*, **ucr.** *malina* (DA, T₆, p. 238; DER nr. 5030).

marhă, s. f. pl. t. = vită cornută, bovină, animal domestic, vită de muncă, etim. **magh.** *marha*. (DA, T₆, p. 272; DER nr. 5095).

marmangiu, s. n. adj. = sensul de bază este de **vin grecesc** de culoare purpurie tare și dulce; în arealul cercetat, sensul, neatestat în dicționare, este de **gălbui**; etim. **necunoscută**. (DA, T₆, p. 139; DER nr. 5108).

maștihă, s. f. = mamă vitregă; femeie răutăcioasă; etim. v. sl. mašteha. (DER nr. 5139; DEX. p. 527).

măcăuț, s. n. = chibrit, etim. diminutiv de la **macău** („ciomag”, etim. **necunoscută**). (vezi mai sus).

măgan, adv. = doar în locuțiunea adverbială **de măgan** „singur, prin forțe proprii”, etim. **magh.** magán.

mălin, s. m. = liliac (arbust); etim. **bg. ucr.** malina („zmeură”). (vezi mai sus).

mărhăială, s. f. sg. t = gălăgia provocată de o turmă de animale; etim. **rom.** marhă + suf. – **ăială**. (vezi mai sus).

mărin, s. m. = nume dat unor bube sau inflamații, de obicei purulente, la oameni și la animale; crampe la stomac; etim. **probabil** de la numele sărbătorii religioase sf. Mărina; cuvânt inexistent în dicționare (cf. DER nr. 5104).

măsălău, s. n. = loc unde dorm boii vara; etim. vb. **a mășalui** (< subst. **mas** < **lat.** mansum „popas peste noapte, loc de popas peste noapte”). (DA, T₆, p. 152-153; DEX. p. 525).

mătalnic, adj. = glumeț, guraliv, nebun, țicnit; etim. **necunoscută**.

măzărea, adj. (!) = curată, limpede, cristalină (despre apă); etim. subst. mazăre, cf. **alb**.

modhulă, sens neatestat în lucrările lexicografice (cf. DA, T₆, p. 334).

mâzgălitură, s. f. = semnătură, sens neatestat în dicționare; etim. vb. **a mâzgăli** (< subst. mâzgă etim. slv. mǎzga). (cf. DA, T₆, p. 736; DEX. p. 559).

meci (nedefinit, probabil adj.) = în expresia „tăt meș” = foarte ud și murdar (numai la Zagra); etim. **necunoscută**, probabil onomatopee. (cf. DA, T₆, p. 341).

meciură, adj. = prost, idiot, nerod, tâmpit; etim. **necunoscută** (cf. DA, T₆, p. 342).

meghiș, conj. = în sfârșit, totuși, cu toate acestea; etim. **magh.** mégis. (DA, T₆, p. 354-355).

mehei, s. n. = masa de lucru a tâmplarului; strung; totalitatea uneltelor de tâmplărie; etim. **magh.** múhely. (DA, T₆, p. 515).

mejdă (var. **mejde**), s. f. = hotar, piatra care delimitează două proprietăți (în special pământuri, grădini); etim. v. sl. méjda. (DER nr. 5195; DEX. p. 537).

melegar, s. n. = răsadniță, etim. **magh.** melegagy (DA, T₆, p. 368; DER nr. 5200).

melesteu, s. n. = făcăleț, râșniță; etim. **magh.** mállaszat. Vezi și adj. **melestuit** = obosit, istovit de muncă (R. Todoran, **Vâlcele**, p. 79, DER. nr. 5199; DEX. p. 537).

merindare, s. f. = șervet, ștergar în care se duce mâncarea la camp; etim. **rom.** merinde (< **lat.** merenda) + suf_are. (DA, T₆, p. 412).

meselău, s. n. = rindea, sens necunoscut în dicționare (pensulă) etim. **magh.** meszelő. (DA, T₆, p. 423).

metelău, adj. = prost, tont, nătărău; etim. **necunoscută.** (cf. magh. metelö) (DA, T₆, p. 450).

mestecă(lă)u, s. n. = făcăleț; etim. **rom.** vb. a mesteca (<**lat.** masticare) + suf. - aug. - ă(lă)u. (DA, T₆, p. 527-528; DER nr. 5234).

mestecătură, s. f. = grâu în amestec cu secară; etim. **lat.** masticare. (vezi mai sus).

mezuină, s. f. = margine, piatră de hotar, răzor, delimitare a hotarului, etim. **rom.** miez (< **lat.** medius) (vezi mai sus **mejdă**).

micșă, s. f. = zambilă, micsandă; etim. **nesigură** (pare să existe o anumită legătură cu **micșunea**; DA, T₆, p. 485; DER nr. 5254).

mier(u), adj. = albastru intens; etim. **lat.** merus („curat”); cf. mieri. (DA, T₆, p. 500-501).

miertuc, s. m. = sâmbraș (la oi), proprietar de oi într-o stână; etim. **nesigură.** (DA, T₆, p. 419).

miez, s. m. sg. t. = în locuțiunea adverbială **un miez** („puțin”) etim. **lat.** medius. (DER nr. 5265)

- minten(aș)**, adv. = imediat, acum, repede, iute, în curând, pe dată, numaidecât; etim. **magh.** menten. (DA, T₆, p. 570-571; DER nr. 5314).
- minunea**, s. f. = cucuvea; etim. **rom.** minune (<lat. mirio – onis). (DA, T₆, p. 578).
- misarăș**, s. m. = măcelar; etim. **magh.** mészáros. (DA, T₆, p. 610).
- miretei**, s. m. pl. t. = miri; etim. **rom.** mărit + suf. – ei. (cf. DA, T₆, p. 695; DER p. 5329).
- (a)mirui**, vb. IV = a câștiga pe cineva (la judecată, în luptă dreaptă, la joc etc.); etim. **magh.** nyerni. (DA, T₆, p. 609; DER nr. 5337).
- mi(e)ruială**, s. f. sg. t. = zugrăveală albastră de pe pereți; etim. **rom.** mieru + suf. -eală. (vezi mai sus). S. Pușcariu (DR. V, p. 406-409) îl derivă din **lat.** merus („curat, pur, neamestecat”) referitor la aer, senin, albastru.
- miștoc**, s. n. = oală sau cazan în care se fac diferite amestecuri, etim. **germ.** Mischtopf (DA, T₆, p. 636).
- (a)mitroși**, vb. III. = a deranja, a scotoci, a încurca, a învâlmăși, a căuta; etim. c. f. **a motroși**; etim. **necunoscută**. (DA, T₆, p. 646).
- moclină (var. mocrină)**, s. f. = mlaștină, loc apătos, etim. **ucr.** mokrina (cu schimbarea consoanelor lichide r > l). (DA, T₆, p. 774).

mocicoș, adj. = murdar; etim. **magh.** mocskos (mocicoșag = murdărie, dezordine etim. **magh.** mocsosság. (R. Todoran, **Vâlcele**, p. 80; DA, T₆, p. 768).

mociorât, adj. = umezit, murdărit; etim. **mocerită** (mocirlă etim. **bg.** mocir) sau **moceră** etim. **rut.** močar; **magh.** mocsár (DA, T₆, p. 767; DER nr. 5378).

(a)**mogrogi**, vb. IV. = a vorbi încet, a bombăni, a murmura, a îngâna, a bodogăni, a mormăi; etim. **necunoscută**. (DA, T₆, p. 794).

mojiță, s. f. sg. t. = adunătură de oameni; etim. **nespecificat**, probabil din **rus.** mujâk („țăran”); sens necunoscut în dicționare. (cf. DA, T₆, p. 803).

(a)**mondăi**, vb. III = a lucra încet și fără spor, a vorbi nedeslușit, a spune printre dinți vorbe de nemulțumire, a fomfăi, a bodogăni; etim. **necunoscută**, probabil onomatopee. (DA, T₆, p. 837-838).

mondir, s. n. = haine (de obicei uniforme școlare sau militare) etim. **germ.** Mondur, cf. **magh.** mondir, **rus.** mundir (DA, T₆, p. 992; DER nr. 5412).

monopol, s. n. sg. t. = rachiu de fabrică, rachiu alb, etim. **germ.** Monopol, **fr.** monopole. (DA, T₆, p. 847-848).

morb, s. m. = boală; etim. **lat.** morbus. (DA, T₆, p. 862; DER nr. 5423).

moros, adj. = neascultător, recalcitrant, îndărătnic, morocănos, mutos; etim. **fr.** marose, **germ.** moros, **magh.** morozus, (DA, T₆, p. 880).

moșâni (var. mușâni)s. f. = chibrituri; etim. **neprecizată**.

motroașcă, s. f. = cârpă cu mâncare înăuntru pentru sugari, înlocuitor de biberon, etim. **ucr.** motoșka. (cf. DA, T₆, p. 918).

mozoc, s. m. = câine mare ciobănesc; bolfă, gâlcă; etim. **ucr.** mozolea, mozul. (DA, T₆, p. 928).

(a)mucli, vb. IV = a tăcea din gură, a nu mai zice nimic, a nu mai riposta; etim. **fig.** muklo. (DA, T₆, p. 946).

mușială, s. f. = pământ sau lut muiate, uneori amestecate cu paie și baligă, sau var și nisip, cu care se ung pereții și pardoseala caselor țărănești; etim. **rom.** vb. a murui, **sb.** mura („noroii”) (<**ucr.** murovati; cf. **lat.** murus „zid”) + suf. -eală. (DA, T₆, p. 1018; DER nr. 5511).

mușcătură, s. f. = brânză în cantități mici; etim. **a mușca** (<etim. **necunoscută**) + suf. -ătură. (DA, T₆, p. 1046; DER nr. 5520).

mutare, s. f. = a parte din pășune, stână, pășunea din timpul verii; etim. a **muta** (<lat. mutare) + suf. -re. (DA, T₆, p. 1062; DER nr. 5541).

muzgrin, adj. = (variante: muzgrim, mozgrim) verde muced, verde de culoarea mușchiului de pădure; etim. **germ.** moosgrün. („verde muced”), cuvânt neatestat în dicționare; vezi mai sus.

N

naftă, s. f. sg. t. = petrol lampant; etim. **sl.** nafta, **tc.** neft, **germ.** Naphta (DA, T₇P₁, p. 5; DER nr. 5567).

(a se) nădăi, vb. IV = a pricepe, a înțelege, a se dumiri, a bănuși, a presimți, a aștepta, a presupune, a-și da deama; etim. **v. sl.** nadaiati. (DA, T₇P₁, p. 69).

năhui, adj. = nebun, prost, tont, netot; etim. cf. **tehui** <creație expresivă sau **magh.** tahonya („trândav”). (DA, T₇P₁, p. 82).

nălucă, adj. = năuc, aiurit, neam, om neajutorat, diform; etim. vb. **a năluci** (<cf. a luci). (DA, T₇P₁, p. 87-90; DER nr. 5583).

năprui, adj. = prost, tont, netot, idiot, nătâng, etim. **necunoscută**. (cf. DA, T₇P₁, p. 107).

năspreală, s. f. = scrobeală, apret; etim. **neprecizată** (vezi a înăspri) (DA, T₇P₁, p. 126).

nimuric, var. **nimuruc**, s. m. = om pîrpiriu, schilod, infirm, sărac, etim. **magh.** nyomor sau nymorék („sărăcie, necaz”). (DA, T₇, p. 422; DER nr. 5684).

noajă, s. f. = haită, epitet dat unei vite slabe (numai la Coșbuc); etim. **necunoscută**. (DA, T₇P₁, p. 446).

nojiță, s. f. = semn în ureche la oi; curelușă sau șiret din piele sau păr de animale, sfoară sau lână, cu care se leagă opincile, fixându-se pe picior; fiecare dintre găurile de pe marginea opincii; etim. **srb. nožica**. (DA, T₇ P₁, p. 473; DER nr. 5714).

nudli, s. pl. t. = un fel de papanăși din făină, ou și cartofi fierți (vezi gomboți), etim. **germ.** Nudel („cartof, tăiței”).

nulaș, s. sg. t. = făină albă de grâu, etim. **magh.** nullás (< nulla „zero” < **lat.** nulla (DA, T₇ P₁, p. 547).

O

oacăr, adj. = cu pete închise pe față; cu puncte negre pe bot (despre oi); murdar, nespălat; etim. **necunoscută** (cf. alb. **vakër**). (DA, T₇ P₂, p. 2; DER nr. 5743).

oarzăn, adj. = varietate de mere care se coc timpuriu; pricepută; oaie care se mișcă repede, ultimele două sensuri nu sunt atestate în dicționare; etim. **necunoscută** (cf. orz) (DA, T₇ P₂, p. 15; DER nr. 5751).

oblinge, s. f. pl. t. = manștele de la costumul popular, cuvânt neatestat de dicționare; etim. **necunoscută**. (cf. DA, T₇ P₂, p. 46 – a **oblingi** = a se îndoi, a se încovoia).

oblu, adj., adv. = drept, întins, neted, în pantă; etim. v. sl. obălă (DA, T₇ P₂, p. 49-50; DER nr. 5777).

ocinaș, s. m. = rugăciunea „Tatăl nostru”; rugăciune care se spune seara sau dimineață; etim. slv. otce našă. (DA, T₇ P₂, p. 103; DER nr. 5804).

ocoș, adj. = deștept, cuminte, priceput, isteț, descurcăreț, sfătos, șiret, mândru, fudul, încrezut, viclean, prefăcut;; etim. **magh.** okos. (DA, T₇ P₂, p. 113; DER nr. 5810).

odos, s. n. = numele a două specii de ovăz sălbatic; etim. **magh.** vádosz. (DA, T₇ P₂, p. 138; DER nr. 5827).

ogrinji, s. m. pl. t. = resturile de paie, de fân nemâncate de vite; etim. **srb.** ogrizine („resturi de mâncare”). (DA, T₇ P₂, p. 170; DER nr. 5849).

oltoan, s. m. = pom fructifer tânăr; etim. **magh.** oltani. (vezi: **altoi**, cf. DA, T₇ P₂, p. 195).

oplean, s. m. = bucățile transversale de lemn care fixează tălpile saniei, etim. **bg.** opljan, cf. **magh.** eplény. (DA, T₇ P₂, p. 244; DER nr. 5900).

orândă, s. f. = soartă, ursită, viitor, destin, obicei, regulă, datină, slujbă, misiune; etim. postverbal de la **a orândui** (< v. **sl.** urjditi) (< **sl.** uręendu „ordin”). (DA, T₇ P₂, p. 311; DER nr. 5927).

orbalt, s. n. sg. t. = erizipel, brâncă, durere de cap; etim. **magh.** orbánć (DA, T₇ P₂, p. 273).

orcan, s. n. = uragan (cuvânt foarte rar); etim. **germ.** Orkan.) (DA, T₇ P₂, p. 280; DER nr. 5918).

osăr, var. **ozăr**, s. sg. t. = târg de vechituri, etim. **magh.** ószer (ó „vechi” + szer „lucru, obiect”); cuvânt inexistent în dicționare.

ost, s. sg. t. = punctul cardinal est (E); răsărit; etim. **germ.** Ost(en). (DA, T₇ P₂, p. 352).

P

paclă (var. **paglă**), s. f. = pachet de tutun; etim.

magh. pákli (DA, T₈P₁, p. 9).

paisăc, s. n. = furuncul, buboi; etim. **necunoscută**.

(DA, T₈P₁, p. 23).

palanet, s. n. = plăcintă coaptă în cuptorul de pâine sau direct pe plită, uneori umplută cu brânză, varză, urdă, magiun; etim. **ucr.**

paleanița, **rut.** polnica (DA, T₈P₁, p. 29; DER nr. 6039).

pantă, s. f. = cerc sau bucată de fier cu care se leagă roțile de la car sau cu care se plachează tălpile de la sanie pentru a aluneca mai ușor (vezi vb. a penti „a tălpăli”), etim. **germ.** Band, **magh.** pánt, **săș.** bânt. (DER nr. 6081).

papă, s. f. = urdori la ochi; etim. **lat.** pappā. (DA, T₈P₁, p. 76; DER nr. 6092).

papandecăl (var. **papondecăl** (r)), s. n. sg. t. = carton, mucava, carton gudronat; etim. **nesigură**, pot fi evocate **germ.** Pappendeckel și **magh.** popondekli (DA, T₈P₁, p. 76).

parip, s. m. = cal tânăr, frumos și sprinten; mânz slab și nedezvoltat; etim. **magh.** paripa. (cf. **ngr.** parippos „mârtoagă”) (DA, T₈P₁, p. 126; DER nr. 6156).

parom, s. m. = ființă închipuită (se crede că în săptămâna Crăciunului unii oameni se metamorfozează în diferite animale, numite „parom”); cuvânt neatestat de dicționare. (cf. DA, T₈P₁, p. 134).

pasăre, s. f. = vrabie; etim. **lat.** passer. (DA, T₈ P₁, p. 162-164; DER nr. 6175).

patent, s. n. = clește, etim. **germ.** Patent, cf. **magh.** patent (fogó) (DA, T₈ P₁, p. 185).

păcuină, s. f. = oaie cu lapte; etim. **lat.** pecuina. (DA, T₈ P₁, p. 224; DER nr. 6002).

păioară, s. f. = giulgiu (pentru mort); etim. **lat.** palliola, (DA, T₈ P₁, p. 245; DER nr. 6025).

pălant, s. n. = gard din scânduri late, din lețuri; etim. **tc.** palanka, **pol.** palanka, **magh.** palánk. **germ.** Plank(e). (DA, T₈ P₁, p. 248).

(a) **pălui**, vb. IV = a curăța, boabele (grâu, mazăre, fasole, porumb) de materiile străine, a vântura; etim. subst. **pală** (< etim. **necunoscută**, cf. **alb.** palë). (DA, T₈ P₁, p. 260).

pălută, s. f. = palat, casă mare, vilă frumoasă; etim. **magh.** palata (DA, T₈ P₁, p. 260).

pănură, s. f. sg. t. = aba, stofă groasă țesută din lână; etim. **lat.** paenula. (DA, T₈ P₁, p. 271-272; DER nr. 6087).

părcană, s. f. = tocul ferestrei; etim. **magh.** párkány sau **ucr.** parkan. (DA, T₈ P₁, p. 112-113; DER nr. 6137).

- părade**, s. f. = serbare, ceremonie, paradă militară, cortegiu solemn, solemnitate; (cf. **casa de...**
părade = camera în care se țineau hainele și țesăturile cele mai frumoase – sens inexistent în dicționare); etim. **germ.** Parade, **magh.** paráde, **fr.** parade. (DA, T₈P₁, p. 284 și 88).
- părădaisă**, s. f. = pătlăgea roșie; etim. **germ. dial.** Paradeis (apfel). (DA, T₈P₁, p. 88).
- părădice** (var. porodice), s. f. = pătlăgea roșie; etim. **magh.** paradicsom. (DA, T₈P₁, p. 89).
- părnăjac**, s. n. = saltea umplută cu paie sau cu pănuși de porumb; etim. **magh.** párnazsak. (DA, T₈P₁, p. 302).
- păsălău**, s. n. sg. t. = păsat; etim. **lat.** pinsatum. (DA, T₈P₁, p. 310).
- (a)păsăl(u)i**, vb. IV – a(se)potrivi; a(se)nimeri; a îmbina; etim. **magh.** pászol. (DA, T₈P₁, p. 311).
- pășitori**, s. f. sg. t. = un șir de pietre mai mari, peste care se poate trece o apă sau pe care se merge când este noroi mare; etim. **rom.** a **păși**(<**lat.** passus)+ suf. **-ori**. (DA, T₈P₁, p. 326-327).
- pătimaș**, adj. = suferind, chinuit, torturat, nefericit; etim. subst. **patimă** (< **ngr.** patima) + suf. **-aș**; (DA, T₈P₁, p. 322; DER nr. 6206).
- pătrare**, s. f. = bucată crăpată dintr-un lemn sau butuc; sfert; pătrime; etim. mun. **patru** + suf. **-are** (DA, T₈P₁, p. 336; DER nr. 6215).

pătură, s. f. = foaia de aluat pentru tăieței sau plăcintă; etim. **lat.** pittula. (DA, T₈ P₁, p. 346-347; DER nr. 6219).

(a se)păzi, vb. IV = a se grăbi; etim. **sl.** paziti. (DA, T₈ P₁, p. 353-356; DER nr. 6229).

pârgălaș, s. n. = ceapă tocată prăjită, rântaș, carne prăjită, etim. **magh.** pergelés (Există și subst. **pörcölt** „carne prăjită cu cartofi sau orez și cu sos de ceapă”) (DA, T₈ P₁, p. 297).

pârjac, s. m. = om sau animal nedezvoltat de ajuns, impotent (numai la Sg. Băi); oaie cu lână puțină; etim. **necunoscută**. (DA, T₈ P₃, p. 728).

pec, s. m. = brutar; etim. **magh.** pék. (DA, T₈ P₂, p. 371).

pedestru, s. m. = om fără căpătâi, om slab, vagabond; etim. **lat.** pedester. (DA, T₈ P₂, p. 384; DER nr. 6241) ; vezi mai sus.

pene, s. f. pl. t. = cusături cu flori la cămașa țărănească; etim. **lat.** pena. (DA, T₈ P₁, p. 52-55; DER nr. 6062).

pepine, s. m. = castravete; etim. **lat.** pepo-pepinis. (DA, T₈ P₂, p. 411-412).

perperiță, s. f. = specie veninoasă de reptilă, viperă; etim. **v. sl.** prăprița (DER nr. 6107).

perț, s. n. = minut; adv. „imediat, în acest moment, tocmai” etim. **magh.** perc (DA, T₈ P₂, p. 474).

piept, s. n. = curea lată, la hamuri, căptușită, care trece peste pieptul calului; bluză fără mâneci, pe care o poartă femeile, până la brâu; etim. **lat.** pectus. (DA, T₈ P₂, p. 560-562; DER nr. 6360).

piez, s. n. sg. t. = obiceiul copiilor după care, în prima zi de Paști, se umblă din casă în casă rostind „Hristos a înviat!”, fapt pentru care primesc daruri (ouă, cozonac, bomboane etc.); etim. probabil **lat.** pes, pedis. („copil”) (cf. DA, T₈ P₂, p. 591; DER nr. 6368).

pihă, s. f. = fulg, puf, scamă, etim. **incertă** cf. **magh.** pihe (DA, T₈ P₂, p. 595).

piroșcă, s. f. = un fel de colțunași cu brânză, cei cu urdă se fierb cu jântuit rezultând o zeamă specific păstorească; etim. **ucr.** piroski. (DA, T₈ P₂, p. 635; DER nr. 6427).

piscălău, s. n. = cociorvă pentru jar sau cenușă; bățul cu care se îndeasă brânza în burduf sau bărbântă; etim. **magh.** pizkáló. (DA, T₈ P₂, p. 641).

pisoc, s. n. sg. t. = nisip; etim. **ucr.** pisok; **magh.** pizok. (DA, T₈ P₂, p. 645).

pișpec, s. m. = episcop; etim. **magh.** pispek. (DA, T₈ P₂, p. 657).

pițur, s. m. = pitulice, codobatură, **dar și** ardei iute, sens inexistent în dicționare; etim.

necunoscută (DA, T₈ P₂, p. 674).

placă? = poftim? ce ai spus?

placă, s. f. = drum în pantă, podit cu trunchiuri de copaci și mărginit de copaci pe de laturi, pe care se transportă, prin alunecare, sub acțiunea greutateii proprii, buștenii; etim. germ. Planke, cf. rus. ucr. planka. (DA, T₈ P₃, p. 756).

plăibas, var. **ploivaz**, s. n. = creion, condei, ceruză, etim. germ. Bleiweiss < lat. paevaes; cf. magh. plajbász, scr. plajvaz (DA, T₈ P₃, p. 752; DER nr. 6474).

plihău, adj. = nerușinat; etim. creație originală.

ploată, s. n. = sobă, plită, mașină de gătit; etim. germ. (Herd) plate (DA, T₈ P₃, p. 854) cf. magh. platt(en).

poacă, s. f. = persoană în vârstă, bătrână, hoască; etim. necunoscută. (DA, T₈ P₃, p. 883).

poamă, s. f. = prună; etim. lat. pomma. (DA, T₈ P₃, p. 887-889; DER nr. 6542).

poară, s. f. = opoziție, împotrivire, ceartă, vrajbă, dispută, conflict; etim. vsl. pora. (DA, T₈ P₃p. 890; DER nr. 6544).

pocă, s. f. = bolfă, umflătură la piciorul calului, etim. magh. pók. (DA, T₈ P₃, p. 894).

pocie, s. f. = par, stâlp, prăjină subțire, utilizat la susținerea unor plante agățătoare; etim. necunoscută. (cf. DA, T₈ P₃p. 898-899).

poclaș, s. n. = măturoi făcut din crengi, pentru stins incendii; etim. **magh.** paclás. (DA, T₈P₃ p. 903).

pocruț, s. n. = covor țărănesc, pătură groasă; etim. **magh.** pokcroć. (DA, T₈P₃, p. 909).

podîșor, s. n. = etajeră pentru vasele de bucătărie; etim. **rom.** pod+suf=ișor (<slv. - podŭ). (DA, T₈P₃, p. 922).

pogace, s. f. = turtă din făină de grâu sau mălai, cu jumări de porc, coaptă, de obicei, în vatră; mămăligă rece prăjită pe plită (sens neatestat în dicționare); etim. **magh.** pogácsa, **germ. dial.** Pogatsche. (DA, T₈P₃, p. 942; DER nr. 6584).

pogonici, s. m. = copilul angajat pentru a mâna vitele la arat; etim. **vsl.** pogoniči. (CADE)

pohoială, s. f. sg. t. = albeață pe ochi; etim. **vsl.** povoi („giulgi”). (cf. Scriban **povăială**).

polojenie, s. f. = (mai ales la plural) glume, snoave; etim. **vsl.** položenije.

pomniță, s. f. = dudă, dar și fragă; etim. diminutiv de la poamă (<**lat.** poma), vezi și **pomnițer** („dud”) (DER nr. 6542; DEX. p. 711).

poneagră, s. f. sg. t. = pădure desfrunzită toamna; sens inexistent în dicționare; etim. creație expresivă.

ponihos, adj. = miop, râios, cu bube; etim. din **poniv** + suf. **-os**. (R. Todoran, Vâlcele. . p. 87) figurat: leneș, prost, nătâng, mofturos, urâcios; etim. rom. din rusul **poniv** + **os** (DEX p. 721).

pontoș, adj. = exact, fix, punctual, etim. **magh.** **pontos** < **lat.** **punctus**. (DER nr. 6641; DEX. p. 721).

porneală, s. f. = o suprafață de pășune mai bună, păstrată pentru păscutul oilor către seară; perioadă de pășunat de la ojină până seara; etim. **porni** + suf. **-eală**. (< **sl.** **porinati** „a îndemna”). (DER nr. 6659; DEX. p. 723).

poșodic, s. n. = ceată de copii mici, omuleț; etim. **magh. dial.** **poshadék** („diaree”). (DER nr. 6677 DEX. p. 727).

potângos, adj. = gros, îndesat, rezistent; etim. de la **potâng** (<**vsl.** **potengu** „legătură, împletitură de nuiele sau fire vegetale”). (DER nr. 6711; DEX. p. 728).

potică, s. f. = farmacie; etim. **germ.** **Apotheke**. (DER nr. 6707; DEX. p. 728).

(a)poțai, vb III = a răsfăța, inexistent în dicționare; etim. **creație expresivă**.

pozdăi, s. f. pl. t. = teci de fasole uscată; etim. **creație expresivă**.

pozderie, s. f. = resturi de in sau cânepă după melițare; etim. **vsl.** pozderje. (DER nr. 6998; DEX. p. 766).

(a se)**pozni**, vb. IV = a se nenoroci, a se accidenta, a se schilodi; etim. derivat din **poznă** (DER nr. 6737; DEX. p. 730).

prașcă, s. f. = năvod; unealtă de prins pești etim. v. sl. plastă (DER nr. 6757; DEX. p. 731).

prașcău, s. m. = (în special despre tineri), om de nimic, vagabond, vântură-lumea; etim. **creație**

expresivă (cf. prașcă).

(a)**prăbăl(u)i**, vb. IV = a încerca, a proba, a tationa; etim. **magh.** próbalni. vezi și **prăbălău** = om șmecher (DEX. p. 747).

premândă, s. f. = plată în natură; etim. **lat.** praebanda, cf. **magh. dial.** prémonda.

(a)**prepune**, vb. III – a presupune; etim. **lat.** praepónere. (DEX. p. 738).

prian, adj. = (despre vite) cu părul dungat sau cu pete de altă culoare; etim. **necunoscută.** (DEX. p. 741).

price, s. f. = cauză, ocazie, pretext, litigiu, ceartă, necaz, supărare; etim. **sl.** pritiča. („cauză”). (DER nr. 6814; DEX. p. 742).

prici, s. n. = pat mic din lemn sau fier, etim. **germ.** Pritsche cf. **magh.** priccs (DEX. p. 742).

prifont, s. n. = pâine de calitate inferioară ce se dădea militarilor din Imperiul Austro-ungar; etim. **nesigură**, cuvânt neatestat în dicționare.

primărași, s. m. pl. t. = nuntașii din partea miresei, sens inexistent în dicționare; etim. subst. **primar** (< lat. primaries) + suf. dim. – ași (DER nr. 6835; DEX. p. 743).

prisacă, s. f. = gard din nuiele împletite, sens neatestat de dicționare; etim. **bg.** прѣсѣк (<sl. prisekati „a tăia”). (DER nr. 6853; DEX. p. 745).

(a)probozi, vb. III = a dojeni, a muștra, a face observații; etim. **sl.** preobraziti (cf. **v. sl.** poobrazati). (DER nr. 6884; DEX. p. 747).

prustan, s. n. = sfredel; cuvânt inexistent în dicționare; etim. **nesigură**.

(a)puhăi, vb. IV = a striga pe cineva de departe; etim. **interjecție**. (cf. DER nr. 6957; DEX. p. 759).

pui, s. m. pl. t. = crăpăturile de pe mâini cauzate de vânt, sens neatestat de dicționare; etim. **lat.** pulleus (cf. DER nr. 6962; DEX. p. 759).

pujină, s. f. = teren neroditor; etim. **necunoscută**.

pupegioi, s. m. = numele unei plante erbacee; **creație expresivă**.

pupi, s. m. pl. t. = cărămizi, sens neatestat de dicționare; etim. **nesigură** (cf. DER nr. 6972; DEX. p. 762).

purav, adj. = aspru, iute, harnic, săritor; etim. **incertă**.

puțcă, s. f. = baros mic pentru găurirea stâncii; etim. **nesigură** (cf. puț, lat. puteus), **creație expresivă**.

R

- raf**, s. n. = cercul, șina de fier de pe roata carului, etim. **germ.** Reif cf. **magh.** ráf (DA T₉, p. 16; DER nr. 7024).
- răbăgie**, s. f. = vechitură, rablă, sens inexistent în dicționare; etim. vb **a rebegi** („a amorti de frig, a tremura, a zgribuli, a se chirci) <**magh.** rebegni („a tremura”). (cf. rablă). (cf. DA T₉, p. 52; DER nr. 7002; DEX. p. 767).
- (a se)răcădui**, vb. IV = a se răsti, a amenința, a se repezi, a sări asupra cuiva; etim. **magh.** rágad, rakedni. (cf. DER nr. 7009; DEX. p. 775).
- (a) răi**, vb. IV = a slăbi, inexistent în dicționare; etim. adj. **rău** (< **lat.** reus „acuzat, vinovat”) (cf. DA T₉, p. 80).
- (a)răncălui**, vb. IV = (despre boi), a boncălui, a mugi; etim. **creație expresivă** (DER nr. 7050).
- răne (nedefinit morfologic)** = în expresia „nu s ște răne” = să nu te deochi. (Numai la Năsăud).
- (a)răntăli**, vb. IV = a deranja, a împrăștia obiecte dintr-o cameră, a face dezordine; etim. **magh.** ránt sau ront (DA T₉, p. 90).
- răsunurele**, s. f. pl. = sunete, tonuri; cuvânt inexistent în dicționare; etim. **rom.** a răsună + suf. dim. -ele (< **lat.** resonare).

răzălău, s. n. = răzătoare pentru aluat și legume; aluatul ras pe răzătoare și folosit la supe; etim. **magh.** reszelö. (DA T₉, p. 184; DEX, p. 781).

răzuță (var. **răzuș**), s. f. = piesă de lemn care oprește sculurile războiului de țesut să se desfășoare mai mult decât trebuie; etim. **sb.** raz+suf. dim. -uță. (cf. DA T₉, p. 203).

(a) **rătăli**, vb. IV. = a se retrage de la jocul de cărți, etim. **germ.** retirieren (DA T₉, p. 167; DER nr. 7112).

rățez, s. n. = zăvor, lăntișorul de care se leagă briceagul la curea, verigă, cingătoare metalică; etim. **ucr.** retează, **magh.** retesz. (DA T₉, p. 167).

rânsă, s. f. = mugure; mâțișor; cuvânt inexistent în dicționare; etim. **v. sl.** rasa (cf. DA T₉, p. 478).

(a se) **rânzălui**, vb. IV = a se enerva; etim. **rom.** din vb. **a rânzoi** < subst. rânză (cf. **alb.** srëndes = cheag) (cf. DA T₉, p. 480).

rât, s. n. = loc drept, neted; loc rău prăpăstios, mocirlos; etim. **magh.** ret, rit (DA T₉, p. 487; DER nr. 7216).

râză, s. f. = cârpă, zdreanță; etim. **vsl.**, riza. (DA T₉, p. 493; DER nr. 7220).

rendeș, adj. = vită cu coarne lungi și drepte; cu coarnele îndreptate înainte; etim. **magh.** rendes. (DA T₉, p. 317).

rezeș, s. n. = țuică foarte tare, care iese prima dată în urma celei de-a doua distilări; nu se consumă datorită sulfatului de cupru existent în compoziție; var. **razalău** etim. **magh.** rezes. (DA T₉, p. 403).

rid, s. n. = parcelă, lat de pământ; etim. **săș.** Rid, Ritt (DA T₉, p. 413); vezi mai sus.

rigăl, s. n. = zăvor, ivăr, încuietoare la ușă; etim. **germ.** Riegel. (cf. DA T₉, p. 431).

ringhișpir, s. n. = carusel, călușei, etim. **germ.** Ringenspiel cf. **magh.** ringlispil (DA T₉, p. 435).

rocoină, s. f. sg. t. = plantă erbacee pentru porci; etim. **necunoscută**. (DA T₉, p. 69).

rogină (var. **rovină**) s. f. = groapă, surpătură de teren, râpă, parcelă neproductivă, îmbibată cu apă, un fel de mlaștină; etim. **bg.** rovina. (DA T₉, p. 580: DER nr. 7262).

romp, s. n. = dulap pentru vase, fixat în colțul camerei; scobitură într-o formă de fereastră oarbă, ce se face în peretele casei și în care se așează lucrurile cele mai des folosite; etim. **necunoscută**. (DA T₉, p. 539).

rondioș, adj. = murdar, slab, zdrențaros, ticălos, nemernic, nespălat; etim. **magh.** rongyos (DA T₉, p. 540).

ropogoș, adj. = repezit, aiurit, grăbit, zorit, bramburit; etim. **magh.** ropogos (DA T₉, p. 541).

rozosin, adj. = de culoare roz zmeuriu, etim.

magh. rózsaszin (**rózsa** „trandafir” + **szin** „culoare”). (DA T₉, p. 584).

(a)rucului, vb. IV = a recruta, a încorpora; etim.

magh. [be] rukkol, **germ.** [ein] rücken. (DA T₉, p. 588).

ruja-buja, s. compus = bujor; din rujă („trandafir”

– etim. **bg.** ruža) și o formație în rimă. (DA T₉, p. 609-610; DER nr. 7282).

rută, s. f. = rablă; etim. **lat.** ruta (DA T₉, p. 640;

DER nr. 7297)

S

salău, s. m. = oaspete, musafir care rămâne peste noapte etim. **magh.** szabló (száll = „a se caza peste noapte”).

săbăiță, s. f. = croitoreasă, feminine obținut pe teren românesc din etim. **magh.** szabo („croitor”). (DA T₉, p. 609-610; DER nr. 7282).

săbietură, s. f. = semn la urechea unei oi; o creștătură în unghi mare la vârful urechii sau la partea de jos; etim. din sabie (<etim. **magh.** szábla). (DER nr. 7310; DEX. p. 822).

săcriu, s. n. = sertarul mesei, în care se țineau tacâmurile, măămăliga, ceapa, slănina etc.; etim. **magh.** szekréni. (DEX. p. 829 și 859).

săhăstră (var. sâhastră) adj. = oaie care umblă pe marginea turmei, sau se desprinde mereu de turmă; etim. **gr.** hesyhastes („care trăiește liniștit”). (DEX. p. 860; DER nr. 7784).

săhăidaic, s. m. = leagăn de lemn și pânză cu care se duceau copii la câmp; etim. **tc.** saydak, **rut.** sahajdak (DER nr. 7340).

sălaș, s. n. = sicriu; etim. **magh.** szállás. (DER nr. 7360; DEX. p. 829)

sălăteț, s. m. sg. t. = gard inferior în armată; cuvânt inexistent în dicționare; etim. **necunoscută**.

sălitră, s. f. = chibrit; etim. cf. salitru **pol.** salitra („azotat de potasiu”) (DER nr. 7793; DEX. p. 829).

sămădaș, s. n. = socoteală, plan; etim. **magh.** számodi. (DEX. p. 830).

sămățișă, s. f. sg. t. = lapte prins, lapte de vacă; etim. **nesigură**.

sănceau, s. n. = sanie pentru transport lemne sau fân, un pic mai mică decât obișnuită, dar care se poate lungi la nevoie; etim. rom. sanie (<**bg.** sani). (DER nr. 7421; DEX. p. 826), dar și **magh.** szancsó (**szán** „sanie”+ **cso, csa**).

sărsan, s. n. (var. sârsam) – ciucure, dantelă, podoabe, zorzoane; etim. **magh.** szerzám. (DEX. p. 832 și 984).

sărcer, s. n. = par în care își atârnă ciobanii lucrurile; etim. din **sarcină** (<**lat.** sarcina). (DER nr. 7449; DEX. p. 826).

sărune, s. f. sg. t. = locul în care se dă sare la oi; sarea mărunță amestecată cu tărâțe și făină, care se dă la oi pentru a spori producția de lapte; etim. **lat.** salane.

sânzău, s. f. sg. t. = partea lanțului în forma literei „T”, cuvânt inexistent în dicționare; etim. **nesigură**, cf. **magh.** szemzö (fa).

sârghie, s. f. = tarabă; etim. **tc.** sergi. (DER nr. 7597; DEX. p. 689).

schip, s. n. = vas mare de metal, acre alunecă (pe role/pe o distanță fixă și se descarcă automat, folosit în minerit; etim. **engl.** skip

scorbaci, s. n. = bici, împletitură din cânepă sau piele; etim. **tc.** kyrbač.

scorușă, s. f. = scovarză, clătită, sens inexistent în dicționare; etim. **bg.** skoruša. (DEX. p. 840; DER nr. 7602).

scrum, s. n. = substanță **de culoare albă**, care se prinde pe fundul căldării, în timp ce se face urda, sens necunoscut în dicționare; etim. **nesigură** (cf. **alb.** škumb). (DER nr. 7623; DEX. p. 842) (CADE).

sechereș, s. m. = vizitiu; etim. **magh.** székeres.

seci, s. n. = staul la munte; etim. **vsl.** sieci. (DER nr. 7659).

sfârnar, s. m. = bișnițar, individ ce se ocupă cu mici învârteli; etim. **onomatopeea** sfâr!

(a)sfeti, vb. IV. = (la cărțile de joc) a arăta pe față, a etala; etim. **vsl.** světiti. (DEX. p. 856).

sfingău, s. m. = mărunțiș (la jocul de cărți); cărți cu valoare mică; etim. neprecizată în dicționare, probabil **creație expresivă**.

sichiș, adj. = avar, zgârcit, strâmt; etim. **magh.** szükös < szük („îngust”, uscat, arid”).

- silvoită**, s. f. sg. t. = magiun de prune; etim. **magh.** szilvaiz. (DEX. p. 862).
- sireti**, s. n. . = sărbătoarea culesului strugurilor, etim. **magh.** szüret.
- slin**, s. n. sg. t. = uger (numai la Zagra) etim. **bg.** slina, **scr.** sline (DA T₁₀P₄, p. 1067; DER nr. 7895).
- smâc**, s. n. = laț, arcan (la Zagra); etim. a **smuci** (<v. sl. smakati). (DA T₁₀P₄, p. 1123).
- sor**, s. sg. t. = soric de porc, piele rasă; etim. **necunoscută** (DA T₁₀P₄, p. 1238).
- sorgoș**, adj. = urgent , rapid, repede, grăbit, iute, imediat, etim. **magh.** szorgos, sürgös (DA T₁₀P₄, p. 1284; DER nr. 8011) vezi și **germ.** sorge.
- sovon**, s. n. = val de pânză folosit de formă ca podoabă; voal de mireasă; giulgiu; etim. sl. savană. (DA T₁₀P₄, p. 1269; DER nr. 8032; DEX. p. 879).
- spată**, s. f. = fierăstrău pentru două persoane, sens inexistent în dicționare; etim. **lat.** spatha. (DA T₁₀P₄, p. 1290-1292).
- spăcel**, s. m. = cămașă de corp pentru femei, cuvânt inexistent în dicționare; etim. din **spată**+suf. dim. **-cel**. (DA T₁₀P₄, p. 1301).
- spăgmă**, (var. spăcmă) s. f. = ață subțire de cânepă, răsucită și împletită în două, fir; etim.

necunoscută. (DA T₁₀P₄, p. 1341). (cf. **ngr.** DER 8057).

spetează, s. f. = (vezi mai sus) trestie, sens inexistent în dicționare; etim. de la spată, spătar. (DA T₁₀P₄, p. 1354-1355).

(a)sprăhui, vb. IV = a(se)scutura de praf; etim. **vb.** a **prăfui** (<vsl. pragŭ) cu s protetic. vezi și **sprăhuetic** = neastâmpărat. (DER nr. 6743; DEX. p. 730).

stâciuner, s. n. = unealtă din lemn de esență tare cu care se scormonește focul pentru a întezi flacăra și a cădea cenușa; vătrai de lemn; etim. **lat.** titionem (tăciune+suf. -er+s protetic). (DER nr. 8443; DEX. p. 941).

stălaj, s. n. = poliță pentru vase; etim. **rus.** stellaž sau **germ.** Stellage. (DEX. p. 890)

(a se)stămui, vb. III = a se închea; etim. **nesigură.**

stâlpare, s. f. = crengile groase ce se desprind direct din trunchiul unui copac, pom fructifer; etim. **lat.** Stirparia (DEX. p. 894); vezi mai sus.

steregie, s. f. sg. t. = funinginea cristalizată care se prinde pe coș; etim. **lat.** *siliginea

stelniță, s. f. = ploșniță; etim. **sb.** stenica. (DEX. p. 890).

(a se) stimosi, vb. IV = a se schimonosi, a se strâmba, etim. **ngr.** aschimonisa (DEX. p. 836).

stoh (neprecizat) = adâncul mării; **creație expresivă**, cuvânt neatestat de dicționare.

strajameșter, s. m. = grad militar (sergent major, plutonier); prin extensie, meșter priceput, șef, maistru, etim. calc lingvistic după **germ.** Wachtmeister („șeful breslei paznicilor”).

străghiată, s. f. sg. t. = pielită albă care se formează din zerul ce iese deasupra laptelui încheșat; etim. **lat.** strangulata („acoperit cu o pielită), cf. stragula („învelitoare”). (DER nr. 8231).

strepide, s. m. = viermele care se face în brânză sau în slănină; etim. **element autohton.** (cf. Ist. lb. rom., vol. II, Buc., 1969, p. 349).

strujac, s. n. = saltea umplută cu paie de ovăz, etim. **germ.** Strochsak (Stroch = paie) (DEX. p. 901; DER nr. 8279).

struț, s. n. = buchet de flori la pălăria feciorilor sau în momentul când o construcție a fost ridicată; etim. **germ.** Strauss („buket”). (DER nr. 8286; DEX. p. 902).

stur, s. m. sg. t. = chiciură, promoroacă; etim. **lat.** stylus. (cf. **alb.** stülj) (DER nr. 8295).

sucă, var. **suhă**, s. f. = poftă, dorință, toană, obicei, nărav, etim. **magh.** szok(ic) („a se obișnui”) (DER nr. 8308).

suci, s. m. = blănar; etim. **magh.** szőcs. (DER nr. 8316).

sugel, s. n. sg. t. = umflătura care se face la unghii, mai ales la oi; etim. **lat.** sugillum, influențat

fonetic de verbul **a suga**; contaminare a lui **sigillum**, „pecete” cu sugillare „a face vânătăi” (DER nr. 8335; DEX. p. 910).

sugnă, s. f. = fustă groasă purtată de țărânci; cuvânt neatestat în dicționare; etim. **nesigură**.

suleget, adj. = (despre oameni sau părți ale corpului) fin, slab, subțire, zvelt, gingaș; etim. **lat. sublicidus**.

surcele, s. f. pl. t. = gogoși împletite, sens inexistent în dicționare; etim. **lat. surcellus** (DER nr. 8380; DEX. p. 916).

suslă, s. f. sg. t = țuica slabă, ce curge din cazan la prima distilare; etim. **incertă**.

svârdan, s. m. = prăjină ce atârână între cumpăna și găleata de la fântână; etim. **necunoscută**.

Ș

șaică, s. f. = butie confecționată dintr-un trunchi de copac scobit, sens inexistent în dicționare; etim. **bg.** šajka, **tc.** sayka. (DEX. p. 920; DER nr. 7345).

șaitău, s. n. = teasc pentru struguri, presă de ulei, etim. **magh.** sajtó. (DER nr. 7351).

șar, s. n. sg. t. = fir sintetic, cuvânt inexistent în dicționare; etim. **neprecizată.** cf. **șl.** šaru „culoare” **mag.** sár (DER nr. 7436).

șâc, s. n. sg. t. = staniol, conform; etim. **onomatopee.**

șâret, s. n. = glonț, sens inexistent în dicționare; etim. **nesigură.** (cf. **tc.** šerit „laț, cordon”) (DER nr. 7849).

șcarpă, s. f. = marginea șanțului; etim. **nesigură.** (cf. DER nr. 7538) – **it.** scarpa).

șerbăl, s. n. = oală de noapte; etim. **germ.** Schirbel.

șfebăl, s. n. = chibrit; etim. **germ.** Schwebel („sulf”).

șfârlaiță, s. f. = fumul gros ce provine de la arderea sau prăjirea mâncării; etim. **onomatopee sfâr!**

șfenchi, s. n. = moft, curiozitate; etim. **nesigură.**

- șfung**, s. n. = élan, avânt, impuls, viteză; etim. germ. Schwung.
- șlaier**, s. n. = voalul de mireasă, etim. germ. Schleier.
- șlingăraie**, s. f. = bucată de dantelă cu care se ajurează poalele costumului popular femeiesc, etim. germ. schlingen („a așeza în cerc”, „a înnoda”) sau Schlinge („panglică, nod”); cuvânt neatestat în dicționare.
- șlag**, s. n. = furtun; etim. germ. Schlagen.
- șl(e)au**, s. n. = funie sau lanț cu care se prinde hamul și se leagă de crucea căruței, etim. pol. szleja, rut. slyja (<sl. silo („laț”). (DER nr. 7887; DEX. p. 926).
- șmuțic**, var. **șmuțig**, adj. subst. = zgârcit, murdar, etim. germ. Schmutzig, cuvânt neatestat în dicționare.
- șoactăr**, s. n. = (la evrei) persoana încredințată cu tăierea ritualică a animalelor; prin extensie de sens: om crud, nepriștit în meserie, etim. din idiș, cf. germ. schlächten („a tăia”); cuvânt neatestat în dicționare.
- șod**, adj. = curios, ciudat, excentric; etim. magh. sod. (DER nr. 7961; DEX. p. 927).
- șomoltoc**, s. n. = smoc, legătură de buruiene; cf. șomoio; etim. magh. csomó; contaminare între șomoio și ghemotoc. (DER. p. 928).

- șopârlaiță**, s. f. = guturai, răceală, răgușeală; etim. subst. **șopârlă** + suf. **-aiță** (cf. **alb.** shapi).
- șopru**, s. n. = adăpost pentru oi; etim. **germ.** Scoppen. (DEX. p. 928).
- șoș**, s. m. = stâlp de lemn, bârnă, grindă; etim. **magh.** sas (fa) (DEX supl. p. 178).
- șpaiț**, s. n. = cămară pentru alimente, etim. **germ.** Speise (DEX. p. 929).
- șpargă**, s. f. = funie, sfoară, prin extensie de sens: carne tare, cu multe tendoane, de slabă calitate, etim. **germ.** Spargel (DER nr. 8046).
- șperlă (nedinit)** = în expresia **tăt șperlă** „absolut tot”; origine **nesigură**. (DEX. p. 929; DER nr. 8067).
- șpir**, s. n. sg. t = șmecherie, pont, chițibuș, speculă, afacere neonestă; etim. **germ.** Spiel, prin schimbarea celor două consoane lichide (l > r). (DEX. p. 929).
- șpuri**, s. m. = bastard, copil din flori; etim. **lat** spurius. (DER nr. 8112).
- șteamăt**, adj. subst. = bolnav, slăbit de boală, umbră, nălucă, arătare, sperietoare, fantomă, apariție, etim. **gr.** scema („ținută, înfățișare, apariție, făptură”) cf. S. Pușcariu (DR. V, p. 411-420).
- șteap**, s. n. = bucată de lemn, scurtătură; etim. **germ.** Stab. (DEX. p. 930)

ștelung, s. n. sg. t = înfățișare, cuvânt inexistent în dicționare; etim. **germ.** Stellung („poziție”).

știob, s. n. = ciubăr mic în care se transportă mâncarea porcilor; etim. **ucr.** štub. (DEX. p. 931).

știolnă, s. f. = bulboană, baltă adâncă, groapă în albia unui râu, etim. **germ.** Stollen („galerie”), cf. **magh.** stolna, **ucr.** ștolna (DEX. p. 931; DER nr. 8190).

știră, adj. = (despre oi) care nu fată niciodată, stearpă; etim. **nesigură** (cf. **alb.** ștjerr, **ngr.** steira). (CADE) (DER nr. 8193)

(a)știurca, vb. I = a ieși din joc; etim. **creație expresivă** din jocurile copiilor.

ștrec, s. n. = cale ferată, etim. **germ.** Streke.

(a)ștricăli, vb. IV. = a croșeta; etim. **germ.** schtrinken.

ștrimp, s. m. = ciorap; etim. **germ.** Strúmpff, Strumpf (DER nr. 8270).

șubăr, s. n. = mecanism, dispozitiv care asigură reglarea tirajului la instalațiile de încălzit, etim. **germ.** Schiber cf. **magh.** suber (DEX. p. 932).

șugar, adj. = zvelt, înalt, suplu; etim. **magh.** sugar. (DER nr. 8333; DEX. p. 932).

șuhan, adv. = niciodată, etim. **magh.** soha (+ adv. neg. **nem**) (DER nr. 7974).

șuicav, adj. = distrat, neatent; etim. **incertă** (probabil de la **șui** (<zănatic, țiguit, nătâng) +suf-av. (etim. **sl.** šuj) (DER nr. 8346). **(a)șușta**, vb. I = a(se)răscula; etim. **lat.** suscitare (N. Drăganu DR III, p. 700) (DER nr. 8405).

șuștar, s. n. = găleată pentru muls, șiștar; etim. **sl.** šestaru (DEX. p. 926) **lat.** sextarius (DER nr. 7865).

șuman, adj. = amețit de băutură; etim. **vsl.** šuminu; vezi și vb. **a șumeni**. (DEX. p. 933)/

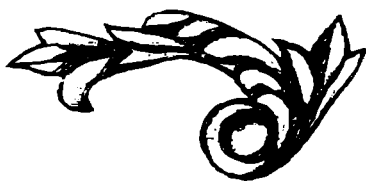
(a)șurlui, vb. IV = a spăla, a freca podelele; etim. **magh.** súrolni.

șuștavă, adj. = (despre oi) cu lână scurtă; etim. **necunoscută**.

șuștuluc, s. m. = boț de mămăligă, etim. **creație expresivă**.

șut, adj. = (despre berbeci sau oi) fără coarne; etim. **nesigură**. (cf. ciut – DEX. p. 933).

(a) șvingăli, vb. IV = a fura, a trage pe sfoară, a înșela, a minți, etim. **germ.** Schwindel („înșelăciune”), cf. **magh.** svingol(ni).

T

tălant, s. n. sg. t = (este dubletul lui talent < fr. talent) fire, nărav, obicei (mai ales prost); etim. vsl talantu. (DER nr. 8471; DEX. p. 936).

talger, s. n. = tavă, farfurie metalică; etim. it. tagliere sau germ. Teller (DER nr. 8475; DEX. p. 936).

tanana, s. f. = dans țigănesc; etim. țig. tanana. (DER nr. 8495; DEX. p. 937).

tătarcă, s. f. = gălmă, zgaibă, uimă, umflătură la gât; sens inexistent în dicționare; etim. subst. tătar + suf. că (< tc. tatar) (DER nr. 8557; DEX. p. 943).

tătăișă, s. f. = cumnată, lele, dar și margaretă, sens inexistent în dicționare; etim. necunoscută. (DEX. p. 943; DER nr. 8555).

tâmposit, adj. = apăsător, lovit; etim. creație expresivă (cf. ponosit).

târș (var. turș), s. m. = copac pipernicit, uscat; etim. sl. trŭsi („lăstar”) (DER nr. 8769; DEX. p. 958).

tecs, s. n. = cuiuțe folosite la cizmărie, etim. germ. Täcks.

temeteu, s. n. = cimitir, etim. magh. temetö (DEX. p. 947; DER nr. 8616).

teoc (var. tioc) s. n. = cornet de hârtie; vasul în care se pune apă și se ține cutea pentru ascuțirea coasei; etim. **nesigură**.,

terț (var. târț), s. m. = berbec între 1-2 ani; etim. **nesigură**, probabil lat. tertius (DEX. p. 951).

tete, s. m, unchi, bunic, rudă, neam; etim. **rus** teatea; **țig.** tetea (DER nr. 8656; DEX. p. 952).

ticăit, adj. = om fără vlagă, slăbănog, pedestru; etim. **vb. a ticăi** (a lucra încet, mocăit); etim. **necunoscută**. (DEX. p. 953).

(a) ticăz(u)i, vb. IV. = a face curățenie, etim. **magh.** tékáz(ni).

ticlazău, s. n. = fier de călcat; etim. **magh.** téglázóvas (DER nr. 8688) (**tegla**=cărămidă).

tindă, s. f. = hol, încăpere mică situată la intrarea caselor țărănești; etim. **lat.** tenda (**tendere**). (DER nr. 8721; DEX. p. 955).

tiară, s. f. sg. t. = urzeală, prin extensiune, război de țesut; etim. **lat.** tela. (DER nr. 8577; DEX. p. 953).

tintă, s. f. sg. t. = cerneală, creion chimic, etim. **magh.** tinta (cf. **germ.** Tinte) (DEX supliment, p. 185).

tistaș, adj. = curat, etim. **magh.** tisztás; cuvânt inexistent în dicționare.

tistulaș, s. n. = a doua rafinare a pălincii, etim. **magh.** tisztulás, cuvânt neatestat în dicționare.

- tocmală**, s. f. = logodnă; etim. **vb. a tocmi**; (sl. tükūmiti). (DEX. p. 960).
- tololici**, adj. s. m. sg. t. = miel care suge la altă oaie (numai la Zagra) etim. **necunoscută**.
- tolcer(i)**, s. n. = pâlnie, etim. **magh. tölcser** (vb. tölt „a umple”). (DER nr. 8817).
- topănci**, s. f. pl. t. = papuci de casă croșetați; etim. **nesigură**.
- toroapă**, s. f. = necaz; etim. **vb. a toropi** (ucr. toropyty, „a grăbi”) (DER nr. 8838; DEX. p. 962)
- troagăr**, s. m. = hamal, muncitor, prin extensie: haimana, vagabond, derbedeu, etim. **germ. Träger** („hamal”).
- troagnă**, (var. troahnă) s. f. sg. t. = guturai, răceală; etim. **vsl. ostravna**. (DER nr. 8925; DEX. p. 976).
- tuluc**, s. m. = pui de urs, prin extensie: prostovan, prostănac, etim. **magh. tulok** (CADE; DER nr. 8973).
- tromf**, s. n. = atu la jocul de cărți, etim. **germ. Trumpf** („victorie, triumf”).
- trupită** (pron. trúpîțîă) s. f. = femeie corpolentă, greoaie, grasă, leneșă, murdară, nesimțită, indolentă; sens inexistent în dicționare; etim. **rom. trup** (< sl. „cadavru”) + suf. -iță, cf. tulpină; (DER nr. 8945; DEX. p. 978) („parte a plugului alcătuită din cormană, brăzdar și

plaz, fixată de cadrul plugului prin intermediul bârsei”) etim. **srb.** trupica.

tuluc, s. m. = pui de urs, prin extensie: prostovan, prostănac; etim. **magh.** tulok (CADE; DER nr. 8973).

turcă, s. f. = capră, brezaie; dar și măscărici, om mascat la sărbătorile de iarnă; etim. **necunoscută.** (DEX. p. 981).

turlac, adj. = amețit de băutură, năuc; etim. **creație expresivă**, cuvânt neatestat de dicționare.

turtă, s. f. = foaie de aluat pentru plăcintă, tăieței etc.; etim. **lat.** turta (=torta). (DER nr. 8998; DEX. p. 982).

turtele, s. f. pl. t. = cocă prăjită pe plită; etim. din **turtă**+suf. dim. -ele.

tutindeni, adv. = peste tot, pretutindeni; etim. **pretutindeni.**

tuz, s. n. = asul de la jocul de cărți; etim. **nesigură.**

Ț

țaiğăr, s. n. = fiecare din cele două arătătoare ale ceasului; etim. **germ.** zeigen („a arăta”) (ALRM II, vol. I, h 375).

țanc, s. n. = vârf de stâncă, stei; etim. **germ.** Zinken (**dial** Zanken) (DER nr. 8498; DEX. p. 984).

țăpar, s. m. = par ascuțit care se folosește la purtatul fânului; etim. **țeapă** (<cf. **sl.** cepati). (DER nr. 8575; DEX. p. 985).

țăpărâș, var. **ciaparâș**, adj. = iute (ardei), etim. **magh.** szapara (**sz** > **ț** ca în szarka – țarcă). (DER nr. 1612).

țădulă, s. f. = act, chitanță, adeverință, hârtie cu valoare; etim. **ucr.** cedula, **pol.** cedula.

țăhelt, s. n. = chibrituri; etim. **necunoscută**; cuvânt neatestat de lucrările lexicografice.

țăncuș(ă), adj. = bețișor crestă pe care se socotește o cantitate de lapte de oaie muls; etim. din **țanc**. (DER nr. 8498).

(a) **țăpoti**, vb. IV= a țipa, a plânge tare; etim. subst. țipăt (etim. **necunoscută**) (DER nr. 8738; DEX. p. 988).

țifroșag, var. **țifrușag**, s. n. = eleganță, lux, podoabă, bijuterie, aer de superioritate,

îngâmfare, etim. **magh.** cifraság; cuvânt neatestat în dicționare.

țighiră, adj. = cu lână creață; etim. **necunoscută**.

țindăr, s. n. = în expresia a avea **țindăr** („îndrăzneală, tupeu, nerușinare, obraz, curaj, încumetare”) etim. **magh. dial.** cinder; cuvânt neatestat în dicționare.

țingalău, s. n. = clopoțel, zurgalău, etim. **nesigură**, poate onomatopee; există și vb. a **țigălui** (a suna ceasul deșteptător, a suna un zurgălău) (vezi și **magh.** csengö, **srb.** cingara). (DEX. p. 988).

țipoi, s. n. = colac mic împletit, pâine mai mică etim. **magh.** cipó (CADE – **țipău**) (DER nr. 8741).

țiribogar, s. m. = cărăbuș; etim. **creație expresivă**, cuvânt inexistent în dicționare.

țoabă, (var. **țobâc**) s. f. = țânțar; etim. **onomatopee**.

țolștoc, var. **țâlștoc**, s. n. = metru pentru tâmplar (pliant), etim. **germ.** Zollstock.

țugui, s. n. pl. t. = găuri la cuptor, sens neatestat în dicționare; etim. **incertă**. (DER nr. 8789).

țuhaus, s. n. sg. t. = arest, închisoare, carceră, pușcărie, etim. **germ.** Zuchthaus.

țurgalău, s. m. = zurgalău, clopoțel; etim. **magh.** zörgeni (DEX. p. 1049; DER nr. 9530).

țurig(c) = interjecție = înapoi!; există și vb. **a țuriga**
= a face (un animal) să dea înapoi (atelaajul);
etim. germ. zürük.

țuțli, s. m. = suzetă, biberon, etim. magh. cuzli, cf.
germ. Zuzel.

V

uimă, s. f. = umflătură, bubă, bolfă mare, dureroasă; etim. ngr. idhma. (DEX. p. 991; DER nr. 9027).

umblare, s. f. = pășunatul oilor între două mulșori; etim. a **umbla** (lat. ambulare). (DER nr. 9045; DEX. p. 993).

urioci, s. pl. t. = resturile de ațe de la țesut; etim. **necunoscută**

(a se)urî, vb. IV. = a se plictisi, a se sătura; etim. lat. *horrire (=horrere). (DER nr. 9085; DEX. p. 1000).

urlab, s. n. = concediu, vacanță; etim. germ. Urlaub.

urmariță, s. f. = (despre oi) – care rămâne mereu în urma turmei (vezi și **urmatică**); etim. subst. **urmă** (<lat. +orma)+suf-**ița**. (DER nr. 9092; DEX. p. 1001).

uspăț, s. n. = masa care se servește la nuntă; etim. lat. hospitium. (DER nr. 5947; DEX. p. 638).

uștioară, s. f. = porțiță; etim. **ușă**+ioară (<lat *ustia) vezi și **leștioară** din **leasă**+oară. (DER nr. 9101; DEX. p. 1003).

V

vailing, s. n. = lighean mai mare pentru spălat vase sau haine, etim. **germ.** Weiting („castron, șiștar”), cf. **magh.** vājling.

valdapțer, s. m. = pădurar, cantonier, brigadier; etim. **creație expresivă** pornind de la **germ.** Wald („pădure”).

vandăl, s. n. = lighean mai mare; etim. probabil **germ.**

vandralău, s. m. = haimana, golan, om de nimic, vagabond; etim. **magh.** vándor (ló).

varoș, adj. = (despre oi) cu pete roșii pe bot; etim. **magh.** vörös („roșu”). (DER nr. 9170).

vartă, s. f. = pază, gardă, santinelă; etim. **lat.** guardia < **germ.** Warte (DER nr. 9172).

(a) **văcui**, vb. IV. = a stăpâni, etim. subst. **veac** (sl. věkŭ) (cf. DER nr. 9190; DEX. p. 1011).

văcălaș, s. n. = tencuială, etim. **magh.** vakolás, cf. **săs.** wachen („a lipi, a unge un perete cu noroi”). (DER nr. 9119).

(a) **vădăsli**, vb. IV. = a face curte, a vâna, etim. **magh.** vadász(ni), (vad =animal sălbatic). (DER nr. 9123).

(a) **văcsăli**, var. **văcsui**, vb. IV. = a lustrui încălțăminte, etim. germ. wacksen („a cerui, a da lustru”). (DER. p. 1009; DER nr. 9120).

văioagă, s. f. = cărămidă nearsă; etim. nesigură (cf. văiugă). (DER nr. 9132), cf. magh. vályog („lut amestecat cu apă și paie”).

vășcălan, s. n. = făraș; etim. magh. vaskalan („lingură de fier”).

vâj, s. m. = bătrân, moșneag; etim. ucr. viži. (cf. DEX. p. 1023). N. Drăganu (DR. V. p. 377). „Cuvântul **vâj** pare a fi o rămășiță din organizația militară și administrativă slavo-română a românilor din nord, însemnând **conducătorul militar al satului** (s. n.), în contrast cu **voivodul**, care era conducătorul unui teritoriu mai mare, al unei țări, și este identic cu rut. viži „dux” pe care-l întâlnim într-un document de la 1467; cf. rus. vozi. Sensul a degenerat cu timpul (cf. jupan-jupân”).

(a)**vâji**, (variantă: vâji) vb. IV = a(se)potrivi; etim. sb. važiti („a echivala”) (DER nr. 9135) (DER nr. 9258).

vârghină, s. f. = lemn care, pus la furci, servește ca suport pentru căldarea pusă la foc; etim. necunoscută.

vârtej, s. n. = un lemn, prevăzut cu o crăcană, înfipt în pământ și legat de un par sau la

peretele colibii; se poate învărti și servește la agățatul căldării deasupra focului, sens neatestat în dicționare etim. **sl.** vruteži („a coti”); **bg.** Vărtež (DER nr. 9299; DEX. p. 1025).

vâzdoagă, s. f. = garoafă sălbatică; crăiță; etim. **rus** grozdika; **ucr.** hvozdyk, **sl.** gvozdi („cui”) (DER nr. 9326; DEX. p. 1026).

vecăl, s. n. = ceas deșteptător; etim. **germ.** Wecker.

vejă, s. f. pl. t. = tulpina porumbului, tăiată, tuleni;; etim. **nesigură**, cf. **magh.** vesszö („băț, joardă”).

veltăr, s. n. = felcer; etim. **germ.** Velter.

vergel, s. n. sg. t. = petrecere cu joc la casa unei fete sau a unui fecior cu prilejul Paștilor sau a Crăciunului; etim. **rom.** derivat din **varga**+suf. **el** (< lat. *virgella) (DEX. p. 1014).

vergură, s. f. sg. t. = Sfânta Fecioară Maria; etim. **lat.** virgo-inis (DEX. p. 1020; DER nr. 9216).

verincă (var. **verină**), s. f. = cearceaf din cânepă sau bumbac; etim. **nesigură**.

vig, s. n. = val, sul de pănură, stofă, pânză, etim. **magh.** vég (DEX. p. 1018; DER nr. 9250).

vigană, s. f. = haină lungă pentru copii; rochie, fustă; etim. **magh.** viganó. (DER nr. 9252).

vigil, s. m. = cel care se ocupă cu întreținerea drumurilor, paznic; etim. **lat.** vigilio+is.

- (a) vijgăl(u)i**, vb. IV = a arăta cărțile de joc pe față, a etala cărțile de joc, a examina, etim. **necunoscută**, cuvânt neatestat în dicționare.
- vinars**, s. n. sg. t. = țuică; etim. **vin+ars** (calc lingvistic după **germ.** Brantwein).
- vincăl**, s. n. = colț, echer; etim. **germ.** Winkel. (DER nr. 9271).
- vindic**, var. **vindig**, s. m. = oaspete din altă localitate, musafir, etim. **magh.** vendég, vezi și **vindișag** „ospăț, banchet, chef, festin” (**magh.** vendégság); cuvânt neatestat în dicționare.
- virșli**, s. m. pl. t. = cârnăciori subțiri, etim. **germ.** Würstel, cf. **magh.** virsli.
- vizipcă**, s. f. = bluză cu dantelă; etim. **creație expresivă**.
- voj**, s. n. = locul, pe cursul unei albie de râu, unde apa este mai mică și curge mai repede; etim. **onomatopee**.
- voșpor**, s. n. sg. t. = substanță pentru întreținerea sobei de tuci; negru de fum; etim. **magh.** vaspar. (**vas** = fier + **por** = praf).
- voștină**, s. f. sg. t. = ceara care rămâne după extragerea mierii din figure și după ce acesta se spală în apă; etim. **nesigură**. (cf. **foloștină**) (DER nr. 9354).
- vraniță**, s. f. = poartă mare, de obicei confecționată din nuiele împletite; etim. **sb. slv.**

vratnica, vranica. (DER nr. 9367; DEX. p. 1030).

violă, s. f. = toporaș, violetă; etim. **lat.** viola (DEX. p. 1020).

vrojbă, s. f. sg. t. = căpățână de varză; etim. **nesigură**; cuvânt inexistent în dicționare.

Z

zacere, s. f. = suferință, boală; etim. **lat.** jacere (cf. **it.** giacere). (DER nr. 9393; DEX. p. 1038).

zai, s. n. = apă mare cu sloiuri de gheață, lichidul parțial înghețat; etim. **magh.** zaj (DER nr. 9414).

zăbren, s. n. = haină de bumbac sau lână, cu mâneci, vătuită, lungă până la pământ, purtată iarna de țărani; etim. cf. zabranic (etim. **bg.** zăbradnic). (DER nr. 9390; DEX. p. 1037).

zăgară, s. f. = cusătură tip elastic, care se face la pieptare în partea de jos; etim. **bg.** zagara (DER nr. 9406).

zăgneată, s. f. sg. t. = foc viu; etim. **ucr.** zahnit; **rut.** zagnit; **rus.** zagnati, toate din **sl.** gnetiti („a aprinde”) (DER nr. 9409; DEX. p. 1038).

(a)zăgrăji, (**var.** **zăgrăgi**) vb. IV. = a se încurca, a se emoționa, a se bâlbâi, a vorbi mult, a trâncăni, a deranja de la lucru, etim. pe teren românesc de la prefixul (**slav**) **za** + vb. **a grăi** (< **scr.** grájati, **bg.** graja) (DEX. p. 1038).

zăhată, s. f. = uliță lăturalnică; etim. **nesigură**, probabil vb. **a zăhăi** (a zăbătui) = a risipi, a împrăștia, a pierde, cf. **ucr.** zahaity, **rut.** zahato (DER nr. 9142).

(a)zăhăi, vb. IV. = a deranja; etim. ucr. zahaity.

zămuță, s. f. = ciulama, papricaș; etim. din zeamă + suf. -uță sens neatestat în dicționare; (etim. lat. zema). (DEX. p. 1038).

(a)zăpătui, vb. IV = a împrăștia, se pierde; etim. probabil onomatopeea zapa!, care imită lătratul câinelui. (cf. DER nr. 9435; DEX. p. 1036).

zăvoi, s. n. sg. t. = lapte prins, cu brânză de vacă; sens necuprins în dicționare; etim. sl. zavoј („învârtire”). (DER nr. 9474; DEX. p. 1039).

(a)zbocoti, vb. IV = a zvâcni, a se zbate, a se zmuci; etim. **creație expresivă** pornită, probabil, de la o onomatopee.

zborgioș, adj. = zburlit; etim. **neprecizată**. (DEX. p. 1041) (cf. borzoș).

zgăuros, adj. pofticios, mâncău, găman, hulpav, cuvânt neatestat de dicționare; etim. subst. **zgău** („pântece, uter”). etim. **necunoscută** +suf. -os.

zgrăbunță, s. f. = bubuliță pe față sau pe corp; etim. lat. carbunculus. (DEX. p. 1044).

zleamăn, s. n. sg. t. = piatră funerară; etim. probabil rus zemlja („pământ”).

zmârtoc, s. m. sg. t. = piele (de oaie, de lup) învechită, ruptă; om neputincios, slab, om de nimic; etim. **creație expresivă**.

zolud (var. **zälud**), adj. = nebun, zmintit; etim. bg. zaludenŭ, sl. ludŭ („prost”) (DER nr. 9423; DEX. p. 1038).

zorgon, s. n. = car prevăzut cu ladă în care se încarcă minereul; etim. **nesigură**.

zotar, s. m. = sfârc; etim. **necunoscută**; cuvânt inexistent în dicționare.

zugău, s. n. = jilip pentru lemne, cascadă; etim. **nesigură**.

BIBLIOGRAFIE

A. DICȚIONARE

- CADE** = I. A. Candrea, Gh. Adamescu. **Dicționarul enciclopedic ilustrat**. Ed. „Cartea Românească”, București, 1926-1931.
- CDDE** = I. A. Candrea – Ov. Densusianu. **Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine**. București, 1907-1915.
- D. A.** = **Dicționarul limbii române publicat de Academia Română**. București, 1913, urm.
- DEDR** = A. de Cihac. **Dictionnaire d'étymologie dacoromane. Éléments latins**. București, Ed. Socec, 1870.
- DER** = Al. Ciorănescu. **Dicționarul etimologic al limbii române**. București, 2002.
- DES** = Al. Resmeriță. **Dicționarul etimologic – semantic al limbii române**. Craiova, 1924.
- DEX** = **Dicționarul explicativ al limbii române**. București, 1975.
- D. S.** = Luiza și Mircea Seche. **Dicționar de sinonime al limbii române**. București, 1982.
- DLR** = Gh. Guțiu. **Dicționar latin-român**. București, 1969.
- DLRM** = **Dicționarul limbii române moderne**. București, 1971.
- D. R.** = **Revista Dacoromania**. Cluj, I-IX, 1921-1948.
- MDE** = **Mic dicționar enciclopedic**. București, 1975.
- NDULR** = **Noul dicționar universal al limbii** (coord. I. Oprea). București-Chișinău, 2007.

B. LUCRĂRI DE SPECIALITATE

- V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu. **Glosar regional**. București, 1961. V. Arvinte. „**Raporturile lingvistice germano-române**”, în: „Anuar de lingvistică și istorie literară”, Iași, XIX, 1968, p. 13-27.
- Bolocan, Gh. **Toponimie și dialectologie**, în: „Limba română” nr. 5-6, București, 1990, p. 379-382.
- V. Breban. **Note despre influența limbii maghiare asupra limbii române**. în: „Cercetări lingvistice”, III, 1958, p. 219-224.
- V. Breban. **Note etimologice**. în: „Cercetări lingvistice”, X, 1965, nr. 2, p. 317-318.
- V. Breban. **Note despre influența maghiară asupra limbii române**, „Cercetări lingvistice” III, București, 1958, p. 219-224.
- Gh. Bulgăr (coord.). **Lexic regional**, Edit. Academiei, București, 1960.
- Eugeniu, Coșeriu. **Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice**. București, 1997.
- B. Cazacu. **Studii de dialectologie română**. București, 1966.
- Al. Ciplea. **O delimitare de graniță între Maramureș și districtul Năsăudului**. în: „Arhiva Someșană”, nr. 1, Năsăud, 1924.
- Al. Cristureanu. **Glosar regional, Regiunea Cluj (comuna Zagra, raionul Năsăud)**. în: „Limba română”, IX, 1962, nr. 4, p. 405-410.
- N. Drăganu. **Românii în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei și a onomasticeii**. București, 1933.

- Al. Filipașcu. **Păsările în graiul sătenilor din județul Bistrița-Năsăud.** în: „Limba Română”, XIX, 1970, nr. 3, p. 203-215.
- M. Gherman. **Date noi despre graiurile din Transilvania la sfârșitul sec. XVIII,** în: „Cercetări lingvistice”, 1-2, 1993.
- Șt. Giosu. **Granițe și arii dialectale.** în: „Analele Universității Al. I. Cuza, Iași”, XIV, 1968, fascic. 1, p. 1-33.
- G. Giuglea. **Cheie pentru înțelegerea continuității noastre în Dacia, prin limbă și toponimie.** în: „Geopolitica și Geoistoria, revistă română pentru sud-estul european”, III, 1944, martie-aprilie, p. 13-63.
- Al. Graur. **Etimologii românești.** București, 1963.
- M. Homorodean. **Glosar dialectal din mai multe regiuni ale Transilvaniei.** Ed. Academiei, București, 1960.
- I. Jordan. **Graiul putnean.** în: „Ethnos”, I, 1941, p. 90-118.
- G. Istrate. **Graiul satului Nepos (jud. Năsăud),** 1937.
- G. Istrate, Al. Turculeț. **Cercetări dialectale în județul Bistrița-Năsăud.** în: „Fonetică și Dialectologie”, VII, 1971, p. 189-227.
- G. Ivănescu. **Formarea cuvintelor în limba română.** în: „Limba română”, XVI, 1965, nr. 1, p. 31-37.
- D. Maniu. **Note lexicale și etimologii.** în: „Studii și cercetări etnoculturale”, vol. I, Bistrița, 1996, p. 154-168.
- G. Mihăilă. **Adjective de origine slavă în limba română.** în: „Romanoslavica”, III, 1958, p. 61-67.

- G. Mihăilă. **Contribuții la studierea geografiei împrumuturilor slave (pe baza „Atlasului lingvistic roman“)**. în: „Romanoslavica”, VII, 1963, p. 23-53.
- T. Morariu. **Material etnografic și ciobănesc din Munții Rodnei**. în: „Vatra”, vol. V, Năsăud, 1939, p. 6-12.
- V. Nestorescu. **Note etimologice**, în: „Limba română”, 9-12, 1995.
- V. Onișor. **Doine și strigături din Ardeal**. Iași, Ed. Șaraga, f. a.
- T. Papahagi. **Graiul și folclorul Maramureșului**. București, 1925.
- I. Pătruț. **Influențe maghiare în limba română**. în: „Studii și cercetări lingvistice”, IV, 1953, p. 211-217.
- E. Petrovici. **Graiul românesc de pe Crișuri și Someș**. în: „Transilvania”, 1941, nr. 8, p. 551-558.
- E. Petrovici, P. Neiescu. **Persistența insulelor lingvistice**. în: „Cercetări lingvistice”, IX, nr. 2, 1964.
- E. Precup. **Păstoritul în Munții Rodnei**. Cluj, 1926.
- S. Pușcariu. **Etimologii**. în: „Dacoromania”, VII, 1931-1933, p. 103-105.
- Gr. Rusu. **Glosar dialectal din comuna Șieu Măgheruș**. în: „Cercetări lingvistice”, IV, 1959, nr. 1-2, p. 61-70.
- Gr. Rusu. **Schiță a sistemului fonologic al graiului bistrițean**. în: „Cercetări lingvistice”, IV, 1959, nr. 1-2, p. 61-70.
- I. Rusu, V. Grapini. **Termeni geografici de origine populară din județul Bistrița-Năsăud**. în: „Terra”, I, 1969, p. 103 sq.
- I. I. Russu. **Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez**. București, 1970.

- M. Sala. **Din terminologia păstorească românească**. în: „Studii și cercetări lingvistice”, VIII, 1957, nr. 1, p. 77-83.
- V. Scurtu. **Termeni de înrudire în limba română**. București, 1966.
- D. Șandru. **Enquêtes linguistiques du laboratoire (District de Năsăud)**. în: „Bulletin Linguistique”, București-Paris, VI, 1938, p. 173-230.
- T. Teaha. **Texte dialectale din Oaș**. în: „Fonetică și dialectologie”, VI, 1969, p. 211-232.
- R. Todoran. **Despre influența maghiară în lexical graiurilor românești din Transilvania**. în: „Omagiu din Alexandru Rosetti”, București, 1965, p. 921-927.
- R. Todoran. **Material dialectal. Graiul din Vâlcele (raionul Turda)**. în: „Materiale și cercetări dialectale”, I, București, 1960, p. 29-126.
- E. Țenescu. **Texte populare din Bistrița-Năsăud**. în: „Grai și suflet”, II, 1926, fascic. 2, p. 328-345.
- Al. Velea. **Vocabularul regional Năsăud**. în: „Cum vorbim”, I, 1951, p. 39-40.
- A. Viciu. **Glosariu de cuvinte din graiul viu al poporului român**. Blaj, 1899.
- A. Viciu. **Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului roman din Ardeal**. București, 1906.

C. MICROMONOGRAFII ȘI STUDII LOCALE

- Albin Marcu. **Șieuț – leagăn de amintiri**. Ed. Crater, București, 1997.
- E. Bălăi, R. Bălăi, M. Mureșianu, L. S. Mureșianu. **Rodna. Pagini de monografie, ipostaze istorice, geografice, lingvistice și culturale**. Ed. „Ando Tours”, Timișoara, 1996.

- R. Berceni. **Chiochiș – studio etnomonografic**, vol. I-II, Ed. Expres, Bistrița, 2004-2005.
- G. Bichigean, I. Tomuța. **Bocete și descântece din ținutul Năsăudului**. Ed. Matheiu, Bistrița, 1938.
- Cornelia și Gh. Borza. **Reteagul în documente și mărturii orale**. Ed. Supergraph, Cluj-Napoca, 2006.
- I. Bugnariu. **Dicționar poporal. Cuvinte românești din jurul Năsăudului**. în: „Gazeta Transilvaniei”, Brașov, 1887-1888.
- Șt. Buzilă. **Monografia comunei Sâniosif sau Poiana**, 1910.
- M. Daroși. **Nepos – vatră de legendă. Repere monografice**. Ed. „George Coșbuc”, Bistrița, 2005.
- M. Daroși. **Parva – un nume de legendă**. Ed. „George Coșbuc”, Bistrița, 2003.
- M. D. Drăgoi. **Folclor muzical din Spermezeu. Folclor poetic din Spermezeu**. 2 vol. Ed. „Limes”, Cluj-Napoca, 2005.
- M. D. Drăgoi. **Spermezeu – străvechi sat românesc de la poalele Țibleșului**. Ed. „Limes” Cluj-Napoca, 2001.
- A. Filip, I. Morariu. **Salva. Repere monografice**. Ed. „George Coșbuc”, Bistrița, 2005.
- P. Grapini. **Monografia comunei mari Rodna Nouă**. Bistrița, 1903.
- V. Iuga. **Pintic – schiță monografică**. Ed. Societății culturale „Pro Maramureș – Dragoș Vodă”, Cluj-Napoca, 2005.
- S. Lupșan, A. Onofreiu, Ol. Dan. E. Dănilă. **Ilva Mică – o veche așezare de pe Someș și Ilva**. Ed. „George Coșbuc”, Bistrița, 2003.

- S. Lupșan, V. Cihorean, E. Feștilă, Fl. Lupșan. **Lunca Ilvei – Repere monografice**. Ed. „Mesagerul”, Bistrița, 2004.
- M. D. Macarie. **Ler sfântă Mărie. Colindele de pe văile Țibleșului**, Ed. „Renașterea”, Cluj-Napoca, 2005.
- M. Menuț. **Cartea diuganilor**. Ed. „Mesagerul”, Bistrița, 2006.
- V. Moldovan, A. Moldovan, V. Rus, M. Cherecheș. **Monografia satului Țăgșor, comuna Budești, județul Bistrița-Năsăud**. Ed. „Proema”, Baia-Mare, 2001.
- V. Moldovan. **Căianu Mic – locuri, oameni, ocupații, personalități și folclor**. Ed. „Mesagerul”, Bistrița, 2006.
- S. L. Mureșianu. **Dicționar genealogic rodnean**. Ed. „Tinerama”, București, 2001.
- L. Muti. **Mărturii pentru eternitate – Rebrișoara**. 2 vol. Ed. Nereamia, Cluj-Napoca, 2006.
- A. Pădurean, C. Rusu. **Ciceu Giurgești – o istorie multiseculară**. Ed. „Arcade”, Bistrița, 2004.
- L. Păiuș. **Monografia comunei Rodna Veche – 2 vol.**, Ed. „G. Coșbuc”, Bistrița, 2003.
- L. Păiuș. **Folclorul Țării Năsăudului**. Ed. Napoca Star, 2008.
- I. Pinte, I. Tompa, Gh. Pop. **Cartea de la Runc**. Ed. „Aletheia”, Bistrița, 2002.
- I. Patca. **Un sat din Câmpia Transilvaniei – Corvinești**. Ed. „Mega”, Cluj-Napoca, 2005.
- M. Prahase, I. Chintăuan. **Bistrița-Năsăud. Oamnei și locuri**. Ed. „Supergraph”, Cluj-Napoca, 2005.
- M. Prahase. **Fragmentarium**. Ed. „Supergraph”, Cluj-Napoca, 2002.

- M. Prahase. **Periplu istorico-toponimic: Valea Zăgrii.** Ed. „Supergraph, Cluj-Napoca, 2003.
- M. Prahase. **Porecle și supranume din bazinul superior al Someșului Mare.** Ed. „Supergraph”, Cluj-Napoca, 2006.
- M. Prahase. **Preliminarii la o posibilă monografie a satului Zagra.** în: „Răsunetul”, an II, 1990, nr. 176-178 (4-6 septembrie).
- M. Prahase. G. Rus. **Zagra – o monografie posibilă.** Ed. „Supergraph”, Cluj-Napoca, 1997.
- xxx **Studii și cercetări etnoculturale.** Vol. I-XIII, Bistrița, 1995-2008.
- Ștefan Szász. **Interferență și transfer în bilingvismul român-maghiar din Uriu.** Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 3 volume, 2008.
- V. Tutula. **Comuna Telciu (1245-2004), județul Bistrița-Năsăud. Repere monografice.** Ed. „Mega”, Cluj-Napoca, 2004.
- Alexandru Uiuiu. **Țara ascunsă – roman în fărâme,** partea I. Editura Charmides, Bistrița, 2008.
- O. Varvari. **Comuna Poiana Ilvei până la începutul mileniului trei.** Ed. „Napoca Star”, Cluj-Napoca, 2004.
- I. Vlaic. **Gledinul – satul transilvan în care s-a născut sf. Pahonie.** Ed. „Docendi”, București, 2008.
- N. Vrașmaș. **Prundu Bârgăului – o vatră străveche.** Ed. „karuna”, Bistrița, 2007.

Tiparul executat de:

SC SUPERGRAPH TIPO SRL

Cluj Napoca, str. L. Rebreanu 60

tel./fax 0264-545929

tel. 0744-155147, 0747-020802

0727-757574, 0729-020802

ISBN 978-973-647-605-1

